

צמח לנו

אלו הבנים

ניק-ראו בנים

סקר הגולשים הגדול
של פרוג.
התוצאות, הדמויות,
הפילוחים וההפתעות.

עמ' 72-80 •
פרויקט צוות

פרוג: הסיפור המלא

מאחורי הקלעים של
פרוג: ראיונות,
גילויים וצילומי מסך
בחשיפה בלעדית.

עמ' 64-71 •
מ. י. פרצמן

סדקים של אומנות

צילומי בר מצווה בסגנון
סמאש-קייק?

עמ' 44-45 • מלכיאל כץ

כנגד ארבעה מותגים

הסודות של כרישי השיווק
והמיתוג נחשפים.

עמ' 21-25 • נתן גלנט

גיליון חג שיתופי 01
מאת חברי אתר פרוג
2022 • ניסן תשפ"ב

תזכר העצמי

חסות:

פרוג

הוצאה לאור:

קסת הוצאה לאור

עריכה ראשית:

מ. י. פרצמן

עריכת תוכן:

טקסטיל

ליאורה ריץ

עריכה ויזואלית:

אפרת הכהן עדני

כותבים ומשתתפים:

א. ידידיה, אילה רובינפלד, דיאלוג, הכלבוניק, העני בקר, ז.א.ב. משכנתאות, יוסף יצחק פירוס, ל. רז, לעוף, מ. י. פרצמן, מיסיס אנגינה, מירי 1111, מלכיאל כץ, נגל, נודד, נתן גלנט, סיני גרינבוים, פאר הפרי, פינחס כהן, פסיק, צחי קול, ק. מנדלמן, שיינא אפשטיין, שירה ברג.

גיליון חג שיתופי 01
מאת חברי אתר פרוג
2022 • ניסן תשפ"ב

תזכרת

לעשרות שולחי התכנים:
תרומת חלקם רואה אור על
גבי גיליון זה, ותרומת השאר
מוסיפה אור מאחורי הקלעים.

תודה מיוחדת להכלבוניק, על התמיכה
התוכנית והטכנית לאורך כל הדרך.

תודה לנתן גלנט, על העזרה הרבה מאחורי
הקלעים.

לאילה רובינפלד, על רעיון הנושא 'בנים'
והצגתו בהיבט נרחב.

לתמלילנית על השם אשכולות, TAKT
ולנקודת מחשבה על השם עמלנו.

תודות רבות לצוות המאירים
המוכשרים, בעזרתם עוצב
המגזין:

למאירי השערים, שעמדו בהצלחה בסגנון
המאתגר, ויצרו ויטראז'ים דיגיטליים
מהפנטים: ורד ויסבקר, רבקי רוקח, פרומי
קוביטשעק ובנימין צדוק.

למאירי הכתבות והסיפורים: אליעזר
פרנקל, נחמה קפלן, מרים זיידה, שמחה
יוסקוביץ, אביה כהן ונתנאל אלביליה.

תודה מיוחדת לנתנאל על האיור
ההשראתי לסיפור המרגש 'הבן האחרון',
שהפך לשער 'חיים טובים'.

למאירי ציורי הסאטירה: יחיאל בלאיש
- שהאיור ששלח היה הראשון שקיבלנו,
וגרם לנו לפרץ של אנרגיה וכוח להמשיך,
ולרחל קארו ומנדי פ.

יישר כוח עצום לאלו
שנרתמו לעזרה:

למעצב שלום דיין על עיצוב הלוגואים
למזום ולמגזין זה. על סיוע והכוונה
עיצובית בשעות-לא-שעות. תודה!

למעצב אריאל לוי, שהיה מראשוני
המתנדבים והתאמץ לגבש אחדות בין
החומרים הוויזואליים.

לעמיתים נוספים בתחומי הכתיבה, עריכה,
עיצוב וניהול: על הדרכה, עצה וכיוונון,
ואפילו גם תמיכה מורלית בשעות לחץ.

בן של מלך

בנים אתם: כתבה היסטורית
בני מלכים: מאמר חג

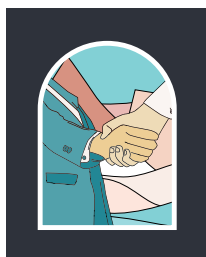

7-16

שערי
הוד
והדר

17-25

שערי
כלכלה

מתחשבנים ·
צרכנות וכלכלה

בני ביתך: כתבת תוכן
כנגד ארבעה מותגים: כתבת
תוכן

והגדת לבנך ·
חינוך

ארבעה בן אחד: מאמר
הבן שואל: הגות

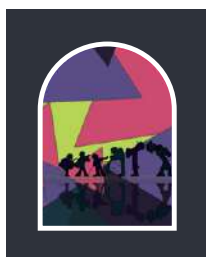

27-31

שערי
ועד
טוב

33-40

שערי
זמרה

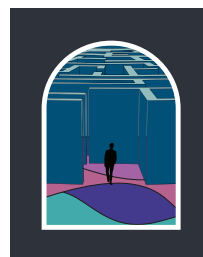

בנימה · מוסיקה ושירה

דע בני אהובי: כתבה
ועתה בנים שירו למלך: ראיון
בעד ארבעה בנים: שיר
כולנו חכמים: שיר
דמעה בליל התקדש: שיר

בנים שובבים ·
סאטירה

מתחילים פסח: טור
סדקים של אומנות: טור
הבן של השכן: טור

41-47

שערי
דעה

49-61

שערי
חיים
טובים

שמע בני · סיפורים

דם ואש ותמרות עשן: סיפור חג
לירה במעטפה: סיפור
מפריחה בועות: סיפור לנשים
הבן האחרון: סיפור

בן אחר בן · פרוג

פרוג: הסיפור המלא: כתבה
פטריוטית
ניק-ראו בנים: סקר
משתמשים

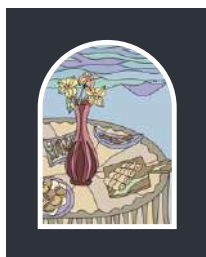

63-80

שערי
חן
וחסד

81-85

שערי
מזון

בנים סביב לשולחן
· מתכונים

דג סלומון פסחי חגיגי
כבד בבצל
חזה עוף ברוטב ברביקיו
קציצות פסחיות

והשיב לב אבות ·
גאולה

פירוש: הסבר
תבורכו: נוסח ברכה

87-89

שערי
קוממיות

דבר המזל"ז

אשכולות הוא התגלמות עמלנו ליצירה ממשית.

המטרה שעמדה מול עינינו בהפקת המגזין הייתה להעניק לציבור תוכן מגוון, מרתק ואיכותי. היוזמה של הפקת מגזין בעצם באה מן הציבור. הרעיון עלה בעבר כמה פעמים, ובכל פעם הנושא ירד מכמה סיבות.

הציבור היה צריך את זה, הציבור חיכה לזה. היה חסר רק מישהו שירכז את הדברים.

למרות הזמן הקצר מאוד שעמד לרשותנו - עשינו את המירב כדי להגיע למטרה ולא להתפשר על איכות - ואנו תקווה כי עמדנו ביעד שהצבנו לעצמנו, והמגזין אכן יתרום לקהל הקוראים.

אם מישהו היה צריך הוכחה נוספת ליעילות ולעוצמות של חברי פרוג, הגיליון שאתם מחזיקים כעת בידיכם עושה זאת ובגדול.

אנו רואים בפרויקט פוטנציאל גדול, וכולנו תפילה שהמגזין הנוכחי יהיה בעזרת הבורא יריית הפתיחה למגזין מקצועי שיצא לאור אחת למספר חודשים.

אי אפשר בלי להודות לכל החברים שהשתתפו ושלחו חומרים, ובפרט לחברי הצוות שעמלו על המגזין בשעות לא שעות, ובזכותם יש לנו כרגע גיליון עשיר בתוכן.

קריאה מהנה ופסח כשר ושמח
קסת הו"ל

**היוזמה של הפקת
מגזין בעצם באה מן
הציבור.**

**הרעיון עלה בעבר
כמה פעמים, ובכל
פעם הנושא ירד
מכמה סיבות.**

**הציבור היה צריך את
זה, הציבור חיכה לזה.
היה חסר רק מישהו
שירכז את הדברים.**

דבר המערכת

אשכולות עמלנו

והיבט המייל, זו שנפתחה בסימן שאלה כלשהו, הוכיחה את התשובה הניצחת מכל:

חברי פרוג הם צוות מוכשר באופן יוצא דופן, יעיל, ובעיקר - יוזמתי.

ההיענות הייתה מפתיעה. מדי כמה דקות נכנסה הודעה חדשה נכונה להשתתף בפרויקט. לא מעטים היו המשתתפים שלאחר סיום משימה אחת - ביקשו להגיש עזרה נוספת. המכונה המשומנת של הפרויקט האדיר הזה נסעה על גבי גלי דלק של נכונות ושיתוף פעולה, והביאה אותנו - את כולנו - לרגעי הכיסופים המרגשים האלה.

ובכן, אין להכחיש:

יש משהו עוצר נשימה בלראות יוזמה קטנה, רצון גדול ושיתוף פעולה ענק, יוצרים מציאות.

שנראה ברכה בכל עמלנו, מ. י. פרצמן

דבר המערכת מאופיין תדיר בתיאורים עוצרי נשימה ובמילים גבוהות על גדולת הרגע, מהות השעה, רגשי כיסופים ותחושות התעלות. במאמר הזה, מה לעשות, לא יהיו שום רגעים גדולים והוויות שעה, כי גם אין רגשי כיסופים ותחושות התעלות. רק אינספור קבצי וורד ואקסל במצבי צבירה שונים, ועייפות אחת גדולה כתוצאה משבועיים של עמל מייגע.

כשפנה אליי קסת הו"ל לפני כחודש בהודעה אישית בפרוג, וסיפר על הרעיון של המגזין, אמרתי לעצמי: מה יש לנו להפסיד. לא יודעת אם יהיה מועיל, אבל בטח לא יזיק. הרעיון הזה, של הפקת מגזין שיתופי, עולה הרי בכל שנה מחדש. השנה יש לנו גב חזק ומשקיע רציני, למה לא? שווה ניסיון.

תוך יומיים כבר עלתה ההודעה הראשונה בפורום. כשהעליתי אותה הייתי בהיכון, נכונה להשתמש במפתחות ההנהלה כדי להוריד אותה ברגע שיתברר שהרעיון אכן היה מופרך. להפתעתי, לא התברר כך. לא רק שהרעיון התקבל, אלא תיבת המייל של המערכת התחילה להתמלא אט אט, אל מול עיניי המשתאות, בחומר - אמיתי! כתוב! שווה דפוס.

בשלב הזה כבר לא הייתה לנו דרך חזרה. הוצאת קסת עמדה מאחורינו עם יד על הדופק ועל השעון, בודקת שהכל מתקדם לפי הדדליין הרצוי (שלא לומר ההזוי) ושיום אחד יהיה פה מגזין מודפס. אתר פרוג התגייס למשימה ולקח חסות מרשימה ומשמעותית על הפרויקט. צוות העריכה - טקסטיל וליאורה ריץ' - הפכו את לילותיהם לימים ואת ימיהם לימים, כדי לעמוד בקצב, וצוות העיצוב - בראשות אפרת הכהן-עדני - הקפיץ את הכל לרמות שלא יכולנו אפילו לדמיין.

חתיכות של חירות

חירות עיצובית. זה מה שביקשתי כששאלו אותי אם אוכל להצטרף לצוות ההפקה.

למה לפקוד על יוצרים (חמישה עשר מאירים ועוד כמה מעצבים) לפעול לפי הנחיות מדויקות אם אפשר לבקש פרשנות אישית?

הקונספט הוא ויטראז' - יצירת אומנות המורכבת מחלקים המרכיבים את השלם. (כמו פה:)

זו הסיבה שהמגזין שאתם אווזים כרגע - מעוצב אחרת. שונה. בסגנון עיצובי המנסה להישאר שקוף עד כמה שניתן. ממקום של כבוד לתוכן הכתוב וליצירות הוויזואליות.

תהנו! אפרת הכהן-עדני, עורכת ויזואל

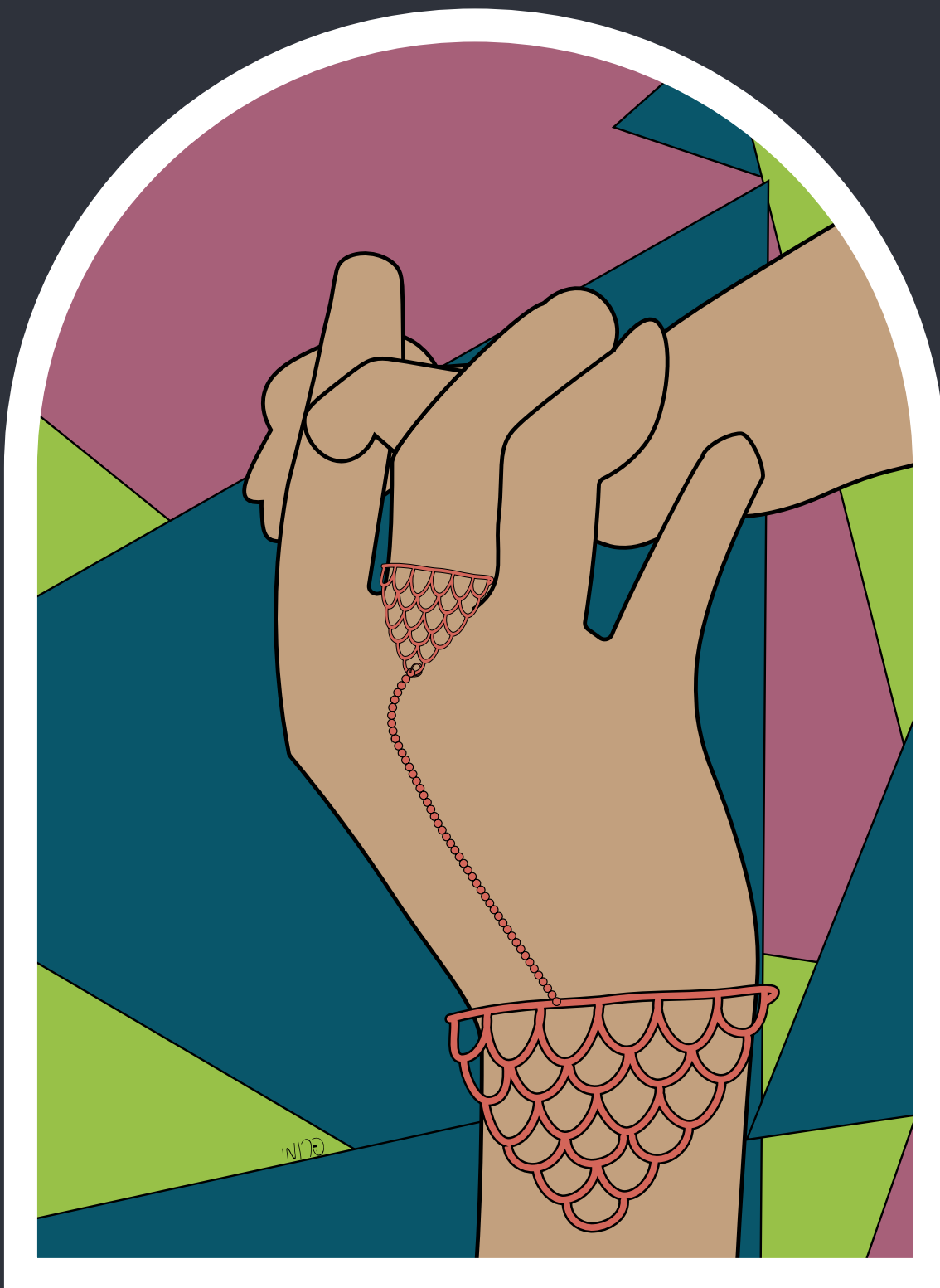
רוקדים על כל החתונות אתם חוגגים, כל השאר עלי

מזמינה אתכם לחגוג את החלומות שלכם
להניח את כל הדאגות בצד, להנות בראש שקט ורגוע
מאירוע מנצח ובלתי נשכח, ולדעת שאתם בידיים טובות
בר רבקה זק בעלת ניסיון עשיר בהפקות וניהול אירועים תגשים לכם את החלום

- נוכחות וזמינות באירוע
- צילום
- איפור
- תסרוקות
- עריכת וידאו
- אביזרים
- D.J
- בלוזים ופרחים
- עיצוב ברים ושולחנות

אירועים | חתונות | אירוסין | חניה | בר/בת מצווה | ימי הולדת | ימי גיבוש | אירועי חברה
תשמחו עלי :) בר רבקה זק הפקת אירועים | 052-7199366 | barivka22@gmail.com

טעכער'ס הודד זעהד

איור: פרומי קוביטשעק

בנים אתם

מאת: דיאלוג

העולם כולו שואף לחירות ולחופש. מבט מעמיק
לחג החירות מגלה לנו מהי שורשה של
השאיפה הזו, וביצד נוכל להגיע לחירות אמיתית
· "אין לך בן חורין"

חירות אינה חופש
חלול, חף מניקיונות
ומאסרים פיזיים.
חירות היא האפשרות
להגיע ולגלות את
הטמון בלבך, לבטא
את עיקר המהות
האישית שלך.
האופציה לגלות את
האני האמיתי

והראויה שלהם. בכל פעם שעמוד, תמונה או אתר מבשרים כי נחסמו בצער רב, התחושה אינה של חסימה, אלא של חופש. החופש להיות בעולם שלי האמיתי, הבטוח.

הסיבה לעוצמתו של הסלוגן הזה, היא שהוא קלע לנקודה רגשית עמוקה, אל הרצון והצורך של כל אחד בחופש.

בשורות הבאות נעמיק קמעא במהותם ותוכנם של המושגים המתעתעים 'חופש' ו'חירות', מושגים עמוקים ויסודיים בלב כל אדם. נתבונן בחירות מול שעבוד, ב'כבוד האדם וחירותו' מול חופש האמת הנטוע בלב כולנו.

אחד הסלוגנים הפרסומיים שהצליחו לתפוס חזק ולהיכנס לראשם של אלפי צרכנים הוא הסלוגן: "החופש לגלוש בטוח".

חברת הסינון שבחרה אותו הרוויחה את הסלוגן ביושר ובצדק, ובעיקר פתחה עולם חדש, עולם בו המושגים של 'חופש' ו'שחרור' קיבלו את המשמעות האמיתית

מה לפסח ולחירות?

עשרות אמרות שנונות כבר התגלגלו בינות לפירווי האבק העקשנים האחרונים, על אודות חג החירות המגיע לאחר עבודת הפרך, כביכול, של השבועות הקודמים לו.

ברור כשמש האביבית כי החירות שעליה מדובר, היא לא חירות השייכת וקרובה להגדרות אלו של הפסקת הניקיונות.

שהרי אם חירות ועבודת הם מושגים המתייחסים לעולם ולרובד הפיזי המוגבל שבו אנו מתעסקים במרבית שעות היום, לא ייתכן להעלות בכלל את המושג חג חירותנו בקשר למועד בו יצאנו ממצרים. אומנם ירד מעלינו עול השעבוד, אך הוא הוביל אותנו היישר לשעבוד עמוק באורך וברוחב של תרי"ג מצוות התורה, "כי לי בני ישראל עבדים". אם חירות היא שחרור מכל עול, היש לך בן חורין המחויב בכל רגע ובכל תחום, מוקף בתרי"ג מצוות ואלפי סעיפים?

לכל נברא יש חירות משלו

חירות הדומם פירושה להיות קיים. בשמש או בצל, בעומק האדמה או מתנופף ברוח - הקיום של הדומם הוא כל מהותו, ובוזה טוב לו.

הצומח, לעומתו, לא יכול חירות שכזו, של קיום בלבד. נדרשים לו מים ושמש, אדמה וחמצן, על מנת להגיע לחירות האולטימטיבית.

ומאידך, החי לא ינהנה לרגע מרמת חירותו של הצומח. אם לא יתאפשר לו לרוץ ולהיות חופשי, לאכול ולישון - תיעדר ממנו האפשרות לאושר.

כמו כן האדם. אף אם יינתנו לו כל צרכיו החומריים כבעל חי: אוכל, שתייה ושאר ירקות, ואפילו ברמה גבוהה ומכובדת כיאה לבן אנוש, בנוסף לאפשרויות התנועה החופשית וחירויות נוספות יתאווה אליהן - הוא עדיין לא ישיג את חירותו. כל עוד תינטל ממנו מעלת המדבר, מעלת המחשבה והתבונה, אין חייו נקראים חיים. זהו המאסר הכבד ביותר עבורו, ל'אני' האמיתי שלו.

אם כן, מובן כי חירות אינה חופש חלול, חף מניקיונות וממאסרים פיזיים. חירות היא האפשרות להגיע ולגלות את הטמון בלבך, לבטא את עיקר המהות האישית שלך. האופציה לגלות את האני האמיתי - כל אחד במהותו ובדרגתו.

אם תינטל מהאדם האפשרות הזו, של כוח התבונה והמחשבה, הנוק והתוצאות האימוות לכך גדולים מכדי שיעור.

מעל ארבע הדרגות הללו - דומם, צומח, חי ומדבר - קיימת דרגה חמישית, שאינה שוות ערך כלל לכל אלו: היהודי.

נפשו של בן ישראל אינה משתווה כלל לנפשות כל שאר הרבדים שבבריא, אף לא לאלו שבעולמות הרוחניים. נפשו קשורה עם הקב"ה עצמו, עם האין סוף האמיתי, כדברי הנביא על נשמת היהודי: "חלק אלו-קה ממעל". גם בזמן שמסתובב היהודי בעולם הזה הגשמי ובתוך גוף חומרי ומוגבל, עדיין שייך הוא לאין סופיות, שייך הוא להשם אלוקים.

זוהי מהותו האמיתית של היהודי - השייכות והקשר לבורא יתברך.

"בנים אתם להשם אלוקיכם", כמו הקשר והשייכות הנצחית שאינה ניתנת לשינוי, בין בן לאביו. כמו מהותו של הבן אשר תחילתה ויסודה נעוצה בעומק האב.

זוהי חירותו האמיתית. ההרגשה והידיעה של "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

בכל זמן ובכל מצב רוצה האדם לצאת לחירותו האמיתית, להתקרב יותר לאין סוף, למהותו הפנימית, על ידי לימוד תורה וקיום מצוות המחברים אותו לאביו, הקב"ה.

כאשר פועל האדם כך, חש הוא שוב את הצורך לצאת ממצרים בכל יום. "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". אומנם כבר אתמול התקדם עוד והתקרב יותר לחירות ולחופש האמיתי שלו, אך היום הוא יכול יותר, לצאת מאזור הנוחות המגביל ולהתקרב עוד ועוד למהותו הפנימית.

בן חורין.

חירות של אמת

גם בשנים המורכבות ביותר, בגלות חשוכה ומוגבלת, במחנות השמדה, במרתפי אנוסים או במקלט חשוך בשנות זעם - ישבו יהודים וסיפרו על חירותנו הנצחית. חגגו באושר ובשמחה של אמת את יציאת מצרים, המעבר משעבוד לגאולה.

החירות שניתנה לנו בעת יציאת מצרים, נשארה בקרבנו לעד. אין הגבלה פיזית או נפשית היכולה להקהות אותה באמת.

הקשר והאפשרות הבלתי מוגבלת שקיבלנו מהקב"ה אז, הפכו להיות מי שאנחנו באמת, מהותנו הפנימית.

להיות שייכים לעד למה שמעבר לעולם, לאין סוף אמיתי וטהור. לחיות בתוך העולם הזה ולפעול בקרבנו, אך מאידך - לחיות תמיד מעל מגבלות הטבע.

הפלא של החיבור בין שני ההפכים האלו, הנשמה והגוף, החירות בתוך עולם מוגבל, הוא בלתי יאמן וצריך חידוש תמיד, ולכן יציאת מצרים היא יסוד וזכירה הקיימת בכל עת. לא רק כדי לזכור את המהות ואת התפקיד, אלא כי זהו חידוש שאין לו מקום בכללי הטבע - לחיות בתוך העולם הגשמי עם כללים של בלי גבול, של נשמה פנימית אין סופית.

בעזרת השם נזכה לחוש תמיד את היותנו בני חורין אמיתיים, לזכור את יציאת מצרים בימים ובלילות, לשמור ולעשות, ולקבל את חג החירות בפנימיות. שנוכה להגיע לחירות אמיתית מכל ההפרעות הגשמיות, החומריות והרוחניות, ולשגשג בשמחה ובטוב לבב בעילוי אחר עילוי עדי החירות האמיתית, ביום ההוא בו "נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים".

הגדת ראשי הציפורים
(מקור: ויקיפדיה)

מקורות: אלשיך שמות ט"ז, ל"א; גבורות
השם ס"א; תניא ב', מ"ז, שער היחוד
והאמונה א'; המועדים בחסידות' (הרב
יואל כהן) - פסח, מאמר ראשון; מכתבים
כלליים - חג הפסח, ניסן תשי"ח; לקוטי
שיחות י"ז, פסח.

בני מלכים

מאת: א. ידידיה

**חג החירות, בו אנו מסובים כבני מלכים, הוא
הזדמנות טובה להכיר קצת יותר לעומק את
צורת השלטון הבלתי מוכרת כיום - המלוכה**

שורת עובדות היסטוריות מעניינות
סביב מוסד המלוכה • איזה מלך ביהן למשך פחות
מחצי שעה? יכול להיות שמלך ייסע באוטובוס?
ומי התנה את מלכותו במשאל עם?
• **כי להשם המלוכה**

נשאל זאת בפשטות: אם יום אחד היו מרימים אליך טלפון ומציעים לך לאיש את המשרה הפנויה - מלך נורווגיה, היית חושב פעמיים אם לקבל את ההצעה?

ובכן, הנסיך קרל לקח את הזמן שלו.

כשהוקמה מדינת נורווגיה, אחרי פירוק האיחוד השוודי-נורווגי בשנת 1905, הקימה הממשלה הנורווגית ועדה שתפקידה היה לחפש מועמד מתאים לשמש כמלך נורווגיה העצמאית הראשון בעידן המודרני.

הם שמו עין על מועמד מסוים - הנסיך קרל. הוא סומן בתור המועמד המוביל

הוקון השביעי, מלך נורווגיה
(מקור: ויקיפדיה)

להיות המלך, זאת בזכות קשרי הדם שלו למלכי נורווגיה בעבר, וכן בשל העובדה שהוא היה אב, ובנו יוכל לשמש בעתיד כמלך יורש. גם קשרי המשפחה שלו עם בית המלוכה הבריטי עמדו לזכותו, שכן הם עשויים היו להביא תועלת למדינה הצעירה.

הנסיך לא עט על ההצעה. הוא היה אדם שקול ולא ראה את העניין כמובן מאליו. מי אמר בכלל שהעם רוצה מלך? צריך לשאול את העם.

הוא ביקש שיערכו משאל עם ובו יענו כל אזרחי נורווגיה על שאלה אחת: האם אתם מעוניינים במלך?

מיהו מלך?

בעבר, צורת השלטון הנהוגה בכל מקום הייתה מונרכיה - שלטון יחיד שעובר בירושה משפחתית. בתי המלוכה היו שושלות מלכים בעלי קרבת דם. בני האצולה התחתנו זה עם בת משפחתו של זה כדי לשמור על הנחלה והכתר, והורישו את הממלכה לבניהם, כאשר ההעדפה ברוב המקרים הייתה לבן הבכור, עד כמה שהתאפשר. אם לא היו למלך צאצאים, הירושה עברה לדודים או לקרובי המשפחה הקרובים ביותר.

פעמים רבות הוכתרו המלכים כבר בהיותם ילדים קטנים, ובינתיים, עד שגדלו, הממלכה נוהלה בידי עוצרים - שליטים בפועל, עד שהמלכים הגיעו לגיל המתאים לתפקיד.

"בכל פעם שאני ממנה מישהו לתפקיד כלשהו - אני מייצר כפוי טובה אחד ומאה נרגנים", אמר לואי ה-14. ואכן, פעמים רבות היו יריבויות וטוענים רבים לכתר. הדבר יצר סכסוכים, מוות בטרם עת של יורשי העצר הפוטנציאליים, או קרבות עקובים מדם.

בשנת 1483 נעלמו שני נסיכים - אדוארד החמישי, מלך אנגליה, ואחיו ריצ'ארד משרוסברי, דוכס יורק.

מספר אנשים התחזו וטענו כי הם הנסיך ריצ'ארד משרוסברי, אולם אף אחד לא טען כי הוא אדוארד מלך אנגליה. קיימות מספר השערות באשר למי היה אינטרס להעלים את הנסיכים. אחת מהן טוענת שהאחראי לכך היה קרוב משפחה נוסף, ריצ'ארד השלישי, שהיה מעוניין לרשת את המלוכה בעצמו.

לא כל המלכים הספיקו למלוך די זמן כדי להפגין כישורים מלכותיים. היו כאלה שמלכו למשך זמן קצר כל כך, עד שצייר החצר לא הספיק לצייר את דיוקנם. המלך אדוארד החמישי, למשל, הספיק למלוך חודשיים לפני שהוודח על ידי דודו ריצ'ארד, הדוכס מגלוקסטר. המלך ג'ון הראשון הומלך חמישה ימים לפני לידתו, אך מת בהיותו בן חמישה ימים. בשיא המפוקפק של הכהונה הקצרה ביותר מחזיק לואי ה-19 שכיהן כמלך במשך כ-20 דקות בלבד.

המהפכה הצרפתית והמהפכה האמריקאית הביאו לדעיכה משמעותית בפופולריות של המונרכיה האבסולוטית. בשלב הזה אומצו שיטות הדוגלות בכך שהמדינה נוצרה למען העם ולא ההפך, אולם עד היום מונהג שלטון מלוכני במספר ארצות בעולם.

נחזור לנסיך קרל, שביקש שישאלו את העם האם הם מעוניינים במלכותו. משאל העם הנורווגי נערך, ובסיום ספירת הקולות התברר כי אכן, העם תומך בצורת השלטון המלוכני. מוסד המונרכיה זכה לתמיכה של 79% מהבוחרים.

הנסיך קרל הוכתר בצורה רשמית כמלך נורווגיה ב-22 ביוני 1906. הוא בחר לעצמו את השם "הוקון", שמם של שישה ממלכי נורווגיה העצמאית בימי הביניים.

במלחמת העולם השנייה, התגלה המלך הוקון כמנהיג דגול. בתקופה ההיא, נורווגיה הצהירה על נייטרליות. למרות זאת, גרמניה פלשה אליה והבהירה למלך הוקון שכתנאי להישארותו על כיסאו, עליו להורות על כניעת הצבא הנורווגי ולמנות לראש ממשלת נורווגיה נציג מטעם גרמניה. זו לא הייתה הצעה שאפשר להשיב לה בשלילה, אבל הוקון הודיע שעליו להעלות את ההצעה בפני ממשלתו.

הוא לא התערב בהחלטת הממשלה, אך הבהיר כי במקרה של כניעה לדרישות גרמניה - הוא יתפטר מתפקידו. הקבינט החליט פה אחד להתנגד להוראת גרמניה בעקבות כך, גרמניה שלחה מפציצים לחסל את משפחת המלוכה, אך היא הספיקה להימלט מבעוד מועד לבריטניה ולהקים בה ממשלה גולה.

יורש העצר

אוסטריה, ארמון שנברון.

נפוליאון הביט מהחלון בתחושות מעורבות. הארמון היה יפהפה, הגנים היו נפלאים, מראה מימיה השופעים של המזרקה והסוסים האציליים הרתומים לכרכרות ההדורות היה משובב נפש, אבל הוא עצמו היה אסיר בכלוב של זהב, שבוי באדמת אוסטריה, בתוך ארמון שנברון - מקום משכנה של שושלת מלכים מפוארת.

מי שהקשיב בשיעורי היסטוריה ודאי תוהה אם לא חל כאן בלבול - מתי נפוליאון בונפרטה נכלא בארמון באוסטריה? הרי הוא רק הוגלה לאי הנידח סנט הלנה.

אכן, לא מדובר על נפוליאון בונפרטה אלא על בנו, יורש העצר, נפוליאון השני. הוא אולי לא הצליח לרשת מאביו את הקיסרות, אבל את ההגליה ירש גם ירש.

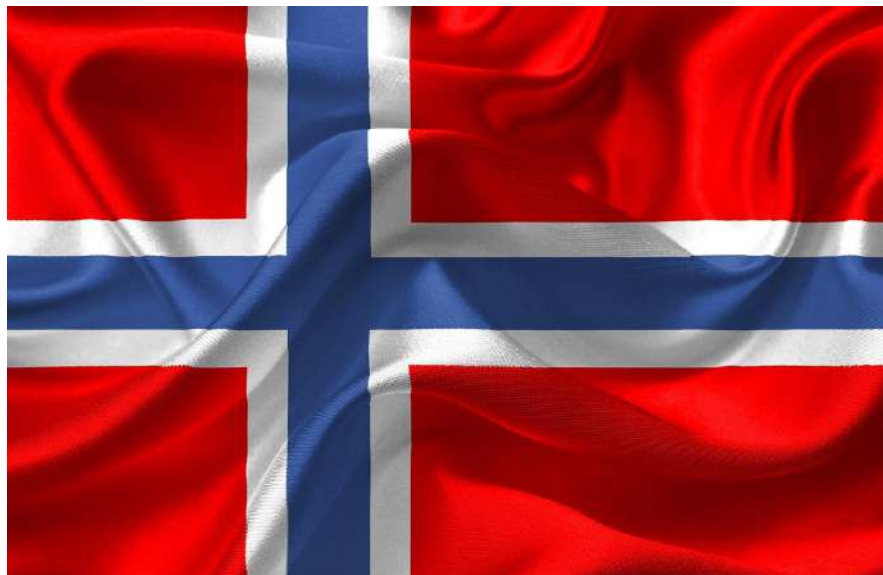
כשנפוליאון הקטן היה בן שלוש שנים, התמוטטה הקיסרות הצרפתית הראשונה שהקים אביו, ונפוליאון הראשון הוגלה. כשהוא שב לצרפת לתקופה המכונה 'מאה הימים' ונאלץ להתפטר שנית, אישר הסנט את מינוי בנו, נפוליאון השני, ליורש הכתר. אלא שה'סוכריה' נלקחה ממנו ברגע האחרון, ונפוליאון המסכן לא הספיק לממש את ההכתרה. כניסת כוחות הברית לצרפת טרפדה את המינוי.

לאחר שנת 1815 חי נפוליאון השני כאסיר בארמון הקיסרי בווינה, על אף שגלותו לא הוכרזה מעולם באופן פומבי. כעבור שלוש שנים, הוענק לו התואר 'הדוכס רייכשטאט', כמעין פרס תנחומים על אובדן ירושתו המקורית. בשנת 1832 מת נפוליאון השני משחפת בארמון שבו הוחזק, ובזאת תמו חלומות מלוכתו האבודה.

נפוליאון בונפרטה השני
(מקור: ויקיפדיה)

**"בכל פעם שאני
ממנה מישהו לתפקיד
כלשהו – אני מייצר
כפוי טובה אחד ומאה
נרגנים", אמר לוואי
ה-14. ואכן, פעמים
רבות היו יריבויות
ושוענים רבים לכתר**

דגל נורווגיה
(מקור: פיקסבי)

סמלה המלכותי של נורווגיה
(מקור: ויקיפדיה)

דרושים: מלך לעם
הנורווגי.

דרישות התפקיד:
קשרי דם למלכי
נורווגיה בעבר, בן
יורש וקרבת משפחה
לבית המלוכה הבריטי

אם אין אורז תאכלו בשר

המשפט הנ"ל הוא הגרסה הסינית מהמאה הרביעית, שבה עשה שימוש קיסר משושלת ג'ין, בדומה למשפט הצרפתי המוכר המיוחס למלכה מרי אנטואנט: "אם אין לחם - תאכלו עוגות". מלכים רבים היו מנותקים מהעם וחיו חיי רהבתנות, ונראה כי לא נס ליחו של המושג גם בימינו אנו.

"העושר והתרבותיות של העולם נמצאים כאן. ואלו המכנים את האנגלים ברברים נראים לי כהופכים את עצמם לכאלה". דברים נלהבים אלו כתב אחד מהשגרירים שפגש במלך אנגליה - הנרי השמיני - באיגרת לבני משפחתו.

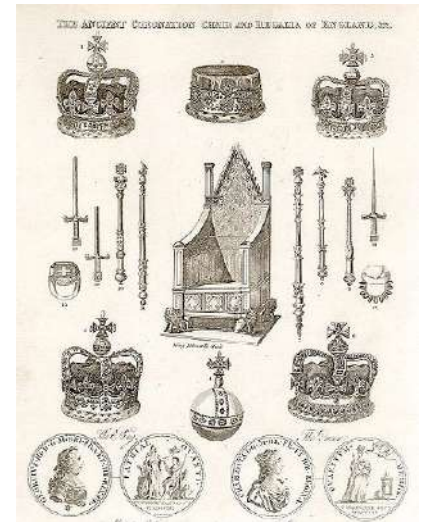
הנרי, שהיה הולל ידוע, היה גם איש גדול וחזק, והצטיין בהתכתשות ובציד. הוא אומנם נהנה מפעילויות אלה, אך יותר מכל אהב להרשים שגרירים זרים. לשם כך ארגן תחרות לחימה רכובה על סוסים בגריניץ', שם לבש שריון מוזהב, קישוטי סוסים מוזהבים, תלבושות קטיפה, סאטן ואריג זהב עטור פנינים ותכשיטים.

בסופו של דבר, באחת מתחרויות הרהב הללו נפל הנרי מסוסו ואיבד את הכרתו לזמן מה. דבר זה לא מנע ממנו להמשיך במימון תחרויות הרכיבה כשהתאושש, אבל הוא עצמו החל להשמין ולאבד את הגזרה האתלטית. אנשי החצר של הנרי החלו להתלבש בבגדים מרופדים היטב כדי לחקות ולהחמיא למונרך היותר ויותר מוצק שלהם. הרגלי האכילה הקלוקלים שלו הביאו להידרדרות מהירה בבריאותו, עד למותו ב-1574.

ומהצד השני של הסקאלה - מלכים אחרים היו צנועים יותר בהליכותיהם וירדו אל העם, ממש כמו המלך מהמשל הידוע, שהתחפש לאיש פשוט כדי לדעת מה העם חושב. ואם כבר הזכרנו את מלך נורווגיה, הוקון, מתברר שהתפוח לא נפל רחוק מהעץ. בנו, אולף, שהומלך בשנת 1957 לאחר מות אביו, נחשב כ'מלך העם' וזכה לפופולריות רבה בקרב העם הנורווגי. עד כדי כך שבשנת 1974, בעת משבר האנרגיה, ויתר המלך על שימוש ברכבו ונסע - לא פחות ולא יותר - באוטובוס.

תכשיטי המלך החדשים

כבר לפני מאות שנים קמו מתנגדים לשיטת השלטון המלוכני. במהלך מלחמת האזרחים האנגלית, הורה אוליבר קרומוול - מצביא ומדינאי שנלחם להחלפת המלוכה ברפובליקה - על השמדת כל תכשיטי הכתר האנגלי והסקוטי, ושימוש בזהב לאוצר המדינה. השמדת תכשיטי הכתר האנגלי בוצעה, ותכשיטים בשווי עתק נשברו והפכו לכמויות עצומות של זהב ויהלומים. רק לאחר השבת המלוכה, בשנת 1660, הורה המלך צ'ארלס השני על יצירת תכשיטי כתר חדשים.

איור תכשיטי הכתר של הממלכה המאוחדת (מקור: ויקיפדיה)

ואגדה לקינוח

היה היה נסיך שהיה בן יחיד להוריו. הם לא חסכו ממנו דבר והוא חי חיים מאושרים.

ביום מן הימים מת המלך והנסיך עלה לכס המלוכה. הנסיך לא היה טיפש או רע, אלא סתם מפונק, אהב את החיים הטובים וכשל בניהול ענייני הממלכה, עד שהעם מרד בו. הוא נמלט לדודו, מלך פרס.

המלך שלח אותו אל הוויזר, והוויזר העניק לו במקום מדינה - עדר של חמש מאות כבשים. הנסיך עבד קשה כדי לשמור על העדר, אבל העדר סבל מהתקפות של זאבים וממחלות, והלך והצטמצם.

שוב פנה הנסיך לדודו, ששלח אותו בשנית אל הוויזר. הפעם הוויזר העניק לו עדר של מאתיים כבשים, שגם בטיפולם כשל הנסיך.

כשהעדר הצטמצם הוא שב בשלישית אל דודו, שמצידו חזר ושלח אותו אל הוויזר. הפעם העניק לו הוויזר עדר של חמישים כבשים. הנסיך טיפל בהם במסירות ושמר עליהם היטב, עד כדי כך שהעדר הלך וגדל ואף הכפיל את עצמו.

או אז מינה אותו המלך למושל על אחד המחוזות. "אם הייתי ממנה אותך למושל בפעם הראשונה שבה הגעת אליי - היה גורל נתיניך כגורלו של העדר הראשון".

בני מלכים

באחד בניסן מתחיל מניין שנות מלכותם של מלכי ישראל. זאת בשונה מראש השנה של מלכי האומות, שהוא בחודש תשרי.

על אף שאסור למנות מלך נכרי, בהלכה היהודית יש תוקף וכבוד גם למלכי אומות העולם. אדם הרואה את מלכי אומות העולם, צריך לרוץ לקראתם כמו לקראת מלך ישראל, ולברך: "ברוך שנתן מכונו לבשר ודם" (כיום מברכים רק על מנהיג שיכול לשפוט אף עונשי מוות).

וכך נאמר בגמרא (ברכות ט', ב'): "אמר ר' יוחנן: לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי עכו"ם, שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם".

במהלך הדורות תקנו לומר גם תפילות לשלום האישי של מלכים: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות" (משנה אבות ג', ב'), שכן המלך אחראי על הסדר במדינה, ו"אלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו".

בחג הפסח אנו נוהגים כבני מלכים, זכר ליציאת מצרים שבה יצאנו מעבדות לחירות על מנת לקבל על עצמנו עול תורה ומצוות. שעבוד רצונותינו לרצונו - זהו המלוכה בהתגלמותה.

הגדת ברצלונה, המאה ה-14 (מקור: ויקיפדיה)

שטער'י כלכלה

איור: בנימין צדוק

בני ביתך

מאת: ז.א.ב. משכנתאות
איור: נתנאל אלביליה

תחום הדיור הוא אחד הנושאים העמוקים והכואבים המעסיקים את המגזר החרדי. כל זוג שמתחתן רוצה ארבעה קירות עם גג מעל לראשו, ורצוי גם שמונה ואפילו שנים עשר קירות לשלושה חדרים, אם לא מוגזם לבקש.

בכתבה זו נבין את עליית המחירים בשנה האחרונה, את הבעיות העיקריות במסע הרכישה - ההון העצמי וההחזרים החודשיים, את הפתרונות לבעיות אלו ואת אפשרויות המימון השונות, ונגלה האם ואיך קיימת אפשרות להגיע לרכישת דירה.

זינוק בעלייה

עליית המחירים בתקופה האחרונה מראה לנו תמונה שונה לחלוטין ממה שהיה עד לפני כמה שנים. אם פעם היינו בטוחים שנוכל לקנות דירה באזורי הילדות שלנו, חלום זה הולך ומתרחק ככל שמחירי הדירות נוסקים.

עיקר משבר הדיור טמון בזינוק מחירי הדיור בשני העשורים האחרונים. ככל שמחירי הדירות עולים, כך גם עולה סך ההון העצמי הדרוש לקניית נכס, וכן ההחזרים החודשיים גדלים בהתאם.

שוק הדיור הולך ומתלהט עם השנים, הביקוש עולה והמחירים מאמירים. כולם רודפים אחרי הדירה והדרך להשיג אותה. כיצד נוכל לעזור לבנינו בקניית דירה למגורים, למרות המצב והקושי? סקירה מחכימה

אם בשנת 1999 מחירה הממוצע של דירה חדשה או יד שנייה עמד על כשש מאות אלף ₪, לאחר הזינוק הרצחני במחירי הדירות - הגיע ממוצע מחירה של דירה חדשה בשנת 2017 ליותר מ-1.4 מיליון ₪, ומחירה הממוצע של דירת יד שנייה מגיע ליותר מ-1.2 מיליון ₪. כיום, דירה חדשה יכולה להגיע ליותר מ-2 מיליון ₪ ודירה יד שנייה ליותר מ-1.8 מיליון ₪.

כשהביקוש לדיור בר השגה בועט בשוק והמחסור זועק מכל כיוון, נוצרים כיווני מחשבה חדשים ורעיונות להתמודדות עם משבר הדיור.

אצל משפחה חרדית ממוצעת שמחתנת ילד, יש עדיין לא מעט ילדים בבית, ועלות חתונה כוללת לכל ילד יכולה להגיע ל-150 אלף ₪ עוד לפני החתונה. עם שמחות נוספות במשך שנה זו כגון בר מצווה, ועם המשכנתא על הדירה של ההורים שעדיין רובצת על כתפיהם, נוצרת בעיית תזרימים שמונעת את היכולת לרכוש דירה לילד המתחתן.

כאמור, הון עצמי לקניית דירה לילד אינו כסף קטן וקל, אבל כידוע במגזר החרדי ישנם חוקים ברורים, ואחד מהם הוא קניית דירה לילד שמתחתן. בין אם החוק הזה נכון ובין אם לאו - הוא קיים באחוזים גדולים מהמגזר, ובפנינו ניצבת השאלה: איך עושים את זה?

אחוז המימון המרבי אותו יוכלו להשיג במשכנתא לפי בנק ישראל הוא בגובה 75% מערך הדירה. מיותר לציין כי גם בהנחה שיגיעו ל-25%, הבנק לא דווקא יאשר את בקשת המשכנתא שלהם, בהתאם לפרמטרים ולקריטריונים אותם הוא מציב. במקרה זה, יצטרכו בני הזוג להגיע אל 35%-30% מערך הדירה לבדם על מנת להגיש בקשה חוזרת למשכנתא.

הדוד משה קנה דירה

משה ג. התחתן לפני שנתיים. הוא היה בטוח שבתוך תקופה קצרה ימצא את עצמו בדירה מרווחת משלו, בירושלים. אלא שבטחונות לחוד ומציאות לחוד, לאחר חיפושים רבים ללא תוצאות הוא הבין שהחלום לקנות בירושלים רחוק מאוד מלהיות מציאותי, בשל המחירים הגבוהים.

כשגילה את המציאות החליט משה להתפשר ולקנות דירה בביתר עילית. הוא המשיך את חיפושיו אחר דירה שתתאים להיום וגם לעתיד. הוא חיפש וחיפש, אבל כשסוף סוף מצא את דירת חלומותיו, גילה שהזמן חלף וכרגע ההון העצמי שלו מתאים רק לקניית דירה בפריפריה.

בלית ברירה קנה משה את דירתו, העיקר לא להמשיך לגור בשכירות בדירה קטנה מדי.

כיצד באמת יכול היה משה לקנות דירה גם באזור ירושלים, אפילו בלי הרבה הון עצמי? ואיך הוא יכול לשלם את ההחזר החודשי למשכנתא הגדולה שלקח מהבנק?

אז מה אפשר לעשות?

ראשית נדבר על אפשרות המימון להחזרים החודשיים:

ערב משלם - אופציה נפוצה ביותר כשלזוג הצעיר אין מספיק הכנסות. הערב צריך להיות קרוב ממדרגה ראשונה, והוא משלם החל מ-20% מסך ההחזר החודשי למשכנתא (הוא יכול גם לשלם את כל ההחזר).

מלבד בעיית המשכנתא, ניצבים לעיתים הזוגות בפני בעיית מימון 25% מהדירה על ידי הון עצמי, וקיימות בפניהם מספר אפשרויות בבנקים השונים.

הלוואת נדוניה - סוג הלוואות נפוץ בתחום הזה הוא הלוואות נדוניה. בהנחה שהוריהם של הזוג הצעיר מחזיקים דירה משלהם והם מעוניינים לסייע, יוכלו ההורים לסייע בעזרת משכנתא נדוניה. באמצעות משכנתא נדוניה, יש להורים אפשרות לסייע בהשגת המימון ההתחלתי לבני הזוג על ידי משכון דירתם הקיימת. את המשכנתא הזו ניתן לקחת עד 30 שנה.

למשל, אם זוג רוצה לקנות דירה בעלות של מיליון וחצי ₪, יוכל הזוג לקחת משכנתא של מיליון ₪, אך עם זאת יצטרך להביא הון התחלתי של כחצי מיליון שקלים. בהנחה שאין לבני הזוג אפשרות להביא את ההון העצמי הזה, יוכלו ההורים למשכן את הדירה שלהם ובכך לעזור לזוג הצעיר לרכוש דירה.

בהלוואת נדוניה ניתן לקבל מהבנק עד 50% מערך הדירה של ההורים. הלוואת נדוניה יכולה להיות פתרון מושלם להורים שרוצים לחתן את ילדיהם בכבוד ולא להיכנס לחובות. חשוב להדגיש שאת ההחזר החודשי ישלם הזוג שמקבל את המשכנתא.

דוגמה מעשית: לדוד חמישה ילדים. הוא רוצה לעזור לילדיו בקניית דירה, אבל מצד שני אינו רוצה להיכנס לחובות. שווי הדירה שלו הוא מיליון שש מאות ₪. דוד יקבל 50% מערך הדירה - סכום של שמונה מאות אלף ₪ - ויחלק אותו בין חמשת ילדיו. באופן כזה, כל ילד יקבל הלוואה על סך 160 אלף ₪ להשלמת ההון העצמי. כך נוכל להגדיל את התקווה שלנו לקניית נכס לילדינו.

הלוואה מגמ"ח - ישנם רבים שיעדיפו להביא את הכסף מהגמ"ח השונים. עבור משקי בית חרדיים רבים, קיימת אפשרות ללוות ממוסדות גמ"ח ולהשתמש בכסף כהון עצמי לצורך נטילת משכנתא. בפתרון זה קיים חסרון גדול, בכך שנצטרך להחזיר גם בעבור ההלוואה בתקופה קצרה מאוד

וגם בעבור המשכנתא. דבר כזה יכול לגרור אנשים לבעיות גדולות בהמשך. גם הבנק יתייחס להלוואה כהוצאה נוספת ויוריד מכושר ההחזר הפנימי שלנו לצורך החזר המשכנתא (שזה 35% עד 40% מסך ההכנסה הפנויה בניכוי הלוואות שמעל 18 חודשים). ועדיין, בתכנון נכון - שווה לנסות.

גופים חוץ בנקאיים - לאחרונה נכנסו לשוק גופים חוץ בנקאיים רבים שאינם תלויים בבנקים, ומשלימים את ההון העצמי הדרוש לרכישת הדירה. הבנקים יכירו בסכומים הללו כהון עצמי. הלוואה חוץ בנקאית ניתן לקחת גם למשך יותר מ-20 שנה, בהחזרים נוחים מאוד. כך נוכל לעמוד גם בהחזרי המשכנתא וגם בהלוואת השלמת ההון העצמי.

בהלוואה כזו, הבטוחה (- תעודה המשמשת כערובה להלוואה) נרשמת כדרגה שנייה בעבור הגוף החוץ בנקאי (רוב הגופים עובדים רק עם יועצי המשכנתאות ולא מול לקוחות). פתרון זה הוא פתרון ייחודי מאוד עבור אנשים שרוצים לקנות נכס שההון העצמי הדרוש הוא גבוה מאוד. באמצעות הפתרון הזה, ניתן להביא רק חצי מההון העצמי.

דוגמה מעשית: אם נתנאל רוצה לקנות נכס בשווי 2.5 מיליון ₪ ולחלק אותו לשתי דירות, אבל ההון העצמי שלו מסתכם ב-375 אלף ₪ בלבד - הוא היה יכול לרכוש נכס בשווי 1.5 מיליון ₪ ולקבל משכנתא של 75% מערך הדירה (1.125 מיליון ₪). בעזרת השלמת ההון העצמי שקיבל מהגוף החוץ בנקאי בסך 250 אלף ₪, הוא מקבל משכנתא בסך 1.875 מיליון ₪, שהם 75% משווי דירת ה-2.5 מיליון ₪.

רעיון נוסף שקיים בגופים החוץ בנקאים, הוא שניתן לקבל עד 80%-85% מערך הדירה, בתשלומים של 40 שנה. זהו רעיון טוב לזוגות צעירים עם הכנסות נמוכות, אבל עם ריביות גבוהות קצת.

עם רעיון זה, ניתן לקנות נכס רגיל לחלוטין עם הון עצמי נמוך מאוד, וכך נוכל לקנות דירה גם באזורים עם מחירים גבוהים במיוחד.

הלוואה כנגד קרן השתלמות / פנסיה - רעיון נוסף להגדלת ההון העצמי, הוא דרך לקחת הלוואה כנגד קרן ההשתלמות או הפנסיה, בריביות מוזלות ובתנאים נוחים מאוד.

משכנתא הפוכה

הלהיט החדש, משכנתא הפוכה, הוא רעיון מעולה להורים שרוצים לעזור לילדיהם בקניית דירה. משכנתא ניתנת לרוב כשוכשים דירה, אבל יש גם משכנתא מסוג אחר - משכנתא הפוכה, כשכבר קיימת דירה בבעלות, והבעלים משעבדים אותה לטובת משכנתא. לרוב, במקרים של משכנתא הפוכה, מדובר על אנשים בגיל 60 ומעלה שזקוקים לכסף. זה יכול להיות כסף לילדים (עזרה בחתונה, רכישת דירה ועוד), כסף למחיה שוטפת ועוד.

האנשים הללו נמצאים לרוב לקראת פנסיה או שכבר יצאו לפנסיה, והשגת 'כסף גדול' אינה עניין של מה בכך עבורם. אז מה עושים? לרובם יש נכס - לרוב דירה, ואת הנכס הזה אפשר לשעבד לבנק או לגוף פיננסי אחר - לרבות חברות הביטוח - ובתמורה לקבל הלוואה או משכנתא. החזר המשכנתא הוא דרך מכירת הנכס בעתיד, או בהחזרת סכומים מדי חודש.

נתחיל בכך שהרעיון הוא פשוט: בדיוק כפי שבלקחת משכנתא משעבדים נכס ומקבלים הלוואה, כך גם במקרה הזה משעבדים נכס ומקבלים הלוואה. אלא שבניגוד למשכנתא רגילה, במשכנתא הפוכה מדובר בהלוואה לכל מטרה אשר אינה מוגבלת בזמן, ואין חובה להחזיר אותה בהחזרים חודשיים שוטפים. מעבר לכך, גם אין חובה לעשות ביטוח חיים כפי שעושים במשכנתא רגילה, וגם מדלגים על השלב של מבדקי הכנסה. הסיבה לכך היא שמבחינת המלווה, ברגע שאין החזרים שוטפים - ההכנסה השוטפת לא מעניינת. לרוב ניתן לפרוע את המשכנתא הפוכה בכל נקודת זמן וללא קנס.

לוקחי המשכנתא הפוכה בעצם 'חיים על חשבון' הנכס, לוקחים הלוואה על חשבון הנכס. זו דרך מקובלת מאוד למי שזקוק למימון בגילים הללו. זה עדיף על מכירת הבית, זה עדיף על הלוואות אחרות (גם בגלל הריבית ופריסת ההחזרים), והכי חשוב - הלווים הם בעלי הבית והם ממשיכים לחיות בבית. מנקודת המבט של הבנק - ברגע שיש לו שעבוד על הבית, הוא די רגוע. הוא מרוויח באופן שוטף על חשבון כספי ההלוואה (הריבית היא הרווח של הבנק; גם אם היא לא משולמת, היא נצברת ונרשמת בספרי הבנק כרווח), ובבוא הזמן, כאשר הלווים מחליטים או בעת מוות, הדירה נמכרת והבנק מקבל את סכום ההלוואה בתוספת הריבית שנצברה.

הורים רבים מאמצים קו מחשבה בסגנון של "ניקח עכשיו משכנתא הפוכה ונעזור לילדים לרכוש דירה. זה עדיף מאשר שהם יקבלו ירושה כשנמות. הרי הם צריכים את זה עכשיו". זה אולי נשמע קצת מצמרר, אבל בסופו של דבר זו תובנה שבמקרים רבים עשויה להיות נכונה.

מי שעבר את גיל 60 ויש ברשותו נכס מגורים, ללא חובות, שעבודים או עיקולים, יכול לקחת בחשבון את האפשרות של משכנתא הפוכה. כמו כן, כאלו שקיימת ברשותם עדיין יתרת משכנתא נמוכה, יכולים להחליף משכנתא רגילה במשכנתא הפוכה.

איך עושים את זה?

ניגשים לגורם מממן משכנתא ומגישים בקשה. את הכסף שמקבלים - לא חייבים להחזיר, כי כאמור הנכס משועבד לטובת הגוף המלווה. בבוא העת, הכסף יעבור למלווה, בדרך כלל באמצעות מכירת הנכס או פירעון המשכנתא הפוכה על ידי הלווה. אם נותרת יתרה בעת מכירת הנכס, העודף עובר ללווה. במקרה של מות הלווה, העודף עובר ליורשים.

הסכום המלווה תלוי בגיל הלווים, אבל הוא בדרך כלל מגיע עד מחצית משווי הנכס. ככל שמתקדמים בגיל, שיעור ההלוואה ביחס לשווי הנכס עולה.

ישנם מספר מסלולים שתלויים בלווים ובהחלטות שלהם בנוגע להחזר המשכנתא. לווים שרוצים להמשיך לגור בדירתם אך זקוקים לכסף עבור מחיה, יכולים לבקש משכנתא הפוכה שתוחזר בעת מוות או לאחר עזיבת הבית. לווים שמעוניינים בכסף על מנת לעבור לבית אבות, גם הם יקבלו את הכסף עד המוות (או עד שיצאו מבית האבות).

אפשרות נוספת היא לכאלו שעדיין משלמים משכנתא על הנכס, והם מעוניינים להפסיק את התשלומים החודשיים. הם יכולים לקחת משכנתא הפוכה, לכסות את החוב ולהשאיר ברשותם עוד כסף למחיה.

בברכה שנוכה להגיע לפסח כבני מלכים, ולראות תמיד את יד השם מעבר למסכת ההשתדלות.

יש להדגיש שהידע הנקוב במאמר זה מוגש כחומר העשרה לקורא, ולא כהמלצה כזו או אחרת. לפני נקיטת צעדים מעשיים יש לחקור את הנושא לעומק על מנת להבין היטב את ההשלכות כולן.

כנגד ארבעה מזתגים

מאת: נתן גלנט

קורה לא מעט שבעל עסק או עמותה מגיע, רוצה לספר לכל העולם ואשתו עליו. אבל... אין לו מושג במה הוא מיוחד! מה הבידול שלו! ולמה הוא חושב שהלקוחות צריכים דווקא אותו...

בדיוק בדיוק לכן, נדבר היום על החוויה שלנו; לקוחות הקצה הקטנטנים - מול מותגי ענק, פלוס חברה אחת היימיתשע. נלמד מהן החוזקות שלהם, מהן החולשות, ואיך אנחנו רואים אותם בעיניים שלנו, הלקוחות הפשוטים שצורכים אותם.

נדבר על איקאה, פליימוביל, מאוחדת וגם על... בטר אנד דיפרנט - B&D.

הבהרה: הכתבה איננה ממומנת במלואה או בחלקה על ידי החברות הנ"ל. מבטיחים. החומר הוא תחקיר פרטי על ידי אדם פרטי שחושב שזה מעניין לראות איך אנשים חכמים גורמים לך להוציא כסף בצורה שאתה מרגיש איש חכם.

1 - השוודים באים בהמוניהם

נתחיל באיקאה.

החברה השוודית בנתה קונספט יוצא דופן, שמתחיל בצורת חשיבה שונה, ונוגע בכל רוחב הגזרה ממש עד לצורת האריזה של המוצר. אם תרצו יש לו אפילו שם:

"איִקִּאזִים".

ולמה? כי חנויות איקאה בנויות בצורה אחידה למדי. קובייה מרובעת פשוטה למראה, שנראית למרחוק. צבעי הצהוב-כחול המוכרים, רקע כחול חלק ונקי בלי שום קישוטים, ושם החברה באותיות מקומיות ובאנגלית. איקאה!

האידיאל של איקאה הוא מוצרים ביתיים שמתוכננים להרכבה נוחה בבית, אסתטיים מאוד ובקווים פשוטים. יפה לראות שהבנייה החיצונית מושתתת על הקו הזה, בכל העולם. חנויות איקאה בנויות באופן בסיסי יחסית, מלבן או עיגול גדול. ללא שילוט נוצץ, בלי אפיון שונה בין מדינה למדינה. קו אחיד וכמעט חדגוני. למה זה טוב? יציבות. היכרות. תחושה של "אוהו, הנה החברה שאני מכיר מהארץ שלי!"

עם כניסתנו לחנות נגלה שבדיוק כמו שבהרכבה הסופית של הרהיט תהיה לנו דרך ארוכה, גם כאן הכינו לנו מסלול שלם ללכת. התחלה, אמצע, סוף. לא נוכל להיכנס, לקנות את הפריט שרצינו - ולברוח מייד ליעד הבא. לא. אנחנו צריכים להיכנס, לעבור בין המחלקות השונות, על פי הסדר שתוכנן עבורנו, להתרשם מכל המוצרים, ורק אז, בסיום הטיול, נגיע לקופות ולאיסוף המוצר. זה גאוני.

בקופות, כמו שרובכם בוודאי כבר התנסיתם, נצטרך לאסוף בעצמנו את המוצר, רצוי שגם נעביר אותו בעצמנו בקופות האוטומטיות. ואז נעמס בעצמנו על הרכב ששאלנו מהדור הטרון, נעלה לבד את הקרטונים הביתה, ושם נרכיב את הרהיט בעצמנו, שוב בעצמנו. המיתוג משחק עד הפרט האחרון.

יפה לראות את האיקאזים מתבטא בפרטים הכי קטנים. למשל - חוברת ההדרכה להרכבה. היא מינימליסטית, לא מכילה טקסט, ומורכבת מחיצים פשוטים להפליא.

התוצאה? חנויות איקאה בכל העולם - וגם אצלנו - הפכו למוקד בילוי לכל דבר ועניין. משפחות רבות באות לשם על מנת להתרשם מחללי התצוגה הענקיים והמזמינים, וכמובן לקנות הר קטן של ריהוט ללא תכנון מראש. זה קורה לכולנו, זה טוב, זה איקאה.

מסקנה שנוכל לקחת איתנו? אוקיי. איִקִּאזִים.

תבחרו לכם את הייחודיות של העסק או העמותה שלכם - ותמיד יש כזו, גם אם לא מכירים אותה (!) - וחפשו איפה לקיים אותה. כמובן בפרסום שלכם, בכל המלל שילווה אתכם, אך גם במוצר עצמו. העמותה שלכם עוזרת לקשישים? מצוין, דאגו לכך שמי שמתקשר לטלפון שלכם, ישמע בניתוב השיחות קריין מבוגר עם קול נעים וחביב. תנו לקהל שלכם את התחושה שאתם מביאים בשורה אמיתית - והולכים איתה עד הסוף.

תמונת יח"צ של סניף איקאה בטורקיה
תמונת מוצר מהאתר הרשמי

2 - אבא ואמא, אני הכי אוהבת לשחק באבא ואמא!

ועכשיו בואו נעשה כיף אמיתי. פליימוביל! כן, בובות המשחק הקטנטנות לילדים, על שלל האביזרים מפלסטיק צבעוני.

המותג פליימוביל שייך לחברה גרמנית בעלת השם המסובך 'גאבורה ברנדשטטר', ואת הדמויות הראשונות שלה עיצב מר הנס בק (Hans Beck). מעניין לציין שהבחור היסודי עמל במשך שלוש שנים על יצירת הדמות! אין לנו מושג מה לקח כל כך הרבה זמן, אך התוצאה מרהיבה בהחלט, והייתה יריית הפתיחה להיצע מגוון מאוד של ערכות ודמויות משחק שונות.

פליימוביל הוא אחד ממותגי המשחקים המוכרים בעולם כולו, כאשר לוגו החברה מצדיק את המחיר שנע בין יקר להחריד לשערוייתי. והלקוחות? מצביעים בארנקים שלופים. קונים וקונים וקונים.

בואו ננסה לפצח את סוד ההצלחה.

ראשית - המיתוג האחד.

בכל קופסת פליימוביל שתקנו לעולל שלכם, תמצאו תמיד את הלוגו הנקי והסוליד, חוברת צבעונית שמספרת לילדכם על שאר החלקים בסדרה - כן, זו ממש פרסומת מתוחכמת - ומספר קטן של דמויות מצועצעות בקווים אופייניים מאוד.

שנית - האיכות.

כאשר אנו קונים מארז פליימוביל, יש לנו סוג של שקט נפשי. אנו משוכנעים שקנינו משהו טוב ואיכותי, שיחזיק תקופה ארוכה ולא יישבר לאחר משחק אחד או שניים.

כמובן, אין זה נכון ברוב המקרים, שהרי רוב המארזים כוללים בתוכם חלקי משחק זעירים עד כדי דמעות, חלקים שאומנם לא נשברים, אך נאבדים בהמוניהם, מה שמאלץ את ההורים לרכוש שוב ושוב ערכות השלמה ותוספות חדשות... אבל זה פחות משנה לנו, כי אנחנו בטוחים שקנינו מוצר איכותי.

שלישית - חתונה קטלית.

ברגע שקנינו את המארז הראשון בחיינו, הפכנו לצרכנים שחתמו חוזה עם פליימוביל. אין אפשרות להתנתק.

אנחנו אומנם סבורים שקנינו משחק, כשלמעשה חתמנו על התחייבות ארוכת שנים. כל המוצרים של פליימוביל מדברים זה עם זה, ותמיד יש לאן להרחיב את המשחק. קניתם לחנה'לה ערכת חדר ילדות קסומה ורודה? יופי, בעוד חצי שנה היא תבקש מכם בכמיהה גדולה את סט ההשלמה הכולל ארונות, שידות, עגלת תינוקות וחלתולת מחמד (ורודה, כמובן).

רביעית - מספור קטלוגי פשוט.

כל קופסת פליימוביל מקבלת מספר סידורי הרשום בגדול על האריזה. 5167 - בית בובות. 5024 גן שעשועים! 70190 בית חולים... למה זה? אוהו, פשוט. זוכרים את החוברת הזעירה שהיצרנית הגרמנית תוחבת לכל אריזה? היא יודעת שהדרך הכי פשוטה לגרום לכם לקנות

עוד, עוברת דרך הפעוטה שלכם. הקטנה רק צריכה להראות לכם את החוברת, ואתם כבר תרשמו את המספר הקטלוגי ותרוצו בכל המכירות הזולות עד שתמצאו בדיוק את מה שהיא רוצה. תודה רבה אמא!

המספור גם תורם לשדר הנוסף. המרומז. אנחנו מייצרים משהו איכותי. ממש. אצלנו לא משתנה כלום במשך השנים, והמספר הקטלוגי יתייק לעד את אותו המוצר בדיוק. 5167 היה בית בובות בשנת תשנ"ט? 5167 יהיה בית בובות גם בשנת תשפ"ז.

מסקנה שנוכל לקחת איתנו?

אף פעם אל תחפשו למכור באופן חד פעמי, גם אם יש לכם הזדמנות קורצת. בנו תמיד על הטווח הארוך. הקפידו ליצר ללקוח ערך מוסף אמיתי, כזה שיוביל אותו לחזור אליכם שוב ושוב. נכון, אתם לא פליימוביל וכנראה לא תהיו, אבל היי! אם תהיו טובים, הגונים ואיכותיים - הלקוחות שלכם יחזרו אליכם יותר ויותר, בלי לדעת בכלל שיש לכם מתחרים לא רעים בכלל...

3 - שתהיו לנו בריאים תמיד

מאוחדת.

קופות החולים מוכרות לצערנו לכולנו. כל קופה - והמיתוג שלה.

לקחנו כאן לדוגמה את מאוחדת, אתם יכולים באותה המידה לחפש את השפה של שאר הקופות. במאוחדת, הלכו עד הסוף עם צבעי המותג. התוצאה? תראו בכל מקום את הצבעים כתום וכחול. הכיסאות במרפאות השונות יהיו תמיד בגווני הלוגו. רובם כתום, חלקם כחול. אלמנט נוכח מאוד שבהחלט צובע את חללי ההמתנה.

אגב, בקופת חולים מכבי הכיסאות גם כן בהתאמה לקו. צבעם כחול עמוק, ופה ושם גם כסאות אפורים, לגיוון. קשה לפספס - בעלי עיצוב ייחודי. לגמרי לא שגרתי או דומה לשום כיסא אחר. ריבונו של עולם, שנדע תמיד רק בריאות, אמן!

מסקנה שנוכל לקחת איתנו?

אחרי שהחלטנו על הייחודיות שלנו כעסק, ואחרי שכבר יש לנו לוגו וסלוגן שאנחנו סגורים עליהם, כדאי מאוד שנתחיל לחפש עם זכויות מגדלת איפה אנחנו יכולים להשתמש בשפה שלנו. זה יכול להיות בכל דף פשוט שנתלה בעסק, בכיסאות ההמתנה, בדלפק הקבלה אולי, ולמעשה - בכל אלמנט בנוי או מודפס. חבל לפספס הזדמנויות לעוד קצת נוכחות של המותג שלנו...

כפועל יוצא, יש לקחת זאת בחשבון מראש בעת בחירת הלוגו והסלוגן. לבחור משהו קל וברור, כזה שנוכל לשתול בכמה שיותר מקומות בעסק.

4 - בטר אנד דיפרנט; עוד יחשבו שמישהו שילם לנו כאן!

כעת נבצע זינוק מרהיב וחגיגי, נניח לכל המותגים הגדולים, ונביט מקרוב במותג שכולנו מכירים ממדפי הסופרמרקטים. בטר אנד דיפרנט!

מדובר בחברה בבעלותם של משה ושמחה באש החרדיים, המשווקת מזה שנים רבות מוצרי מזון בריאותיים ביתיים. סירופ טבעי, גרנולה, וכמובן פריכיות. אולי מוצר הליבה של החברה.

לוגו החברה מסורבל כהוגן ומיושן, הסלוגן בכלל קופצני ולא תמיד מופיע ("טבעי שזה יותר בריא"), ובאופן כללי הנראות של החברה לקויה. עכשיו בואו נראה למה זה גאוני, ולמה העובדה שאנחנו מעריצים את בטר אנד דיפרנט מבוססת על המיתוג החסר.

המוצרים של בא"ד מכילים כמה שיותר מרכיבים מקוריים ופשוטים, ועל פי הנאמר באתר החברה, גם הייצור עצמו נעשה במינימום הליכים מתועשים.

קיצער, כל הבלה בלה בלה זה לא ממש רלוונטי לנו. מה כן? המחיר.

המחירים של בא"ד לא תמיד מהזולים בשוק, אך בניגוד חריף למתחרות שונות, הם תמיד הוגנים.

נסביר!

חברות שונות במשק אוהבות מאוד לשחק עם המחירים. יש אריזה בינונית, קטנה, חסכונית וקטנטנה. המשקלים משתנים כל הזמן. "מתעדכנים". אין לצרכן הממוצע שום יכולת אובייקטיבית לדעת האם המחיר אכן התייקר במהלך השנה האחרונה.

תמונה מכתבת יח"צ של מאוחדת שהתפרסמה באתר 'כיכר השבת'

העיצוב של האריזות גם הוא מתעדכן, לפעמים אותו מוצר מופיע תחת מיתוג חדש עם תכולה שונה מעט ומחיר מוכפל, ואינספור שטיקים שיווקיים שעולים לכולנו כסף רב. במיוחד בתחום של 'חטיפי בריאות', שם המחירים משתוללים. כבודו רוצה אוכל בריא? כבודו ישלם מכל הלב.

בא"ד מצליחה לשדר בדיוק את ההפך.

חלק גדול ממוצריה בעלי משקל עגול ופשוט. לדוגמה: דייסות התינוק הפופולריות שלה נמכרות באריזות 100 ו-200 גרם.

ללקוח שעומד בסופר ומתחבט מה לקנות, קל מאוד להשוות מחירים. כמה עולה חבילת המאה? 10 שקל? טוב. המאתיים עולה 17? אה, אז הוא יותר זול.

אם בא"ד לא הייתה בא"ד, סביר להניח שמשקל הדייסה היה 94 גרם לאריזה רגילה, ו-142 גרם לאריזה הגדולה. עכשיו לך תחשב מה יותר זול לך, כאשר אתה באמצע לעשות קניות ואיזיק שלך מושך אותך בזנב לקנות לו שוקו...

כאן אין את השטויות האלו. הכל פשוט וגלוי.

לנו, כצרכנים, נעים לחוש שאנו רוכשים מוצר מחברה שחושבת על הבריאות שלנו באמת - ולא על הארוך שלנו. חברה שעסוקה בייצור ולא בשיווק. עובדה: הלוגו שלה מיושן נורא ועיצוב האריזות לא מזמין בעליל...

יפה, נכון?

טרם נעבור למסקנה, נדגיש את הנאמר בראש הכתבה. איננו משתייכים לאף אחת מהחברות הנ"ל, וכן לא קיבלנו מהן מימון או חסות כלשהם.

ואחרי ההבהרה הסופר-חשובה הזו, הנה המסקנה שלכם מבטר אנד דיפרנט:

תהיו טובים. תהיו עקביים מול הלקוחות. תנו להם משהו טוב, תשקיעו שהוא יהיה באמת טוב וימשיך להיות כזה גם תוך כדי שינויים כאלו ואחרים שתעברו, והלקוחות יצביעו ברגליים, וישבו אליכם עוד ועוד, וישמרו לכם נאמנות יוצאת דופן שעוברת מדור לדור. תנו ללקוחות שלכם את ההרגשה שאתם באמת רוצים בטובתם, ותרצו באמת בטובתם - השדר הזה בהחלט יגיע אליהם.

ועד פה בפעם הזו.

שיעורי הבית שלכם?

קחו את העמותה שלכם או העסק שלכם, תבדקו לאור המסקנות לעיל במה אתם יכולים לשדרג ולקדם אותו, ותדאגו שהמסר שאתם מעבירים לקהל שלכם מייצג זאת.

ההצלחה בהישג יד! המומחים במינוף קמפיינים וגיוס כספים!

GRINBLAT

השלמת בנין ביהמ"ד והשטיבלאך "מאור שרגא" אלעד
גיוס למעלה מ- **4.000.000 ₪**

בניית בית קהילת "אזמרה" צפת ת"ו
גיוס למעלה מ- **1.250.000 ₪**

גיוס המונים מוסדות "שבט הלוי" בארה"ק
גיוס למעלה מ- **2.800.000 ₪**

גיוס המונים ודינר להורים להשלמת בנין
ביהמ"ד המרכזי בעלזא - רובע ו' אשדוד
גיוס למעלה מ- **2.850.000 ₪**

גיוס המונים למוסדות
ת"ת "חיי עולם" ציריך שוויץ
גיוס למעלה מ- **2.750.000 ₪**

מבנה קבע
לקהילת "היכל הצדיק ברסלב" באלעד
גיוס למעלה מ- **3.000.000 ₪**

↑
מקסימום
הצלחה וצמיחה
ביצרי הקיום

↑
מקסימום
איווי לגבאים
וראשי הקהילה

↑
מקסימום
שיתוף פעולה
עם הקהילה

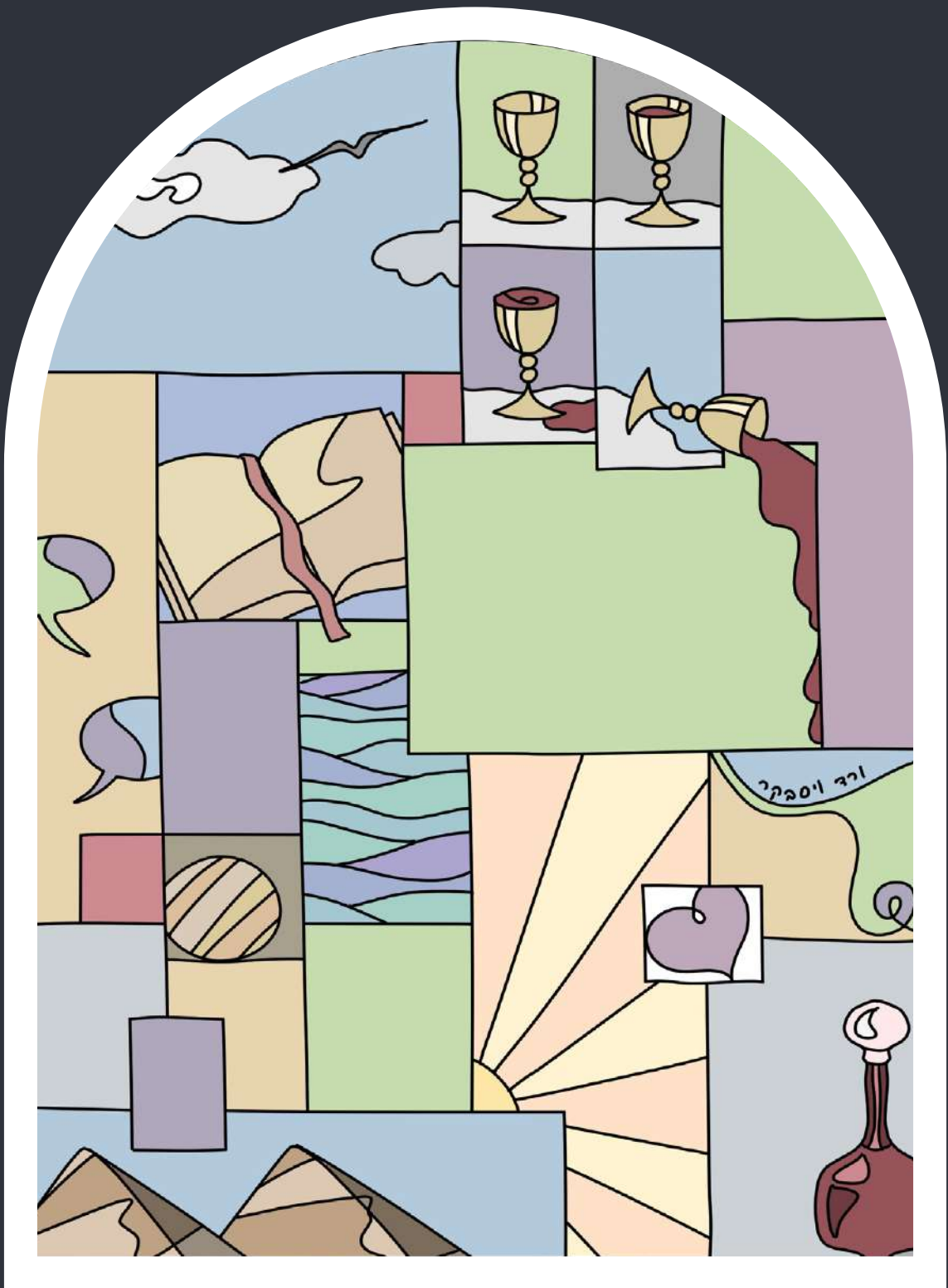

יחזקאל מילר

אסטרטגיה לעמותות וליווי אישי בגיוס תרומות

גבאי יקר,
קהילות רבות
היו בטוחות
שמדובר בחלום,
אנחנו מצליחים
בס"ד להגשים אותן!

נייד: 050-4112639 | ymiller.co.il | 4112639@gmail.com

פערערי זענד סזב

איור: ורד ויסבקר

ארבעה בבן אחד

מאת: ק. מנדלמן

מארבעה יוצא אחד

בדמיונו מכבר השנים, תמונת ארבעת הבנים ישובים סביב אביהם בליל התקדש החג. בציורי ילדותנו, נראה החכם כילד עבות פאות הרוכן על ספריו בשקידה, נראה הרשע כמו הבריון השכונתי רושף הזעם, והתם ושאינו יודע לשאול נעים במנעד רחב של תמימות ושיטיון.

תפקיד ההגדה על פי תפיסה זו, הוא להדריך את האב היהודי בליל החינוך הלאומי, איך לחנך את מגוון בניו על פי סגנונם. אלא שמבט נוסף למתבונן יראה לנו, כי עיקר חינוך הילדים הוא בקטנותם טרם בחירתו של הילד בטוב או ברע, ואיך נקל בעינינו לחרוץ את דינם לחכמה או לרשעות בטרם הגיעו לאפשרות בחירה.

במשנתו של הרש"ר הירש זצ"ל, נמצאנו למדים כי ארבעה בנים אלו אינם מתבטאים בהכרח בבנים שונים, אלא הם נועדו ללמד אותנו על מאפיינים שונים בכל בן, ועל גישות חינוך המיושמות על כל נער יהודי ומלוות אותו בתקופות שונות בחייו, כילד וכמתבגר.

תם

שאינו יודע לשאול

מצוות סיפור יציאת מצרים (מקור: ויקיפדיה)

עם גדילת הילד והתפתחות הבנתו, אין די לו בקיימו את המעשה מחמת החובה. הוא כבר יודע לשאול מה מטרת המעשה ולאיוזו תובנה הוא עשוי להוביל אותו, והוא מבין שכל מעשה חריג משמעותו סמל לחינוכו והכוונתו. כ'תם' הוא שואל "מה זאת?" מהי המשמעות של מצה ומרור ושאר הנהגות הלילה הזה?

כאן חינוכו של האב הופך להיות אקטיבי, והוא מלמד את בנו: "בחזק יד הוציאנו השם ממצרים מבית עבדים". סמליות של מצוות אלו נועדה ללמד את המצוקה הגדולה שהיינו שרויים בה בעבדות שאין כמוה, ואת חזק היד של הבורא המוציאנו משם ללא כל סיוע חיצוני. בכך ילמד הילד מעבר לעשיית המצווה המעשית, את סמלה של המצווה המחנכת להשגחה פרטית של בורא כול-יכול בתוך חיי הטבע, וגם את השעבוד המוכרח למנהיג שהוציאנו מבית עבדים להיות לו לעם.

בתחילת הבנתו של הילד במציאות הסובבת אותו, כשהוא עדיין בהכרה שטחית, טרם יכולתו לרדת לסיבתו של מעשה - הוא עודנו 'אינו יודע לשאול' לשם מה נעשה כל דבר, אך הוא כבר קולט את עצם מציאות הדברים.

"את פתח לו" - תפקיד האב בשלב זה, הוא לתת את המשקל הנכון לכל רושם הנקלט במוח הילד. בעת שרואה הילד את המצה והמרור המונחים לפני אביו ונפתחת הכרתו לקלוט את המתרחש, יש למחנך להגדיל בתודעת הילד את חשיבותו של עצם המעשה, ולומר לו: "בעבור זה" - המצה והמרור המונחים לפני, "עשה ה'" לי בצאתי ממצרים", קיום המצוות הוא המשפיע לי את חיותי ועבור זה כל קיומי.

בציורי ילדותנו, נראה החכם כילד עבות פאות
הרוכן על ספריו בשקידה, הרשע כמו הבריון
השכונתי רושף הזעם, והתם ושאינו יודע לשאול
נעים במנעד רחב של תמימות ושיטיון.

אולם ארבעה בנים אלו אינם מתבטאים בהכרח
בבנים שונים, אלא הם נועדו ללמד אותנו על
מאפיינים שונים בכל בן.

חכם

מאוחר יותר, אחר שהורגל כבר במצוות
מעשיות ובהכרת ערכן, ואחר שלמד להבין
מתוך המעשה את סמליותו והכוונתו,
מקבל הנער תפיסה רחבה וכוללנית
יותר. כאן מתעוררת בו מידת ה'חכם',
החוקר ושואל על כלל "העדות והחוקים
והמשפטים אשר ציווה השם אלוהינו
אתכם", וברצונו להבין את תפקיד המצוות
של כל השנה במהלכי חייו.

גם כאן האב נמצא בשבילו ומבאר לו,
כי שורש העבודה כולה טמון ביסוד
"עבדים היינו לפרעה במצרים". ההבנה
וההשכלה במציאותו של בורא המנהיג את
העולם כרצונו בכל עת, ושהוציא אותנו
מבית עבדים וקנה אותנו לעם בהנהגתו,
הן התוצאה של קיום העדות החוקים
והמשפטים בכל השנה. וכמליצת בעל
ההגדה "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח,
אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", למרות
ששאלתו היא כללית, על מגוון דרכי
העבודה בכל ימות השנה, תשובתו היא על
טעם הפסח, שיראה את הצורך להותיר
את טעמו ואת תובנותיו של חג זה לאורך
השנה כולה.

רשע

חינוכו של הרשע שמקניט ושאינו מחזיק אף במצוות מעשיות, הוא בלתי אפשרי, ועל כן אין
תפקידה של דמות ה'רשע' - הקורא "מה העבודה הזאת לכם" - ללמד את האב היהודי איך
להתמודד עמו כדי לחנכו, אלא איך להתמודד עם טענות הרשע המאיימות על כל בניין החינוך
היהודי.

תשתיתו של בניין החינוך הוא בתפיסת המצוות המעשיות קודם לכל מחקר והבנה רעיוניים.
נגד תופעה המתריסה "לכם", אין לנו אלא הקהיית שיניים והיאחזות עצמית ומשפחתית
בקרנות האמונה ש"בעבור זה עשה השם לי בצאתי ממצרים".

יהא זה התם, החכם או שאינו יודע לשאול: תחילת חינוכם וקודם בחשיבות כלל, הוא קיום
המצוות המעשיות בכל פרטיהן ודקדוקיהן. בלא תשתית זו - אין מקום לחינוך כלל.

והגדת לבנו

ארבעה בנים אלו הקיימים בכל בית יהודי
ובכל ילד וילד שבו, זקוקים לליל החינוך
כדי לטעת בהם את התשובה המתאימה
לכל שלב:

תחילה יש לחנך את הבן לקיים את
המצוות המעשיות, מתוך ידיעה שאילו
היה שם וכופר במצוות אלו, לא היה נגאל.
שנית, יש להגדיל בעיניו את חשיבות
המעשים, על ידי שמחה של מצווה
והצהרה נרגשת על האמונה שהטבע כפוף
למצווה זו. בנוסף, יש ללמד את מטרות
המצווה ואת השפעתה על נפש המקיים
בחינוכו להכנעה למוציאו בחזק יד מבית
עבדים. ובהמשך, בצורה בוגרת יותר, יש
לקחת תובנות אלו גם למצוות השנה כולה.

(מעובד על פי: במעגלי שנה,
חג החינוך היהודי)

הבן שואל

מאת: פסיק

אם ניקח את
כוסות היין של
הילדים לאורך
הדורות ונסדר
אותן בשורה,
נקבל ממצא
מעניין מאוד:
נגלה תרשים גרף
סימטרי שקופץ
בניגודיות מדור
לדור.

לצד כל כוס
מלאה בנדיבות
תעמוד כוס
במעט ריקה.
אחת מלאה.
אחת ריקה.
בסדר מופתי

חג הפסח מכיל בתוכו תובנות חינוכיות רבות. ליל הסדר בעצמו מושתת כולו על מצוות "והגדת לבנך". אנחנו משנים את מנהגינו כדי להתמיה את התינוקות, לבלבל אותם כדי שישאלו. אבל לפעמים גם אנחנו מבולבלים, שואלים שאלות וקושיות - הרבה יותר מארבע - ולא תמיד יודעים מה התשובות ואיך עלינו לפעול. ובכן, מאחר שכוסות היין מככבות בחג זה, ננסה להוציא תובנה מעניינת ממנהג מזיגת הכוסות, ולא רק בחג הפסח.

מוזגין לו כוס

בכל ליל שבת אחרי שהאב מקדש על היין, נהוג בתפוצות ישראל לחלק משיורי הכוס לכל בני הבית ובכללם הילדים.

אם נחלק את האבות מחלקי היין לפי קטגוריות, נקבל שלוש קטגוריות כלליות.

הקטגוריה הממוצעת מורכבת מאבות שמוזגים לילדים בלי מחשבה מעמיקה תחילה. הם מוזגים לילד בכמות שנראית בעינם מספיקה ביחס לגילו; לפעמים יוצא הרבה מדי ולפעמים מעט מדי.

הקטגוריה השנייה היא של האבות המפרגנים. אלו בדרך כלל אנשים שבשנות הילדות שלהם חלוקת היין במשפחתם הייתה חסכנית עד קמצנית. אצלם קיבל כל ילד מעט מיץ ענבים, רק כדי לצאת ידי חובת קידוש. הילדים חשקו תמיד לעוד טיפה של המיץ הממותק, אך משום מה לא התמלאה בקשתם מעולם, גם כשביקשו יפה מאוד. שמא משום שהאב סבר כי יש בכך פזרנות וצריך לחנך את הילד להסתפקות במועט, או שמא הראה בזה את שליטתו, שהוא המחליט לילד כמה יקבל, ולא ההפך.

כבר אז, בהיותם קטנים, הבטיחו לעצמם אנשי קטגוריה זו שכאשר הם יגדלו וייעשו לאבות, הם לא יענו את הילדים שלהם, ויחסכו מהם את הסיט לחלום על עוד טיפה של מיץ ענבים ולא לקבל. הקמצנות על מיץ הענבים נחרטה בליבם כצרות עין, או כהתנהגות נונשלנטית של האב שמנסה להראות שליטה על ילדיו. לכן הם, כחוויה מתקנת, מוזגים לכל ילד מיץ ענבים בשפע רב, הרבה יותר מכפי שהוא צריך. לרוב יישפך השאר במשך הסעודה, או כבר בהפסקה הקצרה שבין קידוש לנטילת ידיים.

הגדת רוטשילד
(מקור: ויקיפדיה)

אמר פעם אחד מזקני דורנו: בכל שנותיי כראש ישיבה, לא העברתי ביקורת על בחור אם לא ידעתי מראש מתי ואיך אפיס אותו על כך

בצעדים חינוכיים המונעים על ידי השפעה רגשית ולא תמיד חיובית. הסיבה לכך פשוטה. ההרגשה היא שכשהאדם רוצה למנוע כאב שממנו סבל בילדותו - עליו להקצין מצורת ההתנהגות של הוריו עד לקצה השני. הלב נוטה לומר שעל ידי כך שננווט את הגישה בהפך הגמור, עשינו את המקסימום כדי להגן על ילדינו מהבעיות שסבלנו מהן.

ממצא בלתי ממוצע

אך האמת היא שקיצוניות אינה מועילה. צא ולמד מגרף שורת הכוסות ששרטטנו לעיל, המורכב כולו מהתנהגויות קיצוניות, ולא תמצא ביניהן כוס אחת מלאה במידה מתאימה וניאווה. אם כן, פשוט ומוכן שהעבודה שלנו במקרה כזה היא לא לתת לקיצוניות של הורינו - או של שאר גורמים - להפוך אותנו לקיצוניים במידה ההפוכה, אלא עלינו לנווט את דרכנו בדרך הממוצע לפי מה שהשכל הישר אומר, בלי מעורבות רגשית.

כשהרמב"ם מלמד אותנו את הדרך הישרה שיבור לו האדם בהתנהגותו הכללית ובמיוחד בדרכו בעבודת השם, כך הוא כותב לנו בלשונו הזהב (רמב"ם דעות א', ד'): "כל אדם שדעותיו דעות ממוצעות נקרא חכם". ולעניינו, הנטייה הטבעית של כל הורה היא לפעול כפי הרגשותיו, ולהקצין במידה מוגזמת ממה שהתנהגו איתו. לכן אומר לנו הרמב"ם, שצורת הפעולה הרצויה היא דווקא זו הקוגנטיבית, זו שיש בה חכמה ומחשבה תחילה לפעול בדרך הממוצע, ולא זו המושפעת מההרגשה הראשונית והרצון לפעול בקיצוניות.

אמר פעם אחד מזקני דורנו (המנהיג קהילה שנמנית בין העדות הסגורות והקיצוניות, ועובדה זו רק מגבירה את תוקף המסר): "בכל שנותיי כראש ישיבה, לא העברתי ביקורת על שום בחור אם לא ידעתי מראש מתי ואיך אפיס אותו על כך". מלבד המסר הישיר והנוקב שבדבריו, המדגיש את גודל האחריות המונחת על כתפיו של מחנך או הורה שנצרך להעביר ביקורת, יש כאן עוד מסר לא פחות חשוב. הרי במושכל ראשון נראה המשפט כחסר היגיון; אם צריך להעביר ביקורת - למה לפייס ולהרוס את האפקט שלה?

והתירוץ פשוט מאוד. נטיית הלב של החניך עלולה לגרום לתלמיד לקחת את דברי הביקורת למחזות שליליים. במקום להבין שהמחנך רוצה לגנות רק את המעשה שעשה, הוא יקצין לפרש את דברי המחנך כולזול וגינוי של אישיותו וכהפחתה בערכו. בעקבות כך - שלא

הקטגוריה השלישית היא קטגוריית האבות הקמצנים. אלו בדרך כלל אנשים שאצלם לא התקמצנו אף פעם בחלוקת היין. משנות ילדותם זכור להם שכשילד ביקש עוד מיץ ענבים - התמלאו תכף בקשתו וכוסו כאחד. גם כשהאב כבר היה באמצע נטילת ידיים במטבח, היה צועד חזרה בסבלנות אל הסלון ומוזג שוב לילד התורן. אלו ראו בכך רפיון חינוכי בהתנהגותו של האב, ופירשו את נדיבותו כהתחמקות מלעמוד על שלו, וכחולשה של מי שאינו יכול לחנך את בניו כראוי שעל הכמות שקבע האב - לא מפקפקים. לפעמים אנשים אלו אף ייטו לתלות הרבה מצלקות ילדותם ב'מחדל' החינוכי של האב, שכבר בהיותם קטנים לא חנך אותם לשמוע בקולו כראוי, ונתן להם לקבוע כללים בהתנהגות הבית. הם יטענו שזוהי אפוא הסיבה שגם לא שמעו לקול מחנכיהם בהמשך דרכם, וכדומה.

אדם ניכר בכוסו

אם ניקח את כוסות היין של כל הילדים לאורך הדורות ונסדר אותן בשורה, אחת לצד השנייה לפי סדר כרונולוגי, נקבל ממצא מעניין מאוד. לפנינו יתגלה תרשים גרף סימטרי שקופץ בניגודיות ובעקביות מדור לדור. לצד כל כוס מלאה בנדיבות, תעמוד כוס כמעט ריקה. אחת מלאה. אחת ריקה. בסדר מופתי. החשבון פשוט: האב הקמצן גידל דור של אבות מפרגנים, שגידלו דור של אבות קמצנים שגידלו דור של מפרגנים וכו', עד סוף כל הדורות.

זוהי אפוא ברירת המחדל וכך הטבע השם יתברך בדרכי אנוש. כל אדם רוצה לחסוך מילדיו את הבעיות שסבל מהן בילדותו, וינסה בכל כוחו לכפר על מועקות ילדותו ולאחות את הפצעים של עצמו על ידי צורת ההתנהגות שלו עם ילדיו. אבל, תופעה זו מניעה את ההורה לפעול בקיצוניות בצורת החינוך, וגם הורים נבונים ובעלי אינטליגנציה גבוהה ינקטו לפעמים

בכוונת המחנך כלל - התלמיד יפתח לעצמו דימוי עצמי שלילי, שתוצאותיו קשות מאוד. מכאן נובע הצורך הנועז בפיוס, לא על מנת להחליש את כוח הביקורת, אלא כדי להפוך אותה לממוצעת ולא קיצונית.

בדרך הממוצע נוכל לפתור בעיות רבות, לתרץ שאלות, ולפעמים אף ליישב קושיות.

למה נ"י אמר

שלצאת עם ניסיון מעשי זה מיותר?

קורס צילום מקצועי

היחיד עם סטודיו צמוד לתרגול שוטף והתנסות חופשית!

הצטרפו לקורס הצילום היסודי והמעשי במגזר, בו תקבלו את כל הכלים והידע לנהל סטודיו מקצועי, לשלוט בצורה מושלמת במצלמות והאביזרים ולהוציא תמונות מושלמות שלא תאמינו שצילמתם בעצמכם.

**מלגות הנחה
משלמות!**
התקשר עכשיו ובדוק את זכאותך

משכורת
מתגמלות עם
המשכורת של
מחלקת ההשמה

מני פרימיום
לכל תלמיד
לקידום משתלם
עסקי באתר פרוג

תרגול חומר עם
תומכת הוראה
+ צפייה חוזרת
בשיעורים

שילוב שיעורי אונליין
במתכונת טכנולוגית
יחודית ומפנשים
פרזנטליים בבית פרוג

PROG
ONLINE

בית פרוג 072-2201433
www.prog-school.co.il

למה נ"י אמר

שלא כדאי לפתח טעם יקר?

קורס עיצוב תכשיטים דיגיטלי

בלעדי, חדש ומ-ש-ת-ל-ם!

הצטרפי לקורס פרקטי ובלעדי, בו תלמדי לקחת השראה ולעצב ממנה קולקציה, תשלטי בתוכנות המתקדמות בתחום התלת ממד, תדעי איך לתמחר ולבנות תצוגה ותוכלי להפוך את הטעם היקר שלך למכרה זהב שמכניס לך כסף!

**מלגות הנחה
משלמות!**
התקשר עכשיו ובדוק את זכאותך

משכורת
מתגמלות עם
המשכורת של
מחלקת ההשמה

מני פרימיום
לכל תלמיד
לקידום משתלם
עסקי באתר פרוג

תרגול חומר עם
תומכת הוראה
+ צפייה חוזרת
בשיעורים

שילוב שיעורי אונליין
במתכונת טכנולוגית
יחודית ומפנשים
פרזנטליים בבית פרוג

PROG
ONLINE

בית פרוג 072-2201433
www.prog-school.co.il

פערערי זמרה

איור: פרומי קוביטשעק

השיר "עוקר הרים" של היוצר והאומן שולי רנד
עורר גלי ביקורת רבים. סיפור לא ידוע מעברו
של רנד חושף פן נסתר, ומגלה את העומד
מאחורי הקלעים של השיר שרחוק מלהיות
סתמי • בן מלך, שעשוי מאבנים טובות

דע בני אהובי

מאת: ס. גרינבוים
איור: נחמה קפלן

השיר "עוקר הרים" של המוזיקאי שולי רנד גרר גלי ביקורת נרחבים, כאשר הוא נפתח בשורות השנויות במחלוקת: "אני לא באתי לעולם כדי להיות תלמיד חכם, עוקר הרים ומשברן וטוחנן דק דק".

מסורת החינוך החרדית מתקשה להכיל את המשפט שבו משהו מצהיר על עצמו כמי שלא בא לעולם כדי להיות תלמיד חכם, להשקיע בלימוד התורה, ולהרבות "בחקירות ועיונים ודקדוקים דק דק". עולם הישיבות מחנך לשאיפה שאמורה לקנן בליבו של כל יהודי - לגדול ולצמוח בתורה. והנה בא האומן וכופר בשער בת רבים בשאיפה המקודשת הזו?

מילא אם היה מדובר בעוד זמר זול שמוציא להיטים מפלסטיק, אבל לא. זה שולי רנד. שולי של "דע בני אהובי", שולי של "בן מלך שעשוי מאבנים טובות". אז מה קורה פה?

הנה סיפור ששופך אור חדש על הטקסט.

בשנותיו הצעירות של שולי רנד, הוא עוד לא היה זמר ולא משורר, הוא היה שחקן. שחקן בתיאטרון. הוא שיחק במספר הצגות ובשלל תפקידים חשובים יותר ופחות.

הקריירה הבימתית שלו הגיעה לשיאה כאשר בשנת 1995 הגיע לארץ רוברט סטורואה, אחד מהבמאים הגדולים בעולם. באופן מפתיע למדי, הוא ליהק את שולי רנד - שהיה אז בן שלוש ושלוש - לתפקיד ראשי בהצגה ידועה שנכתבה בידי גדול המחזאים הישראליים, חנוך לוין. ליהוק כזה הוא משהו כמו ההישג הכי חשוב ששחקן תיאטרון יכול להגיע אליו.

שולי מספר על קשר עמוק ומיוחד עם אותו במאי. "מפגש אדיר היה לי איתו. גוי, גרוזיני, מתוק, גאון. הן בלימוד, הן בידידות, והן בשיחות על אלוקים".

קאבר השיר 'עוקר הרים'
מתוך הערוץ הרשמי של שולי רנד

סטורואה ניסה ליצור קשר, אבל אמרו לו ששולי רנד התחלק על השכל והחליט לחזור בתשובה. הבמאי הנודע תפס את הטיסה הראשונה לישראל ובא לדבר על ליבו של שולי שיסכים לשחק בהצגה שלו

לקראת סיום המחזה, שולי אמר בהצגה את השורה: "אני מוכרח לשנות את חיי, לחיות אחרת". והטקסט הזה התממש בחייו. לאחר שלוש שנים, בשנת 1998, התחיל שולי רנד לחזור בתשובה והודיע שהוא עוזב את התיאטרון.

בדיוק באותו חודש, רוברט סטורואה התחיל לעבוד על הצגה חדשה וביקש ללהק שוב את שולי לתפקיד חשוב. הוא ניסה ליצור איתו קשר, אבל אז אמרו לו ששולי רנד התחלק על השכל והחליט לחזור בתשובה. הבמאי המפורסם תפס טיסה מגרוזיה לישראל ובא לדבר על ליבו שיסכים לשחק בהצגה שלו.

"מה קרה לך?" תמה סטורואה.

שולי הוציא מארנקו שתי תמונות. תמונה אחת של סבא רבא עם סבא - שלום יוסף ולייביש, ותמונה נוספת שלו עצמו עם בנו הבכור, דניאל. "אני רוצה לסדר את זה", אמר לבמאי, "לאן זה הולך. לא יישאר מהדבר הזה שום דבר".

הבמאי המהולל נעץ בו זוג עיניים חודרות ופילח אותו בקולו העמוק. "בינינו, שולי. מה אתה רוצה להיות - שחקן גאון, או דתי בינוני?"

סטורואה היה אומן בנפש האדם. אילולא היה במאי, הוא היה מן הסתם אחד מגדולי הפסיכולוגים. הוא נגע בדיוק בעצב החשוף והבווער. שולי ידע היטב שבתור שחקן הוא יכול להיות 'גדול הדור'. אבל בתור דתי - די ברור שהוא לא הולך להיות הרב אלישיב הבא, אלא עוד אחד בשורה ארוכה של בינוניים. תלויים ועומדים.

"אה? מה אתה אומר, שולי? שחקן גאון, או דתי בינוני?"

שולי נשם עמוק, וענה:

דתי בינוני - - -

עכשיו אפשר לקרוא את השיר:

"אֲנִי לֹא בָּאתִי לְעוֹלָם בְּדִי לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֻכָּם,

עוֹקֵר הָרִים וּמְשַׁבֵּר וְטוֹחֵן דֶּק דֶּק,

לֹא בָּאתִי לְהִיּוֹת קוֹצֵץ בְּנִסְיָעוֹת, בְּאֵשׁ קוֹדֵחַ.

לְכָאן לֹא בָּאתִי בְּכֹלל בְּדִי לְהַפְרִיחַ לְחֹלֶל,

שְׁבָרֵי מְלִים וְאוֹתִיּוֹת וְדַבָּרִים סָרָק סָרָק,

לֹא לְהִיּוֹת חוֹגֵר הַמִּתְהַלֵּל בְּטָרֶם יִפְתָּח...

וְלֹא נִהִיר וְלֹא בָּרוּר, מֶה יִהְיֶה הַסּוֹף שֶׁל הַסְּפּוּר,

הָאֵם בָּרוּךְ, הָאֵם אָרוּר, לֹא יִדְעֵתִי,

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי כִּי בָּאתִי לַחֲסוֹת בְּצֵל הָא-ל,

לְהִתְבּוֹנֵן וּלְסַפֵּר..."

זעצתה בנים טייטל צו זיין מאת: פינחס בהן

אבא שלו ביקש ממני:
"קח את הבחור פעם
בשבוע ותבניס אותו
לאולפן ההקלטות
והעיבודים". המוסיקה
לא רק השפיעה עליו,
אלא ממש בנתה אותו

בשחינוך ומוסיקה נפגשים

זה לא סוד שבכוח המוסיקה להשפיע על הנפש. תחום מחקר בשם 'הפסיכולוגיה של המוסיקה' הוכיח זאת מדעית: בכוח המוסיקה לחולל פלאות הן במוח והן ברגש.

רבים טועים לחשוב כי כישרון מוסיקלי הוא מולד בלבד, אבל כך אינם פני הדברים. כישרון מוסיקלי הוא בעיקר כישרון נרכש, וזאת על ידי שמיעת שירים ולימוד נגינה.

אך גם אם נניח כי המוסיקה היא כישרון מולד, אין זה אומר כי עלינו לחדול משמיעת מוסיקה או לא לנסות ללמוד נגינה. זאת משום שהשפעת המוסיקה על האדם היא ללא כל קשר לכישרונו המוסיקלי.

פנינו לרב מאיר פנט, מנהל תלמוד תורה 'תפארת הרא"ם' ובעל מקהלות הילדים 'שיר הלל' ו'פרחי הרא"ם', לשיחה בנושא חינוך בנינו דרך שימוש במוסיקה.

באיש חינוך, לא מוזר לך לעסוק במקביל במקהלות ילדים שאינן דבר מקובל או נפוץ?

המילה הכי פחות מתאימה בחינוך, ובפרט למי שעוסק בחינוך, היא 'מקובל'. כשאני חושב האם לבצע פעולה חינוכית כזו או אחרת, לא קיים אצלי פרמטר שנקרא מקובל. בחינוך אתה צריך לעשות מה שטוב ומה שנכון. אם הפעולה תשרת את המטרה החינוכית ותקדם את הילד, חובה עליך לבצע אותה, גם אם היא עלולה להיראות כמשהו לא מקובל או אפילו לא מכובד. הדבר היחיד שמקובל בחינוך הוא כלל הברזל הבסיסי שקבע שלמה המלך: "חנוך לנער על פי דרכו".

איך מסתדרים שני כובעיו, איש חינוך ומנצח מוסיקלי?

אם נניח היה לי כובע של עיתונאי, אין סיכוי שהייתי מטביע את הסלוגן "כשעיתונאות וחינוך נפגשים", כי הם פשוט לא. (לרוב הם דווקא מתנגשים...)

לעומת זאת, המפגש בין חינוך למוסיקה יוצר תוצאות מדהימות. אני רואה את זה בבירור כבר למעלה מעשר שנים. זה פשוט עובד בשטח.

קשה להרחיב ביריעה קצרה שכזו, אבל התועלת החינוכית של שילוב מוסיקה היא רבה ומגוונת, מזוויות שונות. אני חווה בכל עת סיפורים מרגשים שמעידים על כך, ומצהיר חד משמעית: אין ערוך לתרומה החינוכית של שימוש מושכל בכלי העוצמתי הזה.

איך עושים את זה בפועל, שילוב של מוסיקה בחינוך?

קודם כל, לא חובה לפתוח מקהלות כדי לקיים את ה'מצווה'. בהחלט נכון ומומלץ לכל מלמד בכל רמה מוסיקלית שהיא, לשלב בכיתתו את נושא השירה. זה יועיל מאוד לאקלים הכיתתי, יחזק את הקשר של המלמד עם התלמידים, יעורר מוטיבציה ללמידה, ויגרום לעוד הרבה הרבה דברים טובים. מלבד זאת, יש כמובן אלמנטים נוספים שאותם ניתן להרוויח כאשר השילוב נעשה בצורה מקצועית, כמו שירה במקהלה לדוגמה אך עוד אינספור דרכים מקצועיות נוספות.

תוכל לשתף אותנו בסיפור על תלמיד שהמוסיקה השפיעה עליו?

יש לי בשליפה סיפור כזה. לא רק שהמוסיקה השפיעה עליו, היא ממש בנתה אותו.

הוא היה בחור בישיבה קטנה שלא מצא את עצמו. הוריו חיפשו מקום שבו יוכל הבחור לנתב את הכישרונות שלו לטובה, ולהביא את עצמו לתחושות שמחה ושביעות רצון.

אבא שלו הגיע אליי וביקש ממני: "קח אותו פעם בשבוע, תכניס אותו לאולפן ותעשה מה שצריך כדי שיהיו לו סיפוק ותחושת מיצוי".

הבחור התחיל להגיע לאולפן, לשיר פה ושם, לפרוט על גיטרה. השהות השפיעה עליו באופן כמעט מיידי. הצבע חזר ללחיו, הוא נעשה חיוני וער והתחיל לפרוח וללבלב, ממש. הוא מצא את עצמו נהנה ומממש את הכישרונות המיוחדים שלו בתחום המוסיקה.

לפני מספר שבועות נכחתי בחתונה שלו. ראיתי מולי חתן מפואר, שמח ופורח. אגב, הוא גם הפך את המוסיקה אצלו למשהו ממש מקצועי ברמה גבוהה.

אין ספק שאילולא המוסיקה, המצב הרוחני שלו היה היום במקום אחר לגמרי, חלילה.

ואם תרצו, זהו פירוש נוסף לאמרה: "היכל הנגינה קרוב להיכל התשובה".

בכבוד אלבכורה בבנים

מאת: שירה ברג
איור: מרים זיידה

לפֿעמים אַתָּה קִים כְּזֶה חֶכֶם
שְׂאֵלוֹת שְׂאֵלוֹת
מִחְפֵּשׁ מְקוֹם עִם אֶלֶף תְּשׁוּבוֹת
מִתְהַלֵּךְ בְּחֶרֶשׁ עִם כָּל הַחַיּוֹת
מִמְשִׁיד לְהַפִּיךְ עַד שְׁעוּלִים הַקּוֹלוֹת

וּלְפִעֲמִים אַתָּה גַּם אוֹלִי
טִיפ טִפָּה רַע
מִחֲשָׁב חֲשָׁבוֹנוֹת
הַשֵּׁם הַצַּדִּיק וְאֲנִי,
וְמִי הֵם בְּכָל־פֶּה עַמִּי?

לְפִעֲמִים אַתָּה סֶתֶם תֵּם
מִסְתַּוֵּבֵב בְּכָל הָעוֹלָם
מָה זֹאת וְמִי זֹאת
זֶה לֹא מִשְׁנָה
מִחֶרֶץ גִּמְ'נִי גִמְ'תָּה נֶעְלָם

וּלְפִעֲמִים אַתָּה קִים נִגְמְרוֹ הַמַּלִּים
אֵין שְׂאֵלוֹת וְגַם אֵין כָּבֶד כּוֹחוֹת
יוֹשֵׁב עַל רֹצֶפֶה עִם עֵינַיִם בְּשִׁפּוּלִים
שֶׁל הַשְׁמָחָה
יוֹשֵׁב וְתוֹהָה בְּשִׁבִּיל מִי בְּשִׁבִּיל מָה

וּכְשֶׁתִּגִּיעַ לְפִי הַשְּׂאוֹל
כְּשֶׁאֵינִךְ כָּבֶד יוֹדֵעַ לְשֹׂאֵל
חִפָּה קִמְעָה
עוֹד תִּגִּיעַ דִּמְעָה
תָּבוֹא הַשְּׂכִינָה
תִּפְתַּח גַּם לָךְ.

כַּלְנוּ חֲכָמִים

מאת: אילה רובינפלד
איור: מרים זיידה

"אל-תהי חכם בעיניך; ירא את ה', ויסור
מך". (משלי ג, ז)

חכמים, הזהרו!

- בדבריכם -
טמון יסוד
לבריאת
עולם חדש.

חכמים, הוו מתונים!

- בדינכם -
אתם חורצים
גורלכם
כבשות הרש.

חכמים, הזהרו!

- בבני עניים -

התורה

ואין זה

תנתי דסתר.

חכמים, השמיעו!

- דבריכם -

בנחת

פמונה מעות

בתרי.

חכמים, אל תתהללו!

- חכמתכם -

בשתיקתכם

אל תסתרו

עצמכם.

חכמים, אל תהיו!

- בעיניכם -

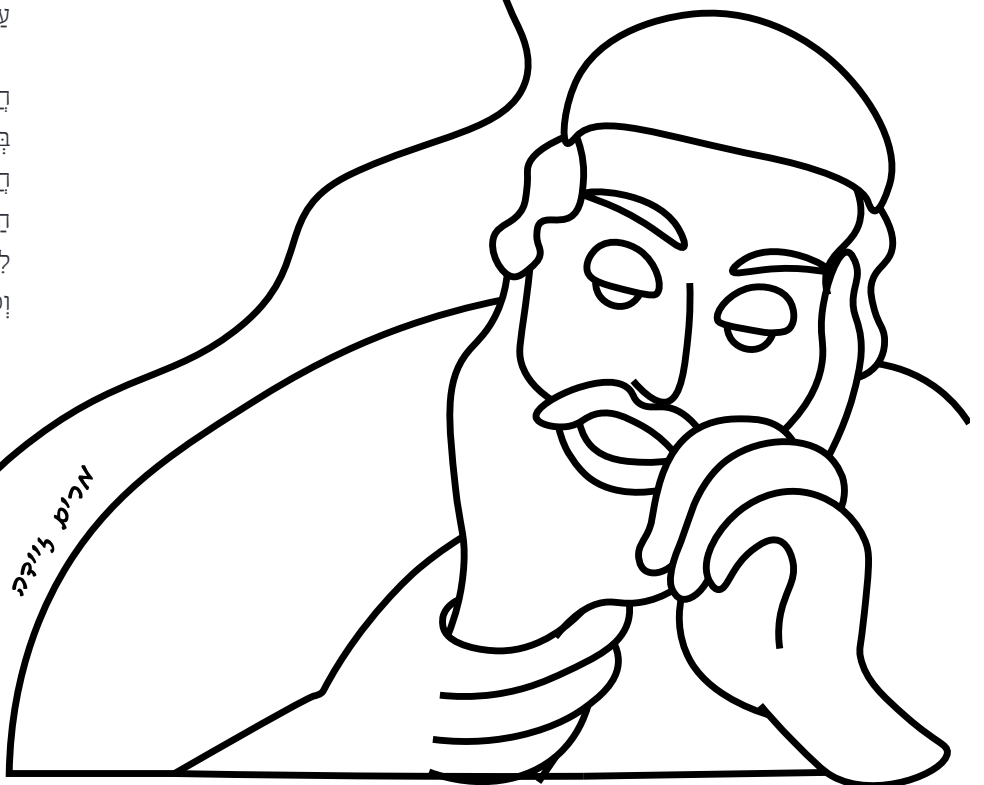
חכמים.

הקדישו חייכם

לירא את השם

וסיור מך.

אליס לויקה

האֹרְחִים מִתְפַּזְרִים
בְּרִקּוּד שֶׁל תְּקוּהָה
נִרוֹת הַחֹג הַגְּבוּהִים
כִּמְעֵט כָּבִים

אֲנִי מִזְמָן
כֶּבֶד לֹא יִלְדָּה

***

בְּאַפְלוּלִית
מִצְטַנֶּפֶת בְּסִפָּה

יֵשׁ לִי הַגָּדָה
מֵאֵד גְּדוּלָּה

אֶפְשָׁר
לְהַחֲבֹא בֵּין דְּפִיָּה
שִׁיר הַשִּׁירִים
לְזִמְזוֹם בְּעֶרְגָּה

***

מִיִּלְדוּת בְּלִילָה הַזֶּה
מְחַפָּה אֲנִי
לָךְ

דִּלֵּג עַל הַהָרִים
וְדִמָּה
לְעֹפֶר אֵילִים
אֶבְקָשׁךָ

עֲכָשִׁיו בְּאַפְלוּלִית שְׂמִיכָה
הַדְּמָעוֹת פּוֹרְצוֹת
כְּאֶשׁ
בְּלִי שְׁלִיטָה

דְּמָעוֹת שֶׁל שְׂמִיכָה
נְטָפִי שְׁחָרוּר
גְּאֻלָּה

קִבֵּל דְּמָעוֹתַי
שְׁעֲצָרְתִּי אֶצְרִיתִי
עוֹדִי רִכָּה
בְּשָׁנִים

כְּתִשׁוֹת
אֶהְבָּה.

אֲנִי
יִלְדָּה קִטְנָה
מָה לָךְ נֶאֱבָקֶת
בְּדָמָעָה סוֹרֶרָה
בְּלִיל הַתְּקִדּוֹשׁ חַג
לְחִלוּחִית
בֵּין קֹדֶשׁ לְרֹחֵץ?

האֹרְחִים
מִיָּן דוֹדִים יְדִידִים
שְׁנוּתָרוּ
גְּלִמּוּדִים

זֶה מוֹבָן...
הֵם בִּיפְחוֹת
בְּשִׁפּוֹךְ חֲמָתָךְ

גַּם אֲנִי
נִזְכַּרְת בְּסִבָּתוֹת
שֶׁם נוֹתָרוּ
לֹא הִכְרַתִּיהֶן מֵעוֹלָם

אֲכַל לֹא אֲבוֹשׁ
וְאֶבְכֶּה לִי
לִפְנֵי כָלֵם
אֲנִי... יִלְדָּה!

בְּהִלֵּל הַשִּׁירָה בּוֹקֶעֶת
שְׁחָקִים
שְׁנֵי קוֹלוֹת
מִנְגִּינָה אֱלוֹקִית

וְשׁוֹב
הַדְּמָעוֹת
מִרְגָּשֵׁת הַהִלֵּל
לֹא אֶתֵּן לָהֶן לְצִאֲתָא!

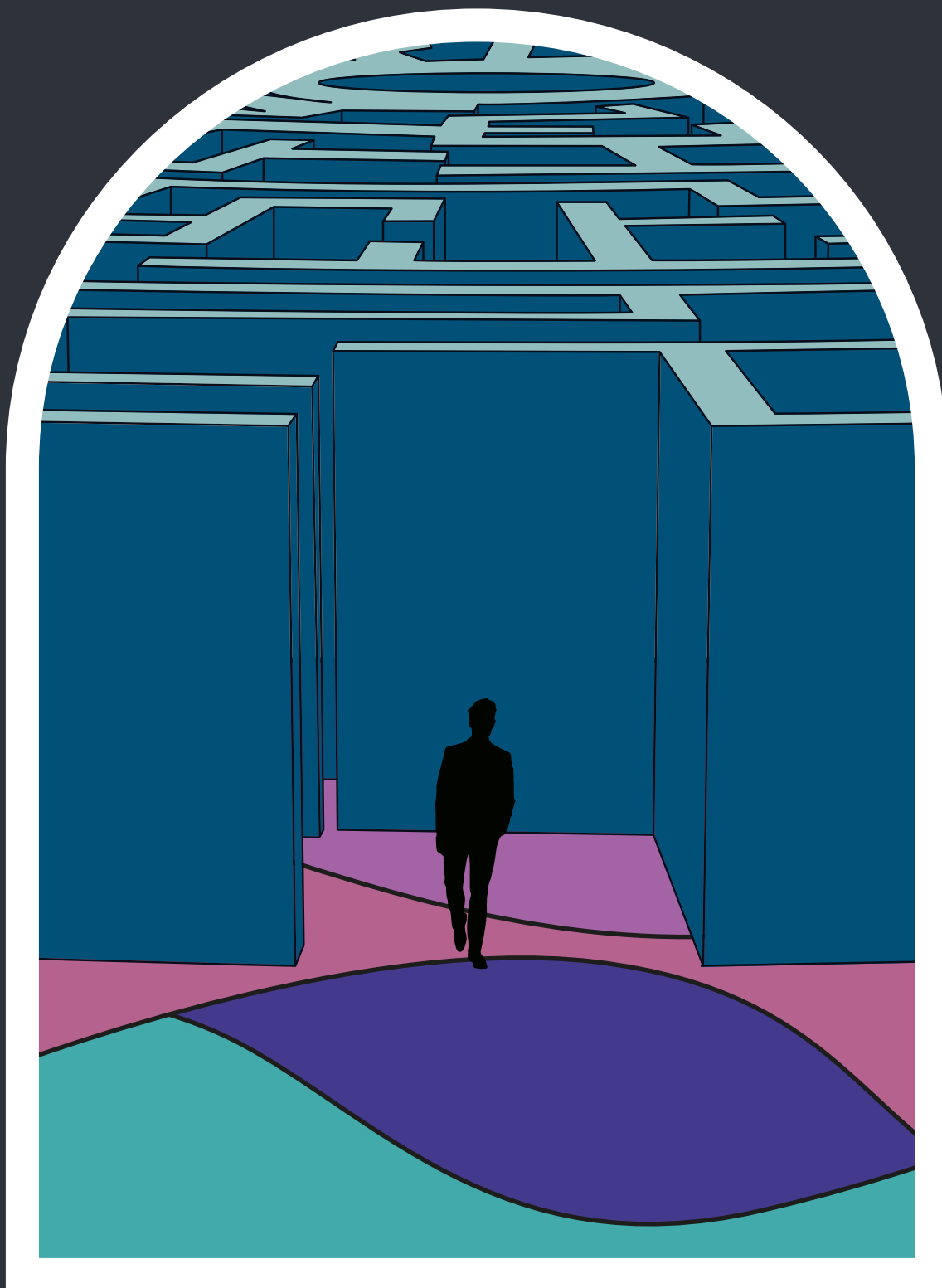
דַּמְעָה בְּלִילָה הַתְּקִדּוֹשׁ

מאת: ל. רז
איור: מרים זיידה

בלילה זה בו הוציאנו הקב"ה ממצרים -
שקועים היינו במ"ט שערי טומאה, על סף
שער ה'. ברוב אהבתו וחמלתו, השפיע
עלינו הבורא ממרום "אתערותא דלעילא".

בכל שנה ושנה בליל התקדש החג,
מתגברת אהבתו אלינו, וכמים הפנים
לפנים - כך כל לב יהודי מתלהב בליל
הסדר באהבת ה'.

משנודע לי העניין הנפלא, לא הוספתי
ללעוג לדמעותיי בליל התקדש.

טעכער'י דערה

איור: בנימין צדוק

מתחילים פסח

מאת: מיסיס אנגינה
איור: רחל קארו

השנה החלטתי - מתחילים פסח מוקדם!

כמו כל אמא שאמא שלה הייתה יהודייה, חג הפסח גורם לי ללחץ כפייתי לניקיון. תמיד קינאתי בשכנים הקלאסיים שבנר ראשון של חנוכה מטילים מצור על המטבח, בט"ו בשבט הם אוכלים פיתות בשקיות ויומיים אחרי פורים, כשאנחנו עדיין במבצעי חיסול על כמויות משלוחי ההרעלות - הם כבר טחנו את המרור והשכיבו את הילדים לישון שלא יירדמו בליל הסדר.

אז השנה, כך הכרזתי קבל עם וילדה, גם אנחנו מתחילים פסח מוקדם. לא כי אני חובבת ניקיון, מאלו שמכורות לניחוחות של אקונומיקה ופתיחת מקרר מסתיימת אצלן בלגימת פנטסטיק. מתחילים מוקדם - כדי לסיים מוקדם. להיות אחרי זה וחלס.

יש לי סיוטים מערב פסח. מלנקות עם מטלית ארכיאולוגית את החלון הגדול, כשבכל צד נראה שהלכלוך נמצא בצד השני. מלעבור על המסילות שנראות כאילו כל האבק שבחדר ניסה לברוח דרך החלון ונתקע בהן. מהמאמצים החד שנתיים לחלץ את התריס השקוע בתרדמת חורף ארוכה בתוך המאורה שלו וממאן לצאת ממנה.

רחל קארו
0527186986

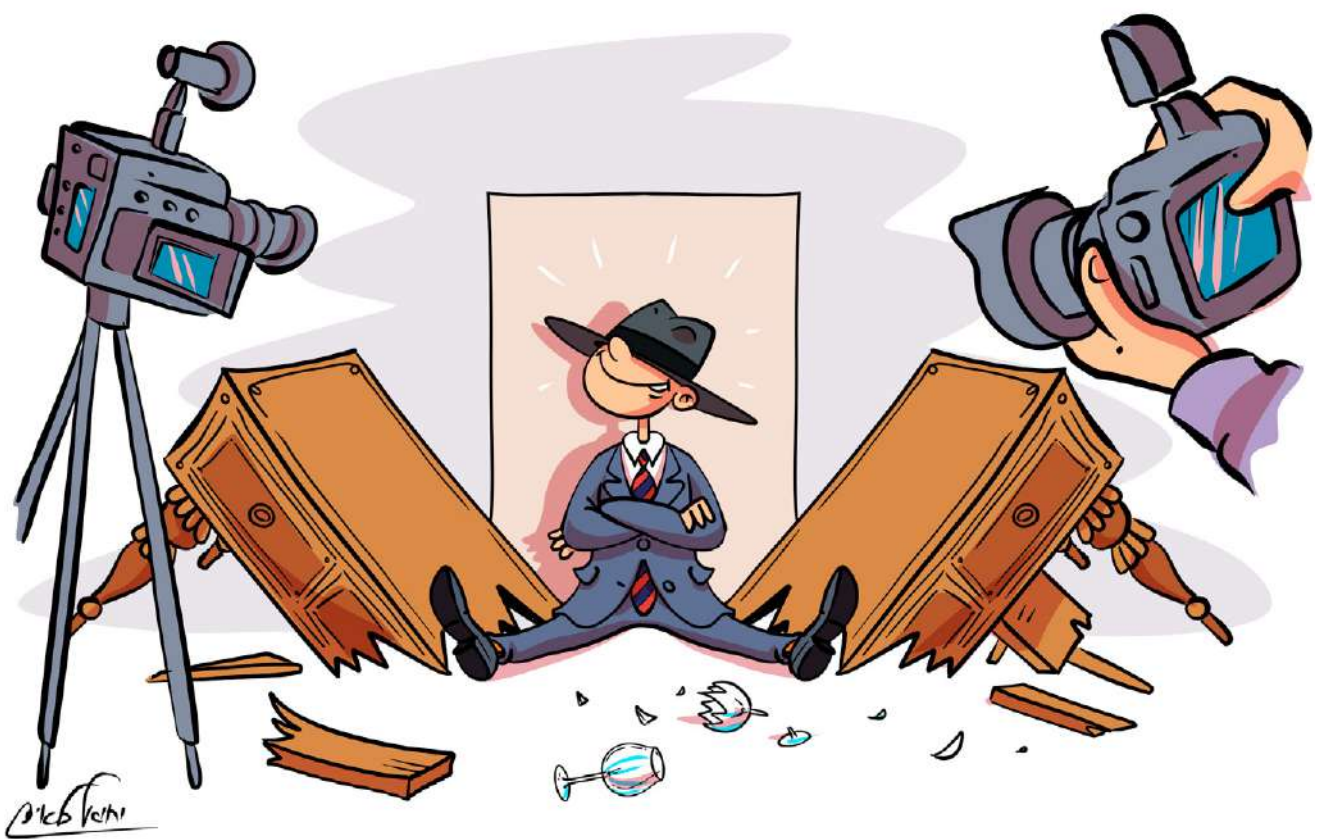

סדקים שזל אזמנות

מאת: מלכאל כץ
איור: יחיאל בלאיש

למה רק לפעוטות מגיע סמאש קייק? לא מקובל עליי בכלל.

כחודש לפני הבר-מצווה של ציקי שלנו, יצאתי לכיוון רמת גן כדי לפגוש את הסוכנת האלופה דבורית מסוכנות 'רהיטים הורסים בע"מ'. כן, ידעתי מראש שההזמנה הזו תעלה לנו הרבה כסף, אבל מה לעשות? אני לא יכולה להרשות לעצמי להיות פחות מאמא הכי מושלמת בעולם.

ולא, אני לא מתכננת לרכוש ריהוט זול לצילומי הבר מצווה של ציקי, ממש לא. ליבי נכמר על שמשון של חברתי תהילה. מתישהו הוא יגלה שההורים שלו התקמצנו על חשבוננו והזמינו לצילומי הבר-מצווה שלו רהיט חיקוי מאלו אקספרס. רק המחשבה על ההרגשה שילד כזה עלול להרגיש, כבר עושה לי סחרחורת. אוי, איך שאנשים הורסים את החיים של ילדיהם, לא ייאמן.

אז זהו, אני לא מתכננת לעשות את העוול הזה לבן שלי, בטח שלא בסמוך לחגיגת הבר-מצווה שלו. לכן הזמנו רהיט יוקרתי בייבוא איטלקי אישי. בסוף סגרנו על שידת עץ אלון עתיק, מעוטרת בגילופים אומנותיים עבודת יד בניחוח כפרי ומגע עדכני אותנטי. בנוסף לזה, הציעה לנו הסוכנת החביבה סט כוסות קריסטל צבעוניות בעיצוב מקסיקני, וכד קריסטל

תואם משגע, אין דברים כאלה. גם הם כמוכן בעבודת יד ובייבוא אישי מסינגפור. נראה לכם שיכולתי לסרב? ממש לא! הבן שלי יצטלם בצורה הכי מקצועית ויקבל את האיכות הכי טובה בשוק.

בלילה שלפני הצילומים, לא יכולתי להירדם מרוב התרגשות. כל הלילה התהפכתי במיטתי. מדי כמה דקות צעדתי לסלון. הייתי חייבת להתרשם שוב ושוב מהשידה ולהעביר ליטוף אחרון על הגילופים והחריטות שפשוט כבשו את ליבי. משם המשכתי לחדרו של ציקי, הלווא הוא חתן הבר-מצווה, כדי לראות שהכל שם. חליפת הצמר, הסט המושלם, העניבה, הנעליים הבורקות. האמת, לא יודעת איך בכלל נרדמתי, אבל כנראה זה קרה באיזשהו שלב, כי בבוקר התעוררתי על השטיח בסלון ליד השידה.

בשעות המוקדמות של הבוקר, יצאנו לכיוון סטודיו 'Cracks of Art' של הצלמת המדהימה שרית, כשלאורך כל הדרך אני רק מקווה ומתפללת בליבי שציקי יהיה אינטנסיבי ופעיל. יו נו, גם ילדים בגיל כזה יכולים לפעמים לפשל עם מצב רוח ירוד, ופתאום הולך לך כל יום הצילום.

תפילותיי התקבלו ברצון. מיד כשנכנסנו לסטודיו ראיתי עליזות מתחילה להתפשט על פניו של ציקי, ועל קצה שפתיו נתלה

לו חיוך זדוני. תכף ידעתי שהגענו בשעה הרצויה, כשהוא במצב הרוח הכי טוב וזורם. יצאנו אני ושרית מחדר הצילום, ואני נעמדתי ליד החלון שבחדר השליטה, עוקבת בהתרגשות שיא לקראת הצילומים הנחשקים.

אוקיי, את רמת המושלמות של התוצאות לא תוכלו לדמיין לעצמכם לפני שתראו את התמונות שאוטוטו אמורות לצאת ממכשבי העריכה. ואת מה שהיה בסטודיו, אוי, אי אפשר לתאר. ציקי, מעוטר בחיוך נרגש, ניגש אל השידה בצעדים מדודים.

ואז, כמו נשאב פתאום לעולם עליז, מתוק וילדותי, הוא התחיל לנסר את השידה בתנועות משוחררות ובמבטים של אושר. אוי, כמה טוהר ותמימות מעורבים בזיקי שובבות היו בעיניים הילדותיות האלה, שעקבו אחרי חלקי השידה המתעופפים לכל עבר. פשוט ממים. אם לא ראיתם את החיוך מקרין השובע ברקע הנסורת המתפזרת בחלל, לא ראיתם חיוך מאושר מימכם.

ואז הוא פנה לסט הקריסטל, ועם תנועת בעיטה חגיגית ריסס אותו לשברים צבעוניים ומצנצים שרק הוסיפו ברק וזוהר לרקע המלהיב. אין, אין על המתקנות הילדותית הזו.

סט התמונות יצא מושלם. פשוט הורס.

הבן של השכן

מאת: צחי קול
איור: מנדי פירוס

"כך תעצבו את האישיות של בנכם", קראתי בפעם העשירית את המאמר החינוכי שכתב מנחה הורים בעל שם, כלשהו, בעלון חינוכי שיבטיח לכם את הדרך הוודאית אל האושר. בהתאמה, זו הייתה גם הפעם העשירית שבה הרב'ה וינברג התקשר כדי לדווח על תעלול נוסף ששאו"ל בן המחמדים שלנו חתום עליו. גם כדי שנדע מה מעולל התכשיט שלנו, וגם, בקטנה, לברר בידידות האם אנחנו מטפלים בו.

"בוודאי שאנחנו מטפלים", עניתי בחום, "מטפלים היטב". המלמד המהם משהו בלתי מחייב, לא עצרתי להתעמק בו כי התיישבתי מיד לקרוא שוב את המאמר המחכים והמבטיח. לא עבד.

אולי הגיע הזמן, החלטנו אני ונוות ביתי, שנמצא איש חינוך מקצועי להתייעץ איתו. יום חמישי בבוקר, היום שבו אני מגיע לבקר את הוריי. לא מוכן לוותר על אמא שלי שאומרת שאני ילד טוב. "ילד" אני לא, אבל על ה'טוב' אני מהנהן בצייתנות. מתאמן בשקט על הגיית המשפט הזה, להצליח להעביר אותו אל ילד השעשועים שלי.

טרם נכנסתי לבית הוריי שמעתי קולות שיחה רמים, כאילו מאן דהוא מדבר אליי. הקול הגיע מכיוון בית משפחת נעימי הגרים בדירה המקבילה.

לא הרגשתי בנוח לעמוד מאחורי הדלת ולהאזין לכמעט-צעקות שנשמעו משם, אבל בדיוק עברתי, ובדיוק שמעתי, ובדיוק אני זקוק לעזרה דחופה עם שאו"ל שלי. הכל מכוון משמיים ואין אדם שומע שיחת חברו בלי שהוחלט על כך מלמעלה. בלית ברירה, הכנעתי ראשי לדין השמיים שנגזר עליי והיטתי אוזן.

"אתה חייב מעצב בנים, תקשיב לי מה אני מדבר איתך".

"זה טירוף של כסף, אחי. אין על מה לדבר".

"מעדיף שיצא על הבנים? אין בעיה, תזכור מה אני אמרתי".

טרם נכנסתי לבית
הוריי שמעתי קולות
שיחה רמים, כאילו
מאן דהוא מדבר אליי.
הקול הגיע מכיוון בית
משפחת נעימי הגרים
בדירה המקבילה
להוריי.

סוף לשפץ את הבית. שנים שהם מדברים
על זה, והנה זה קורה. כנראה כאשר
משקיעים בחינוך הילדים בבית מקבלים
שכר כפליים, רשמתי לעצמי בסיפוק.

"אפשר להציץ?" שאלתי את בעל הבית.

נעימי הכניס אותי פנימה בחיוך מזמין
והצביע על איש המקצוע. "תקשיב לי
אחי, אם אתה מתכנן לשפץ, קח רק אותו.
עבודה טובה, מחירים נוחים, שווה כל
שקל".

שלפתי את הפלאפון לרשום את מספר
הטלפון שלו, תכף הרי גם אני עושה
שיפוצים עם כמות השקעה שלי בבן
היקר.

האיש, שראה אותי מוציא את הטלפון,
שלף כרטיס ביקור. "קח, שיהיה." תקשר
כשתצטרך".

בהיתי בכרטיס בפה פעור לרווחה. הפנים
שלי, ללא ספק, נזקקו לעיצוב פנים דחוף.

עמדתי על מקומי הלום רעם. הנה גולל
הבורא את הפתרון היישר אל מפתח ביתה
של אימי! אם יש כזה מקצוע מעצב בנים,
הרי שאני הראשון שזקוק לאחד כזה, וכמה
שיותר מהר.

בו במקום רשמתי לעצמי לקחת פרטים
מנעימי ולהתעניין על אודות מעצב הבנים
של בנו. עד כמה שזכור לי כולם אצלו
נשואים חוץ מכן הזקונים, בחורצ"ק
מחוצ'קן שלא עשה עליי רושם מאיים
מדי. מה קרה לו? סקרן אותי. שמרתי את
הסקרנות הזו לפעם אחרת, אחרי שאתפנה
מהטיפול בבן יקיר שלי.

בינתיים השתדלתי להקדיש תשומת לב
ראויה לעיתוני הפרסום שמילאו את פח
הבניין, אולי אגלה שם את מעצב הבנים
המושלם שיעצב סוף סוף את בני. יש מצב
שהוא יהיה זול משמעותית ממעצב הבנים
של נעימי, ואז אוכל גם לחסוך לי טירוף
של כסף.

בפעם הבאה שבה נכנסתי לחדר המדרגות
של בית הוריי, הבחנתי בכללך רב ובשכבת
אבק עבה שכיסתה את הרצפה. בהגיעי
לקומה הרביעית הובהרה לי התמונה
המלוכלכת. משפחת נעימי, בשעה טובה
אבל קצת פחות מוצלחת, החליטה סוף

Gift me chocolate

harmony
אושר שוקולדי בעבודת יד

בוטיק עבודת-יד של שוקולדים ופרלינים משובחים, מלאי השראה:
טעמים בשילובים מרעננים, מראה צבעוני נדיר וגלייז מבריק במיוחד.
לרגעים שמחים מלאי מרץ, אושר בעיניים ואהבה מתוקה.

052-760-7750

להזמנות
טובה דויטש:

harmony.tovad@gmail.com

חלבי
בהשגחת הד"ר
מרת (השפ"ר)
עידה החלבי

מושלם
למתנה
מכובדת!

הרמוניות
צבעים
וצורות

פרלינים
במבחר
מילויים

טעכער'י חיים שזב'ים

מתוך איורו של נתנאל אלביליה

דם ואש ותמורות שטן

מאת: נ. גל
איור: שמחה יוסקוביץ

שביב חיוך עלה בעיניו של איברהים. "יופי.
אני מכין לנו קפה".

השמש עוד לא עלתה ונאדר שפשף עיניים,
מתאושש משנתו הקצרה. המואזין עצר
מקריאותיו, והוא השליך את השמיכה
הדקיקה הצידה. "יאללה אני בא", זרק אל
האוויר.

"בשקט, הילדים עוד ישנים", הזהיר
איברהים.

"בסדר, בסדר", השיב נאדר בקול נמוך יותר.
"אז מה אם אני כבר בן שלוש עשרה".

"קום". האור בחדר נדלק, מסנוור את עיניו
העצומות של נאדר.

"מה השעה, אבא?" הוא מצמץ.

"ארבע וחצי. אתה לא שומע את המואזין?"

נאדר התהפך לצד השני. "אני עייף".

"קום, אין לך זמן להיות עייף", איברהים
התקרב אל המיטה. נאדר נשך את שפתו,
אחר התרומם באיטיות.

"אתה עוד תביא הרבה כבוד", ליילה הסבה ראשה חזרה אל הכלים. "הרבה יותר מכל השבאב האלה". "הם לוחמי ג'יהאד", ציין נאדר

איברהים שתק, מוזג קפה לכוס נמוכה.

"תבקש גם על האחים הלוחמים", הזכיר איברהים בדרכם אל המסגד.

נאדר הנהן. "ברור".

באורם הקלוש של דמדומי הזריחה, נראה המסגד המואר מרשים ביותר. נאדר הביט סביבו, ורטט התרגשות חלף בליבו.

הוא חלק מהאומה המוסלמית הגדולה. הוא חלק ממלחמת הקודש.

ואולי, אינשאללה, התפילה שלו תכריע את הקרבות המתחוללים באל-קודס.

*

"שלושה!" נאדר נכנס הביתה, סוער ומרוגש. "שלושה פצועים ישראליים!"

איברהים חיך אליו. "שימותו. אינשאללה".

"איזה גבר טארק. אמר להם שהוא לא מוכן שהם ישפטו אותו, כי הם כובשים", נאדר נטל לאפה מן התנור, מורח עליה חומס בנדיבות. "נתנו לו שלושים מכות על הרגע! והוא לא הסכים ללכת למעצר".

אמו הגישה לו צלוחית חומס בשתיקה.

"אני חושב שבעוד שנה ארשה לך להתחיל להשתתף בפיגועים, ולא רק בהפגנות". חיכוך של איברהים, מלא גאווה, ניבט מאחורי עננת הנרגילה.

נאדר עיוור את פניו. "אני רוצה להילחם כבר עכשיו".

חיכוך הגאה של איברהים התרחב. "אתה נלחם, בן, אבל עוד לא ישירות. יש עוד הרבה דברים לעשות חוץ מזריקת אבנים".

"הלואי שלא הייתי צריך לגמור בית ספר", ציין נאדר בקול מהורהר, תוך כדי זלילה מהירה של הלאפה שבידיו. "הייתי יכול להיות חלק מהשבאב כל היום".

"אתה תגמור בית ספר", פצתה ליילה את פיה סוף סוף, "ותצא עם מקצוע מכובד, שיביא כבוד הביתה".

"שהאדה היא כבודו הגדול של כל מוסלמי", נשף נאדר את משנתו הקבועה של האימאם. "כבר אפשר לחשוב שאת רוצה שאני אהיה איזה בנקאי, כמו כל המערביים".

איברהים הרים את ראשו אל ליילה. "לא", אמר, עצבני. "גם אם אמא הייתה רוצה, אתה מוסלמי טוב, ולעולם לא תעבוד בעבודות אסורות".

"ברור", נרעד קולה של ליילה. "נאדר מוסלמי נאמן, אף אחד לא אמר אחרת".

איברהים נשף את העשן באיטיות. "יופי", סיכם.

"חאמיד אמר לארגן ליום שישי הרבה חומרי דלק", עדכן נאדר, מתרומם. "מה יש לנו להביא?"

"בוא נבדוק", איברהים קם. עוד מהומות, עוד אש ועשן, ובקרוב תשתחרר פלסטין הכבושה.

ליילה שטפה את הצלוחית הריקה והמשיכה להכין לאפות בשתיקה.

*

"תשעים ושתיים במבחן בחשבון", הציג נאדר את המבחן על השולחן. "איך זה?"

ליילה הביטה בו, גאה. "מעולה, בן נהדר אתה", חייכה. "איזה אוכל להכין לך לארוחת ערב?"

"בשר צלוי", נאדר זרק את התיק בפינת החדר. "עבדתי מאוד קשה כדי להצליח".

"מגיע לך", ליילה ניגשה אל המקרר ושלפה פלפלים בשלל צבעים. "וכשתהיה עשיר - יהיו לך משרתים שיכינו מה שתצצה, מתי שתצצה".

נאדר חיך. "חצי מהכיתה בכלל לא עברה את המבחן, כי יום לפניו עצרו שני חברים במחסום והלכנו לעשות בלאגן".

ליילה הסתובבה אליו באיטיות. "הלכנו?" חזרה, "הלכת גם?"

"כן, אבל לא הרבה. החברים צחקו שאני כמו היאהוד, תמיד יושב עם הספרים. אבל כשקיבלתי תשעים ושתיים - הם נתנו כבוד".

"אתה עוד תביא הרבה כבוד", ליילה הסבה ראשה חזרה אל השולחן. "הרבה יותר מכל השבאב האלה".

"הם לוחמי ג'יהאד".

"גם אתה תהיה", ליילה מיהרה לתקן את עצמה. "אבל לוחם עשיר ומכובד. יותר עשיר מאבו מאזן, ויותר מכובד מאיסמעיל הנייה".

חיך קל עלה על פניו של נאדר, ועיניו נצצו. "אני אביא לך הרבה כבוד", אמר. "נשבע לך".

*

"אמא, איפה המעיל שלי?" עיניו הבורקות של נאדר הסבירו הכל. הכאפייה שעל צווארו, כאופנת הרחוב, השלימה את התמונה.

"לאן אתה הולך? יפוז? ליילה קמה, ממחרת אל ארון המעילים.

"אל-קודס", הוא נטל את הארנק הקטן שלו. "יחד עם מוחמד וסאלים".

ידה של ליילה לפתה את המעיל. "למה דווקא ירושלים? מה יש לך שם?"

"האימאם אמר שמי שיכול לקחת את חרב הג'יהאד ולהילחם על העיר הקדושה - שיבוא". נאדר כבר רכס את המעיל, מתכוון לצאת. "הציונים עושים איזה חג ליד אל-אקצה".

ליילה נשכה שפה. "אולי בכל זאת תיסע ליפוז? גם שם יש כובשים".

"אמא?" נאדר נעמד מולה, רציני. "מה הסיפור שלך עם אל-קודס? את לא רוצה להציל אותה?"

"שום דבר", ליילה נסוגה. "בהצלחה, גיבור שלי".

"אמא", נאדר נאנח בזעף. "מה יש לך? תסבירי לי עכשיו".

ליילה הציצה מבעד לדלת, אחר הסתובבה וסגרה אותה אחריה. "אתה יודע שהמשפחה שלי לא מהכפר".

"כן".

"אני במקור מאל-קודס".

נאדר הישיר אליה מבט, לא מבין.

ליילה נאנחה. "לפני שהתחתנתי עם אבא שלך, הייתי יהודייה".

"מה?"

"אני מפחדת שתהרוג את אבא שלי, נאדר".

"אם הוא כופר, מגיע לו למות".

"הוא לא כופר", לחשה ליילה. "אם היית מכיר אותו, היית יודע שהוא מאמין בבורא הרבה יותר ממך".

נאדר שתק. "אז את רוצה שנמשיך לחיות תחת כיבוש, רק כי אבא שלך גר בירושלים?"

ליילה נשכה את שפתה שוב. "קוראים לו אליהו נחמן שטארק", היא אמרה, מגלה שההגייה הערבית דבקה בה גם כשהיא חוזרת לשפת אימה. "הוא דתי, ותמיד לבוש שחור".

נאדר פתח את הדלת, ואז סגר אותה בחבטה. "את יודעת", הוא אמר ועיניו ירו גיצים, "שאני אמור להרוג אותך, כי את מרחמת על כופרים?"

אימה הציפה את ליילה. איבריהם רוצה להרוג אותה כבר שנים, ועכשיו גם נאדר הצטרף אל אויביה? מתי הספיקו לשטוף לו את המוח כל כך?

"אבל את אמא שלי", המשיך הנער שלפניה, "ואני מקווה שאללה יסלח לי על זה".

הדלת נטרקה אחריו, מותירה את ליילה לבכות לנפשה.

נאדר הישיר אליה מבט, לא מבין. ליילה נאנחה. "לפני שהתחתנתי עם אבא שלך, הייתי יהודייה"

*

"מדינה פלסטינית בירושלים הקדושה!" הדדה הצעקה בשוק, מעוררת את הבחורים ששקלו ליהנות מהפיתה עד תומה.

"אללה אכבר!" צעק אי מי מעיקול הרחוב.

עשרות צלמים כבר התמקמו, מחפשים קורבנות לראיון. נאדר התקרב אליהם באגביות, ממתין לשעת כושר.

"אנחנו משדרים כאן מהשוק המוסלמי,

נראה שיש תסיסה רבה בקרב ההמון, אה, הסיבה לתסיסה איננה ברורה, אה, יש פה..."

נאדר רץ לכיוון השדרן, צועק תוך כדי תנועות ידיים: "מוות ליאהוד! שאללה ישחט את כולכם!"

הקירות הירושלמיים קלטו את הצעקות, כפי שקלטו עוד צעקות רבות במשך הדורות. הנערים החלו יוצאים מאזור השוק, חוסמים את הרחובות ומתפרעים.

"נשחרר את פלסטיין!" זעק חאמיד.

"אל-קודס בירת פלסטיין!" השיב לו נאדר בצעקה משלו.

אש תססה בעורקיו, ובעיני רוחו יכול היה לראות את אביו צופה בו, גאה.

כן, הוא לוחם. הוא מוסלמי אמיתי, שקם ונלחם על ערכיו.

"בוא", קרא אליו סאלים. "יש לי סכינים, בוא נלך לשער".

והוא בא. נטל בידו סכין ארוכה, עיניו יורות זיקים. בראשו עוד הדדה קולו של אביו: "נאדר הוא מוסלמי טוב".

"הנה, אליו", עיניו של סאלים נצצו, והוא רץ כמשוגע אל חייל ישראלי. נאדר התעכב לחלקיק שנייה, ואז מיהר אחריו.

"מחבל!" צעקו שתי ישראליות בפאניקה. "תהרגו אותו!"

להרוג את סאלים? נאדר גיחך. אנחנו אלו שנהרוג אתכם.

מאוחר מדי. סאלים נתפס בידי שני חיילים גברתנים, ידיו נאזקו ללא שהיות וסכיני הוכנסה לשקית ראיות. "אל תהיה טיפש", סטר לו חייל. "אם תתפרע - תקבל גם אזיקי רגליים".

נאדר קיווה שאיש לא ראה את סכיניו. הוא תחב אותה עמוק אל כיסו. צרימה בישרה לו על קרע חדש. לא נורא, אמא תתקן גם את זה.

הוא שב אל החברים, רק כדי לגלות שגם מוחמד נעצר.

בשתיקת מבוכה התיישב על ספסל צדדי.

הוא יכול להמשיך להשתולל, ולבלות את הימים הבאים במעצר. זה יכול להיות אפילו ציון לשבח, אם ישוב עם כמה מעללי גבורה.

אבל משום מה, ועם תחושת מתכת הסכין שעל רגלו נאדר באמת לא בטוח משום מה, ההתרגשות עוזבת אותו כליל, מותירה רק עייפות ותהיה. גם מבטו של אביו, בוער וגאה, לא מצליח לנער אותו.

וכשהוא מביט בשביל הדם שהותיר אחריו מוחמד, התחושה המוזרה מתגברת. לא, לא מתחשק לו להצטרף למעצר. לא מתחשק לו להמשיך להתפרע. ולא, גם לא מתחשק לו לטהר את אל-קודס מכובשים.

משהו אחר בוער בו פתאום. רצון לקום וללכת. לעשות מה שהוא חושב, לעשות מה שהוא מרגיש.

הוא הביט על עצמו. ככה? פשוט לקום ולאכזב את אבא?

"כן", לחש בו קולה של אמו. "קום, תהיה מי שאתה באמת רוצה. אתה יכול לבחור אחרת".

ולרגע אחד, קצרצר ומשונה, נאדר לא רצה להיות שאהיד.

*

החושך כבר כיסה את העיר, ונאדר שוטט ברחובות כמו חתול עזוב. בלי סאלים ומוחמד לא היו לו הרבה רעיונות לתעסוקה.

"סליחה?" פנה אל לבוש שחורים שנקרה בדרכו.

"כן", ההוא חיך. "צריך עזרה?"

"אתה מכיר אולי..." נאדר שלף את הפתק. "אליהו נחמן שטארק?"

"למה אתה שואל?" בירר האיש בחשדנות.

נאדר חתם את פניו, נראה בטוח הרבה יותר ממה שהוא. "לא רוצה, לא צריך".

"סליחה, סליחה", התנצל האיש. "פשוט לא חשבתי ש... למה אתה מחפש את הרב שטארק?"

"מה יש? אסור לרבנים שלכם לדבר עם מוסלמים?"

"מותר, אבל..." הזר מולו ניסה לגרד מזיכרונות עסקנים שיוכלו, אולי, לטפל במקרה המוזר. "אתה רוצה שאלווה אותך אליו?"

הם פסעו ברחובות הקרירים, גולשים לאזורים שבהם האוכלוסייה נהייתה שחורה יותר ויותר.

"מוישה!" המלווה שלו נעור לפתע. "שלום עליכם!"

יהודי גבוה ומוצק התקרב לעברם. "חג שמח, שרול!"

בשפה מהירה הסביר האיש, שכנראה קוראים לו שרול, את המצב. המצב עצמו עמד בצד, שומר על פני פוקר. "אתה קשור ליד לאחים, נכון? תוכל לעזור כאן?"

"בסדר", נאדר חייך חיוך עקום. לא סומכים עליו, היאהוד.

בטח חושבים שהוא בא לעשות פיגוע לרב שלהם. אולי זה עוד יקרה

למטה, נשען על מזוזות הפתח, רשם נאדר
לעצמו את כתובת הבית.

הוא לא הביט למעלה, חושש לגלות את סבו
מביט אליו מן החלון.

"אמ... סליחה?" משה יצא אחריו. "איך
אמרת שקוראים לך?"

"נאדר", הוא הזדקף, שב להיות צעיר
ולוחמני כתמיד.

"תקשיב, אם אתה רוצה לקפוץ לכאן פעם
לביקור, או שאמא שלך רוצה, נגיד, להגיד
שלום לאבא שלה, זה המספר שלי. התפקיד
שלי הוא לעזור למשפחות כמוכם להצליח
ליצור קשר בלי להסתכן, אם תרצו, כמובן".
הוא הגיש לנאדר כרטיס ביקור.

נאדר דחף את הכרטיס אל כיס מכנסיו.
"תודה", חתם קצרות.

"אני יודע שזה קשה", אמר משה בקול
שקט. "ואם תרצה, אני יכול לסדר לך פגישה
עם בחורים שחשבו שהם מוסלמים בגילך,
וכיום הם יהודים לכל דבר".

נאדר חייך. "לא צריך", אמר. "הרב שטארק
מספיק בשבילי".

מן החלון הציץ אליהו נחמן, עיניו לחות.
צופה בנכדו הפוסע לצד משה ומתרחק
משם, אולי לנצח.

חיייו מלאו אכזבות, ליבו שבע מפחי נפש,
והוא נזהר מלקוות. כשעיניו עלו אל הרקיע
הוא רק לחש: "תודה, אבא. השנה זכיתי
לקיים את מצוות והגדת לבנך בהידור.
בבקשה ממך, שגם חוה בת מינדל תזכה".

כמוך. למה אתה אומר שהיא טובה?"
התכעס נאדר, בלי לדעת על מה.

הרב שטארק מילא את כוסו מן הקנקן,
שותה בנחת. "אתה יודע", הוא אמר בקול
שקט, "אנחנו נמצאים עכשיו באמצע חג
הפסח".

באין לו תשובה הולמת, נאדר שתק.

הרב שטארק לא נראה מוטרד מכך.
"הרבה לפני שמוחמד נולד, בני ישראל היו
במצרים", הוא המשיך וקולו רך. "עבדים.
הם לא עשו מה שאלוקים רצה מהם, הם
כפרו בו ועבדו את האלוהים השקרי של
המצרים. הם לא קיימו את המצוות, לא
התפללו ולא זכרו אותו. רובם בכלל לא ידעו
לקרוא לו".

נאדר האזין ביראת כבוד.

"אבל אלוקים לא שוא אותם. הוא לקח
אותם משם, ביד חזקה, ואמר להם: ילדים,
אני אוהב אתכם. כל כך אוהב אתכם, שאני
רוצה ללמד אתכם מה נכון לעשות".

נאדר מצמץ, מנסה לשוות לעצמו שוב
מראה קשוח.

"גם כשהם לא הקשיבו לו, גם כשהם לא
נלחמו בשבילו, הוא עדיין היה אבא שלהם",
המשיך הרב שטארק. אולי קולו נמוך, אבל
עוצמת המילים ודאי תוכל לצאת מבין כתלי
הבית, לבטח תגיע לאוזניה של חוה'לה שלו.
"ותמיד עזר להם לחזור אליו. תמיד".

"לא נכון", התנגד נאדר. "אללה שונא את
היהודים, הוא רוצה להרוג אותם". מילותיו,
משום מה, לא היו נחרצות כמו שהיו
אמורות להיות.

הרב שטארק חייך שוב. "אבא, אף פעם, לא
שונא את הילדים שלו". הוא התלבט רגע
קצר, ואז הוסיף: "ואם אבא רוצה להרוג את
הילד שלו - הוא כנראה לא באמת מרגיש
אבא".

אבן קרסה על ליבו של נאדר, מרסקת את
כל מה שידע על עצמו.

"אני צריך ללכת". הוא התרומם. "מה למסור
לאמא?"

"שאני עדיין מחכה לה, באותו בית", אמר
הרב, ומשהו במבטו התעמעם. "סבתא כבר
עלתה לגן עדן, אבל אני תמיד אשאר כאן
בשבילה".

"בסדר", נאדר פנה אל הדלת. "חג שמח".

"חג שמח!" חייך אליו הרב שטארק. "אני
מחכה לך".

מוישה הנהן. "עליי. חג שמח", השיב, ופנה
אל נאדר. "אהלן וסהלן", הוא הושיט יד
גדולה ונאדר חבט בה בחשש. "אני משה. זה
בסדר אם אני אלוה אותך במקום שרול?"

"בסדר", נאדר חייך חיוך עקום. לא סומכים
עליו, היאהוד. בטח חושבים שהוא בא
לעשות פיגוע לרב שלהם. אולי זה עוד יקרה,
אבל עכשיו הוא רק בא למלא את סקרנותו.

שתי נקישות על הדלת, והיא נפתחה
לרווחה. "מועדים לשמחה!" חייך אליהם
יהודי מבוגר.

משה פנה אחורה, שותק. "שלום", ענה
נאדר בהיסוס מה. "אתה הרב שטארק?"

אליהו נחמן השהה עליו מבט ארוך. "כן".

"אפשר להיכנס?"

החדר היה קטן. הם התיישבו ליד שולחן
יפה, מול ארון ספרים ענק. משה התיישב
בפינה, דרוך וקשוב.

"הבת שלך ביקשה ממני לבוא אליך", פלט
נאדר, מתעלם מהשקר של עצמו.

"חוה'לה?" עיניו הכהות של הרב שטארק
התכהו יותר. "מה שלומה?"

"היא בסדר, תודה לאללה. יש לה בן ושלוש
בנות". נאדר הביט בסבו. פנים קמוטות,
מבט מלא חוכמת חיים. איך הוא מואר כל
כך? מה נותן לו להיות שמח?

אליהו נחמן הביט בו, רואה מילים שלא
נאמרו. הוא הביט בגוו הצעיר, הזקוף.
הביט בסמל החמאס שעל החולצה, ובגלד
השריטה שעטר את המצח. "ואתה באת
כדי לעשות מה שהיא ביקשה?" שאל, קולו
עמוק.

"כן", התפתל נאדר. "היא אישה טובה".

הרב שטארק חייך. "מאוד טובה. אני חושב
שגם אתה איש טוב".

"למה אתה חושב ככה?" תהה נאדר. "אתה
יאהוד, אני מוסלמי".

הרב שטארק התכופף אליו. "כי איש טוב,
מקשיב לאמא שלו".

החץ פגע בול. נאדר פלט חיוך שלא
ברצונו. "אבל אני מוסלמי", חזר. "גם היא
התאסלמה, היום קוראים אותה ליילה".

"מה זה משנה איך קוראים לה?" אליהו
נחמן הביט בו, עיניו רכות. "היא הבת שלי,
היא אמא שלך, והיא אישה טובה".

"אבל אתה בטח רצית שהיא תהיה יאהוד,

לירה במעטפה

מאת: יוסף יצחק פירוס
איור: שמחה יוסקוביץ

תל אביב, תשט"ז

המלמד ר' פולע כהאן נכנס בצעדים מדודים לכיתתו ב'חדר' החסידי בתל אביב, אישר בניד ראש לתלמידיו לשבת, וניגש למקומו. "תלמידים יקרים", פתח. "לקראת לימוד פרק 'המניח' אני מכריז בזאת על מבצע מיוחד, מבצע לימוד משניות בעל פה".

מספר זוגות עיניים סקרניות נדלקו באחת. "כמובן יהיה 'מתן שכרה בצידה'", המשיך הרב, סוקר את הפנים המתעניינות שלפניו. "מי שייגש אליי ביום שישי השבוע ויבחן על משנה או שתיים מפרק 'המניח' בעל פה - יקבל פרס יפה".

ר' פולע היה חסיד אמיתי ודמות ידועה, וכמובן, מלמד אהוב ביותר. הוא ידע שתלמידיו בני השמונה אינם מסוגלים, עדיין, ללמוד משניות רבות בעל פה. רצונו היה רק להכניס את תלמידיו הצעירים לעולמה של משנה, ולאווירה של שיון ולימוד. שינסו לטעום מטעמן של המשניות.

"משנה או שתיים?" שאל אחד התלמידים. "ומי שייבחן על כל הפרק?"

המלמד צחק לעצמו. "לא. קשה מאוד ללמוד פרק שלם עד יום שישי. תשננו משנה או שתיים".

"ומי שכן יצליח?" התעקש התלמיד.

"אוהו", אמר המלמד, "מי שיצליח ללמוד את כל הפרק, יקבל לירה שלמה".

בין ספסלי הכיתה ישב ילד חולמני בעל עיניים גדולות וטהורות. הוא לא היה מן המצטיינים, ואף לא התעטר בכישרון רב, אך המבצע הלהיב אותו והוא החליט להסתער על המשימה. "אקבל את הלירה", הוא החליט.

מאז, בכל רגע פנוי ניתן היה לראותו עם ספר המשניות בידו. "המניח את הכד ברשות הרבים..." הוא חזר בניגון מתוק. "שניים שהיו מהלכין ברשות הרבים..." שיון לא הפסקה.

הוא לא הבין באמת את כל מה ששיון, אולם כל משנה ומשנה האירה את נשמתו. עוד משנה, ועוד אחת. והנה הוא מתקרב אל היעד.

"יחיאל, למה אתה עוד לא ישן?" שאלה אמו.

"רגע, אמא. אני רוצה להספיק לשון עוד משנה".

"אתה כבר שלושה ימים ברציפות עם המשניות. אולי תנוח קצת?"

"לא צריך לנוח", התעקש יחיאל בשקדנות. "אני רוצה להצליח במבצע".

ביום שישי בשעת בוקר מוקדמת, קם יחיאל נרגש. היום זהו היום הגדול. לאחר התארגנות חפוזה בביתו, הוא שם פעמיו ל'חדר'.

השמש הפציעה כהרגלה מימים ימימה, חנויות החלו להיפתח, אנשים מבוגרים נראו צועדים עם נרתיק התפילין שלהם לבתי הכנסות, ויחיאל המשיך לצעוד בהתרגשות לעבר ה'חדר'.

זמן קצר לאחר מכן כבר המתין למלמד בצפייה דרוכה. "אני מוכן", הכריז ברגע שנכנסה דמותו של ר' פולע לכיתה.

"מוכן למה?" תמה המלמד.

"אני מוכן להיבחן על פרק 'המניח', למדתי היטב את כל המשניות".

ר' פולע לא ציפה לכזו תשובה. אומנם הוא רצה להלהיב את תלמידיו כדי שילמדו משניות בעל פה, אולם לא תיאר לעצמו שמישהו מהם באמת יעשה זאת.

"את כל הפרק? אתה בטוח?" בירר.

יחיאל הנהן בהחלטיות.

"תוך שלושה ימים הספקת ללמוד את כל המשניות בעל פה?"

"כן. שהמלמד יבחן את ידיעותיי, ויראה בעצמו", הציע יחיאל.

להפתעתו הרבה של המלמד, יחיאל אכן עמד במשימה. הוא ידע היטב את כל הפרק בעל פה.

"מילה זו מילה. הבטחתי ואקיים", אמר המלמד. הוא שלף מארנקו מטבע של לירה ומסר אותה לידי של יחיאל המאושר באדם.

"אבל זה", זקר המלמד את אצבעו, "זה לא הפרס האמיתי. הפרס האמיתי הוא אהבת התורה שלך".

"מה תקנה עם הלירה?" שאלו חבריו של יחיאל בקנאה. "אפשר לקנות עם זה המון ממתקים ודברים טובים".

אך ליחיאל היו תוכניות אחרות.

בסוף יום הלימודים הוא שב אל ביתו, נטל לידי מעטפה, והכניס את המטבע לתוכה. למעטפה הוא צירף מכתב.

"לאמא היקרה", הוא כתב בכתב יד ילדותי. "שמעתי שאת ואבא מדברים שאין לנו כסף לחגים. אז הבאתי לך כסף שיהיה לך. שנה טובה".

*

"מה תקנה עם הלירה?" שאלו חבריו של יחיאל בקנאה. "אפשר לקנות עם זה המון ממתקים ודברים טובים". אך ליחיאל היו תוכניות אחרות

הוא הרים את עיניו אל עורך הדין. "הסכומים שאמך הפקידה הושקעו בתוכנית צמודת מדד שנשאה תשואה גבוהה, ריבית וריבית דריבית. נכון להיום יש לך קרן על שמך, בסך מאה וחמישים אלף ש"ח".

יחיאל לא יכול היה לעצור את התרגשותו. הוא קרא את המשפט שחתם את מכתבה של אמו: "אבל זה, יקירי, זה לא הפרס האמיתי. הפרס האמיתי הוא אהבת התורה שלך".

הלשונית המתפוררת נפתחה בקלות. בתוך המעטפה נח דף ישן ומוכר, כתוב בכתב יד ילדותי, כתב ידו שלו.

לרגע הביט יחיאל בדף בחוסר הבנה. לאחריו הפך את הדף, וגילה שורות נוספות, חדשות. הן לא היו שם כשהוא כתב את הדף הזה.

"יחיאל בני היקר", כתבה אמו. "כשנתת לי את הלירה, פרי עמלך ויגיעתך, השקעתך והתמדתך, לא הייתי מסוגלת להשתמש בה. את הכסף הזה הרווחת ביושר. במטבע כזו מיוחדת, לא יכולתי להשתמש".

עיניו של יחיאל התלחלו. הוא המשיך לקרוא. "את הלירה שלך הפקדתי בחיסכון, ובכל פעם שהרווית אותי בנחת לאורך השנים, הוספתי עוד לירה לחיסכון. לשמחתי זה קרה לעיתים תכופות. הסכום הצטבר וגדל, וכעת הגיע הזמן שתקבל אותו".

ירושלים, תש"ס

בני המשפחה ישבו מול עורך הדין. "אני משתתף בצערכם על פטירתה של אמכם היקרה, חיה עליה השלום. היא הייתה אישה יקרה". יחיאל ואחיו הנהנו בעצב ובגעגוע.

"על פי צוואתה, הדירה וכל הרכוש יחולקו שווה בשווה בין כולם". עורך הדין החתים אותם על מספר טפסים, ובני המשפחה נפנו לצאת.

"יחיאל, תישאר פה", הורה עורך הדין. יחיאל עשה זאת, תמה.

"בנוסף לצוואה, ביקשה אמך למסור בידיך את המעטפה הזו". הוא שלף מעטפה חומה ישנה. מוכרת.

יחיאל נטל את המעטפה בסימן שאלה גדול.

התבוננתי
מופתעת; כל
הבורסאות היו
תפוסות. על כל
אחת מהן ישבה
אישה, בהדרת חן.
לכולן היו עיניים
טובות, רכות
ואכפתיות. זרקתי
את הכירבולית
ונעמדתי

מפריחה בזעזוע

מאת: שיינא אפשטיין
איור: אביה שלום

כשנפגשתי עם הבחור המאה הייתה בי תקווה לסגור עם מספר עגול. נפגשנו חמש פגישות והכל הלך מצוין. התחלתי שוב להאמין שזה יכול לקרות, לפני שהוא הוריד מסיבה בלתי ברורה.

כשחזרתי מהפגישה עם הבחור ה-106, הייתי מותשת, מיואשת. אמרתי לעצמי, אולי אין. פשוט אין. אולי הוא עוד לא נולד, ומי אמר בכלל שייוולד. אני רווקה נצחית. זה לא יקרה. זה לא יקרה.

מיואשת, נזכרתי שהבטחתי לתת כסף לצדקה. ניגשתי אל תיק הֶלוֹאִיק הסגול שלי. בזמנו קראו לזלואיק 'המותג של הפגזות'. כל נערה בשידוכים החזיקה תיק או ארנק של זלואיק.

ידי גישה אחר השקל המבוקש. תוך שאני לוחשת שוב "זה לא יקרה", ידי נתקלה בתא נסתר בתיק. תא שלא הכרתי קודם. תחושת חום מוזרה הציפה אותי לרגע, ואז ראיתי אותה.

דלת מעוצבת, קסומה, הופיעה בלשונית הרוכסן. עצמתי עיניים, אבל זה לא ממש עזר, כי הדלת המשיכה לשלוח אליי ניצוצות אור. רק בשביל לבדוק סופית מה קורה איתי - מיששתי את הידית הסגולה... ונשאבתי פנימה.

מצאתי את עצמי בתוך חדר ענק, מאות כורסאות היו מפוזרות בו. אני אוהבת כורסאות, חלפה בי מחשבה. אולי הן הסיבה היחידה שלי ללכת לפגישות. החדר היה ריק, זאת אומרת, מלא בכורסאות, ובחורה אחת שהייתה אני.

דגל תכול התנופף מולי. "השימוש חינוך, לרווקות בלבד". מצא חן בעיניי, המשפט. השתרעתי על כורסא קטיפתית, אדומה. סלסלה עמוסת פרלינים נחה לימיני, רק לפתוח ולהתענג.

כמעט נרדמתי, כשהרגשתי כאילו מישהי מסתכלת עליי. זו לא הייתה סתם מישהי. זו הייתה סבתא, סבתא מרים עליה השלום. היא התבוננה בי בעיניה הרכות, הטובות, וחייכה. אחר הסתובבה אחורה ורמזה לי להביט סביב.

התבוננתי מופתעת; כל הכורסאות היו תפוסות. על כל אחת מהן ישבה אישה, בהדרת חן. לכולן היו עיניים טובות, רכות ואכפתיות. כל כך, כל כך אכפתיות. איכשהו הן היו דומות. יותר מזה, היה נראה שיש ביניהן קשר. זרקתי את הכירבולית ונעמדתי. סבתא! בשנה שעברה היא נפטרה, מה היא עושה פה עכשיו? לידי?

נראה שאת המשפט האחרון אמרתי בקול, כי סבתא חייכה. "מותק שלי, אני דואגת לך. זו הגזמה גמורה בעיניי, 106 בחורים. לא, לא הגיוני. אז באתי לכאן וקראתי גם לאמא שלי".

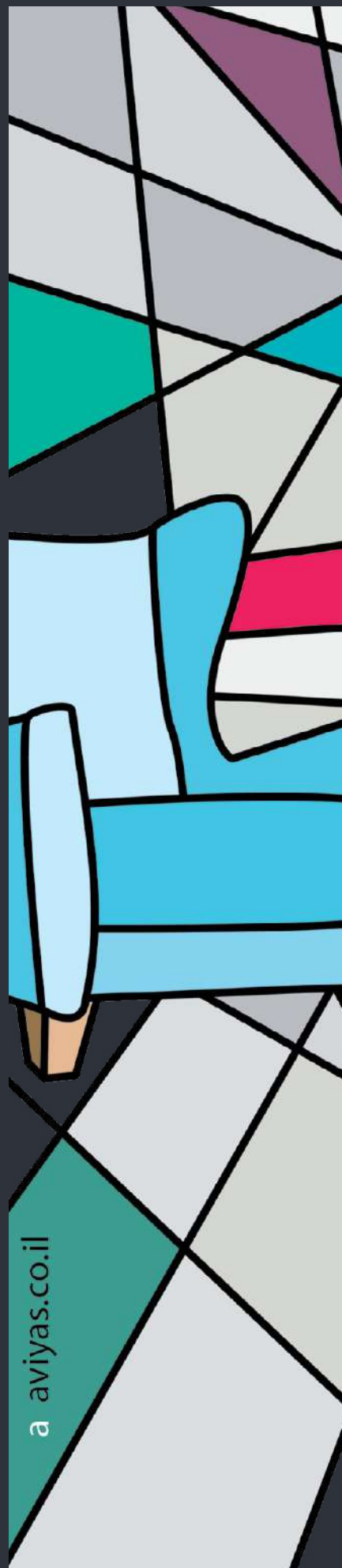
"נכון אמא, נכון שזה לא הגיוני?" פתע מילא רחש לחש את האולם, וביטויים מזועזעים התעופפו מצד אל צד. הן כולן הביטו בי ודיברו.

"סבתא", לחשתי, וכולן השתתקו.

"כן, מיידעלע, מה?" הן ענו לי במקהלה.

"לא, כלומר כן, סבתא, מי הן?"

אישה חביבה הביטה בי. "מה פירוש? אנחנו, כולנו סבתות שלך, וכולנו גאות בך, נכון?" הן הנהנו במרץ. כולן הסתכלו עליה ביראת כבוד. כנראה היא הסבתא של הסבתא של הסבתא... "החלטנו שזה לא יעלה על הדעת, הדמעות שלך. די, אנחנו הולכות לפעול בשבילך. ותאמרי תודה למרימוש, היא עשתה הרבה רעש בשביל זה. אנחנו הולכות להתפלל עלייך, ואת", היא

a aviyas.co.il

נגשה אליי והרימה את סנטרי, "בלי ייאוש, שומעת? בלי ייאוש!" נשקה על ראשי והלכה.

הן עברו לידי, מתבוננות בי באהבה אינסופית, מברכות, נושקות לראשי, ויוצאות. סבתא מרים עמדה לידי, מלחשת אמן בהתרגשות. כשסיימה אחרונות הסבתות לברך ויצאה, הגישה לי סבתא מרים קופסה אדומה ואמרה: "זאת התשובה".

והסתלקה.

רציתי לרוץ אחריה, לחבק אותה, לומר לה תודה. אבל הדלת הייתה נעולה.

פתחתי את הקופסה האדומה, מסוקרנת. פתק קטן היה שם. ידעתי, זה הוא. בפתק כתוב השם שלו. התשובה לשנים של חיפושים, למאה ושישה בחורים. נשאר לי רק לפתוח את הפתק ולפתור את חידת חיי.

באצבעות רועדות יישרתי את הקפלים, מביטה בכתוב בלהיטות.

אבל בפתק היה כתוב רק: ז".

זאב יצחקי? זלמן יוסקוביץ? זושא יעקבזון?

הטחתי את ידי במצחי בייאוש. למה סבתא לא עזרה לי עד הסוף? הייתי קרובה - ככה - לשמחת חיי!

מתוך המחשבות המתוסכלות הרגשתי שיש מישהי מאחוריי. הצטמרתי, רציתי לשמור על התחושות.

זאת הייתה בחורה, חרדית, לבושה בחליפת סריג שני-חלקים שראיתי לפני שבוע בגאולה.

"נעים מאוד", היא הושיטה לי יד. "שולמית הלפרין".

לקח לי רגע להתאושש - עדיין לא הצלחתי לעכל שיש עוד אנשים חיים במתחם הזה - ואז השבתי לה לחיצה. "אני אפרתי". היא הייתה נראית בחורה טובה, מבית טוב, ואחרי שמלמלתי תפילה קצרה, הרשיתי לעצמי לשאול אותה איפה בדיוק אני נמצאת.

היא ענתה לי בלי למצמץ, אפילו. "ברוכה הבאה לתחנה הסופית".

נעצתי בה מבט נדהם. "מה פירוש סופית? למה בדיוק את מתכוונת?"

"את יכולה לדבר", היא אמרה בטון מחויך, ואחר כך השפילה עיניים ופלטה בטון עגום, "חבל לצעוק סתם".

הסמקתי קצת והיא המשיכה. "אני מתכוונת לומר לך שאנחנו תקועות כאן, בעולם המוזר הזה. גם את הגעת לכאן עם התא הנסתר

בתיק של זלואיק?" ניסיתי להיזכר. כן, היא צדקה. טיפשה שכמותי. עכשיו אני תקועה כאן, מי יודע עד מתי?

היא הישירה אליי מבט. "חייבים לעצור את הטירוף הזה, אין לך מושג כמה בחורות מגיעות לכאן כל יום. התיקים האלו, בחיים לא אשתמש בהם יותר. אפילו אם תהיה לי הזדמנות לעשות את זה..."

"רק שנייה", העיניים שלי התעגלו באימה. "יש דרך לצאת מכאן?"

"זהו, שזה בדיוק מה שאנחנו מחפשות. הפלאפון שלי פעיל, אני יכולה להוציא שיחות, ואין שום קול או עונה. תקועה פה, כמו כולן".

תוך כדי שיחה, התקדמנו במין שביל שנפרץ בעמל בין שיחים. שמעתי קולות של בנות, הצלחתי אפילו לזהות כמה קולות.

"יש כאן כבר חמישים ושלוש בנות, תקועות בחור הזה".

זיעה קרה הציפה את פניי, והיא הסתכלה עליי בצער. "הנחמה היחידה היא שהזמן כאן קופא. בדקנו את זה כבר, לאף אחת כאן לא נוסף אפילו קמט אחד".

ביקשתי סליחה והלכתי הצידה, מתיישבת על אבן גדולה.

תקועה, בחור, עם חמישים ושתיים בנות. הזמן קפוא.

ולאף אחת לא נוספו קמטים! שמחת זקנתי.

אחרי זמן מה של ישיבה לבד, התחלתי לחשוב שזה לא כל כך גרוע. אולי, אפילו, היה עדיף לי להיתקע כאן לפני שנתיים. הזמן קופא כאן. הייתי נשארת בת עשרים ושמונה וזהו. הדודות לא היו מצקצקות.

יש לי בכלל בשביל מה לחזור, לו אמצא את הדרך? מה הועלתי לעצמי בשנתיים האחרונות?

קול פנימי ניסה לטעון: "נפגשת עם איזה עשרים בחורים, יקירתי".

ולכן מה? מה זה בדיוק עזר ליי? ולאן הצלחתי להתקדם משם? הייתי מתוסכלת. מתוסכלת מאוד. סיכמנו כבר, זה לא יקרה. הוא לעולם לא יבוא, לנצח אשאר רווקה מלבינה, עם או בלי קמטים.

אחר כך התחלתי לחשוב מה חושב העולם על הרעיון. בנות חרדיות עם פלאפון כשר שנשאבו לתוך בועה ואין להן יכולת לצאת ממנה. בניתוח ציני, נזכרתי שאת העולם זה לא ממש מעניין. כבר שנים שאנחנו יושבות בבוועה הזאת ואף אחד לא שם לב.

אולי דווקא מהמקום הזה יזכרו אותנו. הרי כל רווקה חרדית שהולכת עם זלואיק תגיע לכאן ביום מן הימים. האם הרחובות החרדיים יתרוקנו מרווקות?

דמיינתי לעצמי עולם חרדי בלי רווקות, איזו הקלה זו תהיה. סוף סוף חוסר נקיפות מצפון ופרויקטי שידוכים מעיקים. אולי עדיף לעשות טובה לאנושות ופשוט לגרום לו לשכוח ממנו?

ועדיין, חייבת להיות דרך לצאת מפה. קמתי והתנערתי. "שולמית", קראתי לה. "גם את פגשת את סבתות שלך?"

"כן, כולנו", היא ענתה. "סבתא שלי הביאה לי פתק עם שם. אבל זה בראשי תיבות, ממש תודה".

"אילו ראשי תיבות?"

"ז"י".

"מה? גם אני - - -"

עיניה של שולמית הצטמצמו. "באמת?" היא שאלה בחשד. "גם את ז"י?"

הנהנתי בדממה.

שולמית חשבה כמה רגעים בשקט. "אז אולי טעיתי ואלו בכלל לא ראשי תיבות של שם?"

"אולי זה רמז שיעזור לנו לצאת מפה", הצעתי.

"אין לי בשביל מה לצאת", שולמית נאנחה. "פעם עוד קיוויתי להיושע. היום אני כבר לא מאמינה. זה לא יקרה".

ואז זה פתאום היה ברור לי.

"אני יודעת!" לא היה ברור לי אם אני קוראת בקול או צועקת ממש.

"מה?"

"אני יודעת מה הם ראשי התיבות. אני יודעת איך יוצאים מפה. אני יודעת איך חוזרים לחיים!"

שולמית הביטה בי בחוסר אמון.

עצמתי עיניים. התכוונתי. האמנתי. ולחשתי: "זה כן יקרה. זה יקרה. זה - יקרה".

אור גדול הבזיק, והייתי בחזרה במלון.

עם הבחור ה-107.

אולי זה הוא. אולי הבא. אבל יצאתי משם. אני יודעת ומאמינה - זה יקרה.

הבן האחרון

מאת: נודד & לעוף
איור: נתנאל אלביליה

ושוב סוער עליהם הים.

הם נפנים כל אחד למלאכתו. נחשון אוcho בהגה העתיק ומנווט ביד אמונה בינות לגלים. בן מעגן בזריזות כל חפץ שעלול להיזרק עליהם בטלטלות ההגונות שספגה 'האמונה'. כשמסיים, מטפס בזריזות אל החדרון העילי שבסיפון, מכשיר קשר מיושן בידו, משקפת צמודה לעינו. קשה לראות משהו בחושך, בתוך הערפל הסמיך, אבל די לעיניים המיומנות באור מבזיק של ברק כדי לחשוף את כרבולותיהם המשתפלות של הגלים.

"שעה תשע. למערב". ההגה מסתובב והספינה פונה כולה, כשחרטומה שועט היישר אל מול הגל. כעת היא מטפסת בקלילות אל פסגתו המיתמרת ונפנית אל צידה לאורך הגל,

עד שמבחין הלמדן לשעבר, שהפך לספן בעל כורחו, בפרצה נוחה כלפי מטה. שוב משתרגים השרירים. שוב סובב ההגה והיא גולשת מטה במהירות מסחררת. כמעט צוללת אל התהומות תחתיה, אך מתיישרת ברגע האחרון וצפה על פני המים.

עוד גל מכה. הפעם מדרום. ושוב תפנה לעברו, ושוב תטפס, ושוב תגלוש, ואם יכה הגל בצידה - תתפרק הספינה לגורמים.

הסערה דועכת.

ידו של נחשון רועדת קלות משריר שמסרב להתרפות. הרוח מתחילה להיכנע לעייפות החומר. לא ירחק היום והוא יעזוב את הים על גליו ומשביריו לנצח.

עליו להכין את בן לתפקידו. עליו לדעת מי הם ואיך מצאו את עצמם חיים שנים ארוכות כל כך על ספינה מיטלטלת. כבר תקופה ארוכה שעניו של בן משוטטות אל מעבר לאופק. מחפשות ונכספות. משגרות לעברו מבט של תמיהה, מבט גדוש בתחנון שקט לדעת, להבין.

הוא מוצא את נכדו עסוק בהתרת קשר עקשן במיוחד בחבל המפרש הימני.

"הנה לקשר, בן. הגיע הזמן שנשוחח לעומק".

החבל נשמט באחת. בן ממחר לשפות ספל חם ונחשון מתרווח על כיסאו שהתבלה מימי שמש לוהטים של קיץ.

הערפל מתפזר ואור הכוכבים מתנוצץ על פני המים השחורים. עיני שניהם פולחות למרחקים.

הם דוממים. אך השתיקה הקבועה טעונה כעת בזרמים שמבקשים להתפרץ.

"מה אתה זוכר מילדותך?" שובר נחשון את הדממה. קולו חורק קלות מחוסר שימוש. "מהתקופה שבה היינו על אדמה יבשה ויציבה?"

"אולי... קצת, זיכרונות מעורפלים מבית בבניין גבוה. אבא שמרים אותי על הכתפיים. אמא יושבת על ספה כחולה ושרה לי על התורה שמתוקה יותר מדבש". קולו של בן כמעט שאובד בהמיית הים. "אני אפילו לא בטוח שזה זיכרון אמיתי ולא דמיון שנולד בי מתישהו".

"זה זיכרון אמיתי, בן. אמיתי לחלוטין, ושווה לרגעים רבים דומים. רגעים יפים שהיו ואינם עוד..." הזקן נשנק קלות, משתהה, בולע את רוקו לרגע.

"למה? מה קרה פתאום? למה אנחנו כאן?" שאלות זמן ארוך ממדוד מקבלות סוף סוף רשות להפציע.

*

החוקים עברו.

שליחי הציבור ניסו להילחם עד טיפת דמם האחרונה, עצרות תפילה וזעקה אורגנו מדי יום, אך ללא הועיל. החוקים עברו.

מלחמת העולם האחרונה בין המעצמות והכפפת העולם כולו לחוקי יסוד אחידים בסיומה, נוצלה בידי גורמים זדוניים על מנת להעביר שורת חוקים בכסות ליברלית, כאשר משמעותם הייתה חוסר יכולת לחיות על פי תורת ישראל.

ציבור שומרי המצוות ברובו הגדול חתם על ויתור זכויות האזרח. ויתרו על קבלת כל הטבה מהממשלה. לאחר כמה חודשים, נשללו מהם זכויות יסוד של קניין ורכוש. לא ניתן היה לקיים אורח חיים דתי לפי זכויות האזרח החדשים.

"לא הייתה ברירה, יצאנו אל הים".

קבוצות מאורגנות יצאו אל המים. הן הצטיידו היטב בכל הנדרש להזיה הלא פשוטה שנצבה בפניהם.

היו מתח וחשש. הייתה גם רוממות של קדושה. "נצא במסירות נפש, והגאולה תבוא מיד ותחזיר אותנו לחוף", פיעמה התחושה בלב רבים.

*

"ואז מה קרה?" שואל הנכד שכבר גדל, וידיו הרועדות של האיש שאחראי עליו, חופנות זו את זו. הזיכרונות קשים.

החבל נשמט באחת. בן ממחר לשפות ספל חם ונחשון מתרווח על כיסאו שהתבלה מימי שמש לוהטים של קיץ. הערפל מתפזר ואור הכוכבים מתנוצץ על פני המים השחורים.

המציאות לא פשוטה. שפתיו, כמו תמיד, מלוחות.

"הפלגנו אל הים. היה יום אביב. משפחות משפחות עלו על הספינות, עזבו את הנמל. את המוכר, את היציב, את הברור. שמטו.

הים לא נבקע.

תחילה, ניסינו להתרגל אל שגרה חדשה, אחרת. אנשים סייעו ועודדו זה לזה.

ואז, עם בוא החורף, דברים אחרים נפלגו. התחילו הסערות. היו שחלו במחלת הים. וראשינו - התפלגו בדעותיהם. חלקם אמר לשוב מפני החולים, וחלקם הורה למסור את הנפש. זמנים לא פשוטים, בן, לא פשוטים.

קברניטים הפליגו רחוק יותר, אחרים הובילו אל מקום קרוב אך סוער.

אלה טענו לפתוח את המפרש בעת סער, ולהשתמש ברוח במלוא עוזה, אחרים הורו חד משמעית לקפל את המפרשים ולהמתין עד יעבור זעם...

אנשים החלו לחזור לאדמה, איש איש מסיבתו. היו אף כאלו שלא רצו בכך, אך הספינה לקחה אותם עם כולם..."

*

"הילד יישאר עם אביך". האם שכבה מוטלת, חיוורת וירוקה. רק עיניה התכווצו בכאב.

"אני... גם ככה חוזר בלב כבד, לא יודע מה הדבר הנכון... תוהה מה יהיה שם, באדמה שעזבנו. לפחות שהילד יישאר טהור! סבו הרי ידאג לו בשלמות, את לא חושבת? ישמור עליו, על גופו ועל נשמתו", הוא מתחנן, ועיניו דומעות ללא הפסק.

כאב. קריעה. אשתו לא תשרוד על הגלים. ובנו - הכיצד יעזבנו?

ואימו, היא ודאי התיישרה. צער הפרידה חותך הוא. מקפיא את הוורידים. בתוכו מקפל הוא אהבה עצומה, שאם לא כן, הכאב לא היה חד כל כך. מותיר קרעי נשמה מדממים.

*

ושוב כאב וקריעה, ופרידה קשה מנשוא. סבא נחשון איננו.

הפטירה של סבא נחשון קיפלה בתוכה רגשות נוספים. תמיהה עצומה על העתיד.

הספינה משתרכת לאיטה על הגלים, במעגלים, טבעות ושוב מעגלים. הים פועם את גליו וכן יושב ומתאבל לבדו על הסיפון. לא מוביל, לא מבין. רפוי. הספינה לוקחת אותו מעלה ומטה, כאשר היא אווה

אובדן הנפש היחידה שנותרה עימו. אין עוד מי שיורה לו את הכיוון, את הזווית הנכונה להטות בה את הספינה בעת זעם. אין איתו עוד הידוע מה.

הספינה משתרכת לאיטה על הגלים, במעגלים, טבעות ושוב מעגלים. הים פועם את גליו וכן יושב ומתאבל לבדו על הסיפון. לא מוביל, לא מבין. רפוי. הספינה לוקחת אותו מעלה ומטה, כאשר היא אווה.

הוא מעלה במחשבתו את קולותיו, את דיבוריו של סבא. שעות על גבי שעות של לימוד מעמיק, מכוון, מעצב. הוא מהרהר בשיחתם האחרונה בטרם עזב לנצח. האם הוא הרגיש את שעומד לקרות? ומה בדיוק הוא אמור לעשות כעת?

ביבשה יש לו משפחה.

יש קרקע יציבה.

יש שם כל שצריך כדי לחיות באחריות, בנוחות, בביטחון.

אולי צדקו כל האחרים? אולי צדקו כשחזרו על עקבותיהם. אל החיים החלקים והשפויים. הם בוודאי משפילים ראש וממתינים עד שתעבור הגזרה. הרי

הם יצאו אל הים בהתחלה. אם הם חזרו, כולם, כנראה היו שיקולים מכריעים לכך. זוהי הרי שטות מוחלטת מצידו לדבוק בדרכו העיקשת של סבא בצורה עיוורת, בלי לשמוע את הצד שכנגד.

עד מתי יישאר בים, בתקווה שלא יספוג פתאום מכה משברת עצמות בזמן סופה?

הוא קם על רגליו, מפנה את ההגה בחדות שמאלה. לנווט על פי גרמי השמיים הוא יודע כמעט מתוך שינה. ידיו משרטטות תוואי משוער, נעזרות במחוגה פשוטה. הים רגוע וחלק אבל ליבו סוער.

בן מושך בחבלים ומכוון את המפרשים הישנים לכיוון הרצוי. הרוח נושבת והספינה מתקדמת בקצב נוח אל החוף, אל הבית ההוא ואל הספה ההיא שעוד מבצצים פה ושם בחלומותיו.

הספינה מחליקה קדימה, אבל מחשבותיו ורגשותיו של בן מתפתלים ומסתבכים יותר ויותר. ואולי זהו ייעודו? להיטלטל עם הגלים ולחכות. לשמר את הגחלת עד שיפציע עליו - יחד עם העולם כולו - אורו של הבורא?

ידיו של בן מושכות את ההגה כמה מעלות ימינה, ועוד כמה מעלות, ו'האמונה' מתחילה לשוב אל מרחבי הים המוכרים.

ושוב פונה הספינה מזרחה, אל החוף, אל היבשה והיציבות.

אל הבית.

ההחלטה נובטת בו באיטיות. הוא יתקרב עם הספינה אל היבשה, וכשיראה אותה בעיניו - יחליט.

ובאישון ליל, מתוך הערפל שסביבו, בתנאי מזג אוויר דומים להפליא לאותו לילה בו הניח נחשון לפני נכדו את הדרך בה חפץ הוא שיצעד - רואה אותה בן.

אדמה.

רחוקה עדיין, מטושטשת, אבל ממשית וברת השגה.

הגיע רגע האמת.

ושוב צפים למול עיניו הספקות. ושוב מתייצבים בשורה הטיעונים. בעד ונגד. בעד. נגד.

ופתאום, הוא יודע. ידיעת אמת שצפה בשקט מתוך מערבולת ליבו.

הוא מסתובב על צירו. יורד אל ירכתי הספינה, שם טמון בארגז מרופד, ממתין לו. אולי אין עוד כאלו בחוף. אולי אבדו לנצח.

בן מרים אותו ממקומו, וצועד במעלה המדרגות אל הסיפון. עיניו עצומות, ידיו חובקות את ספר התורה. רגליו המיומנות מציבות אותו בבטחה על הגשר העילי שבסיפון.

כאן מקומו. פה הוא נשאר, ולו גם יוותר הבן האחרון.

חבוק.

עיניו של בן נפקחות מאלהין, מיישירות מבט אל האור.

**"וגם אם אחרון על עפר יקום, יהודי אחד
וספר התורה בידו, תורת ישראל בליבו ואור
ישראל ברוחו, גם זה האחד מספיק, דבר
ישראל יעמוד ולא יאבד"
(אגרות צפון לרש"ר הירש, סוף אגרת י"ח)**

למה נ"י אחר

שאלין קורס פרסום עדכני במגזר?

קורס Copy+

יותר דיגיטל,
יותר אסטרטגיה, יותר קריאייטיב!

רוצים להתפרנס בעולם הקופי החדש? הצטרפו לקורס המעודכן מבית פרוג ותלמדו לשלוט בכל שלבי הפרסום, מתהליך קבלת הלקוח ותכנון הקמפיין, דרך הכנת אסטרטגיה ופיצוח המסר השיווקי, ועד לכתיבת התוכן לכל מדיות הפרסום הוותיקות והחדשניות.

**מלגות הנחה
משתלמות!**

התקשירו עכשיו ובדקו את זכאותכם

PROG
ONLINE

בית פרוג 072-2201433
www.prog-school.co.il

משכורות
מתגמלות עם
המשורות של
מחלקת ההשמה

מני פרימיום
לכל תלמיד
לקידום משתלם
עסקי באתר פרוג

תרגול חומר עם
תומכת הוראה
+ צפייה חוזרת
בשיעורים

שילוב שיעורי אונליין
במתכונת טכנולוגית
יחודית ומפגשים
פרונטליים בבית פרוג

טעכני חן זחמד

איור: רבקי רוקח

פרוג: הסיפור המלא

מאת: מ. י. פרצמן
איור: רבקי רוקח

"ישבתי במשרד, כססתי עט שדוף והודעתי לעצמי: חיים, אתה צריך למצוא שם לכל העסק הזה.

המשכתי לכסוס את העט בהתלהבות ולבהות קדימה. את עיניי צד אחד הכפתורים על טלפון השלוחות שלידי, עם הכיתוב prog, כקיצור של programming (תכנות).

באותו רגע הכרזתי בינגו, והלכתי לקנות את שם הדומיין. למה לא, פרוג כזה, קצר, קליט, מגניב."

זה היה הרגע המכונן של מה שכולנו מכירים היום כאתר פרוג, פלטפורמה מקצועית חברתית לקשרי עסקים ונטוורקינג. חמש עשרה שנים אחורה, הרבה לפני שנולדה המכללה והרבה מאוד לפני שהציבור החרדי ידע מה זה אינטרנט - נולד לו שרת, שממנו נולד אתר, ומהם צמחה היוזמה של מה שמביא את רובנו אליו מספר פעמים ביום.

איך נולד אתר פרוג? מי מנהל אותו? למה שוודים מהגולשים שלו כסף בתמורה למנוי פרימיום? איך נראים מרתפי המשפט האפלים של המנהלים? ומה הם עושים בכלל חוץ מלשתות קפה ולחסום ניקים על ימין ועל שמאל?

לא הכל - אבל הרבה - על מאחורי הקלעים של האתר, בכתבה שלפניכם. מידע צבעוני, צהוב, ובעיקר ירוק.

פרוג: תולדות

"הייתי אז גרפיקאי שכיר, הרבה שנים לפני ששרצו פורומים מקצועיים בכל פינה", פותח חיים דיקמן, בעל אתר פרוג. "הקמתי אז, יחד עם מספר חברים, פורום גרפיקה סגור על גבי רשת חברתית בשם 'היידפארק'. קראנו לפורום שלנו 'עיצוב גרפי בציבור החרדי', הוא מנה כארבעים חברים, והחיים, עד כאן, היו יפים".

את חיים דיקמן ואשתו טובי הצלחתי להושיב לראיון רק אחרי שבוע של ניסיונות, בנסיעה פנויה ארוכה שבה - תוך כדי תמרוני תנועה - הם החלו לנבור בהיסטוריה עד לשנת 2007, אל יום בהיר וחף מענן שבו החליט חיים שהגיע הזמן להעביר את הפורום הקיים לפורום פרטי משלהם.

"אז רכשתי שרת", הוא משחזר בנוסטלגיה. "שתפס חצי מחדר הילדים!" נזכרת טובי. "ועלה שמונת אלפים דולר", מתחלחל חיים. "שחילקנו לארבעים ומשהו תשלומים", משלימה טובי ושניהם צוחקים.

"בנוסף לשרת רכשתי פלטפורמה של פורום חברתי, ובחודשים הבאים ישבתי מדי לילה כדי לתרגם אותה, שורה אחרי שורה, לעברית, דרך תוכנת 'בבילון' זכרונה לברכה. כשהאתר היה מוכן, מתורגם בקפידה ונמצא באוויר, פתחנו אותו בקול תרועה חגיגי וחנכנו אותו עם שמות משתמשים חדשים".

שמות המשתמשים, מסבירה טובי מהמושב הסמוך, היו בסגנון של 'קרפדה', 'חפרפרת', 'צפרדע' ועוד זנים מסוגים שונים. השנים היו טרום עידן האינטרנט המסונן, ואף אחד לא מוכן היה להודות שהוא נמצא בפורום, לא משנה כמה מקצועי הוא היה. תופעת השמות המלאים כשמות ניקים החלה רק בשנים האחרונות, ולדעת חיים היא מבורכת ביותר.

"ואז התחילו אנשים לבוא ולבקש שאפתח גם להם פורום. השמועה עברה מפה לאוזן - שהרי פלטפורמות פרסום מתאימות עוד לא היו אז - ואנשים הגיבו בעניין רב. לא רק למעצבים מגיע, כך הם טענו בצדק, גם לצלמים זה יכול להיות יעיל מאוד. אז פתחתי. ועוד אחד. ושבו. ועוד לפני שהספקתי לקלוט מה קורה, חלפה שנה ומצאנו את עצמנו עם פורום שמנה למעלה מאלף משתמשים רשומים".

השנה 2008, אני מבררת.

נכון. לציבור החרדי אין עדיין במות להתמקצעות ונטוורקינג, וכך נולד הרעיון לערוך את התערוכה המקצועית החרדית הראשונה מסוגה.

"האמת, חששתי", משתף דיקמן בגילוי לב. "לא ידעתי לאן זה ייקח אותי. פורום אינטרנטי שמפיק אירוע... זה יכול להצטלם לא טוב. אז לקחתי את עצמי ואת הניירת שלי ונסעתי לרב מרדכי(מוטק'ה) בלוי מ'משמרת הקודש והחינוך'. אמרתי לו שלום קוראים לי חיים דיקמן, ואני רוצה לערוך יום עיון מקצועי לאנשי מקצוע חרדיים.

הרב בלוי ליווה אותי עם כיוונים מועילים להפיק את האירוע כמו שצריך, ומשם יצאנו לאירוע הראשון. כמות המשתתפים הכתה אותנו בתדהמה; יום קודם לכן אזלו הכרטיסים, ומספר הנוכחים בתערוכה עצמה היה כאלפיים איש. הכנס ההוא גרר כעבור שנה אירוע נוסף, ולאחריו הגיע הרעיון של הקמת המכללה, כמסקנה מכך שאם כל כך הרבה אנשים מגיעים לכנסים, סיכוי סביר שהם גם רוצים ללמוד".

בשלב הזה אני מפסיקה את בני הזוג, ומקשה את השאלה הצהובה אבל החשובה ביותר: מהיכן המימון?

הדיקמנים נושפים בביטול. "איזה מימון?" שואל חיים. "הכל מהכיס הדלפון שלי. לא חשבת לרגע שיש כאן גוף כלכלי כלשהו, אני הולך בעיניים עצומות מתוך ראייה חברתית ברורה".

לא יכולת להקים מכללה מדמי כיס, אני מתעקשת.

"נכון", מסכים חיים. "את כיתת הלימוד הראשונה, מקלט מאובק בבני ברק (שהדבקנו בו וילונות עם דבק חם - טובי), הקמנו מהלוואה שקיבלנו מהבנק".

"לקחנו מהבנק", מדייקת טובי, וחיים גולש: "זה סיפור בפני עצמו.

הגענו לבנק, זוג ירוקים חסרי כל אבל נחושי מטרה. שלום ומה נשמע, אמרנו למנהל, אנחנו רוצים לפתוח מכללה וקוקים למאה אלף שקל כדי לקנות ציוד לכיתת לימוד.

המנהל, ברנש קשוח שהכיר את המשפחות שלנו, הודיע לנו ללא כחל ושרק שעלינו להביא את ארבעת הורינו כערבים, לפני שנקבל אישור עקרוני.

האמת, נעלבנו עמוקות. יצאנו מהבנק במפח נפש, מה שנקרא שבורים ורצוצים, ואז הודעתי לטובי שהלא לא תהיה, ולא מנהל בנק אחד יוריד אותי מהחלום שלי. אז חצינו את הכביש, נכנסנו לבנק שהיה ממול וחזרנו על ההצגה בשנית. כאן, למרבה הנס, היה מנהל שהריח הזדמנות עסקית חגיגית, והיה מוכן לחתום לנו על ההלוואה בו במקום".

"ברור בו במקום", קוטעת אותו טובי. "הוא תפר לנו את הריבית הכי אכזרית בעולם..."

מאז ועד היום אנחנו לא זוכרים הרבה, מסיימים בני הזוג את מסכת ההיסטוריה הפרטית שלהם. פשוט נהיינו עסוקים מכדי להבחין במה שקורה. אבל כן, מדי פעם כשמסתכלים אחורה, יש סיפוק אדיר מהתוצאה הסופית של מה שהגדרנו לרגעים כ"בית קברות לרעיונות יפים".

איך, בפועל, זה קורה? איך עובד האתר היום ומה מתרחש בו? ואם הוא באמת ללא מטרת רווח - איך מנויי הפרימיום והפרסומות הרעשניות נכנסים לתמונה?

בשלב הזה הדיקמנים שולחים אותי לדבר עם מי שאנו מכירים כ"ניהול האתר", או בשמו האמיתי (שמואל) יוחנן וינגרטן, הכוח המניע בפרוג והנמצא שם בפועל.

"בפועל, זה אומר פעם בעשר דקות, עונה וינגרטן כשאני שואלת אותו מהי תדירות הכניסה שלו. "בא, לוחץ על התראות חדשות, מרפרף, בודק שהכל תקין. אם לא תקין, מתקן".

אז אתה בטח מצוי בכל נבכי התוכן, אני מנחשת.

"בכלל לא", מפתיע וינגרטן. "למען האמת, אני קורא אשכולות בערך פעם בשבוע. תיבת ההודעות האישיות שלי מכילה כמאה-מאתיים הודעות שלא נקראו, על רובן אבד הכלל מזמן. הפיקוח התדיר באתר הוא בעיקר לטיפול בתיגים ובהתראות. באשר לכל השאר, אני סומך על מנהלי הפורומים שעושים עבודה מצוינת".

טוב, אני מפשילה שרוולים וניגשת לעניין: אז איפה מחביא פרוג את הכסף שהוא עושה מהכיס שלנו?

"כשנכנסתי לפרוג, לפני כשלוש שנים, הגעתי בשלב שבו האתר לא היה יכול להמשיך מבחינה כלכלית", מתחיל וינגרטן. "החזקת השרת עולה משהו כמו עשרים אלף שקלים בחודש, וזה עוד לפני שאנחנו מדברים על טיפולי באגים ותחזוק. בנוסף, הפלטפורמה עליה שכן האתר באותם ימים הייתה ישנה ביותר, שלא תאמה כלל את העדכונים שלנו, ולכן האתר חווה נפילות אינסופיות והודעות 503 באופן תדיר. כשהסתכלנו על המציאות כמו שהיא, הגענו למסקנה שאין דרך הגיונית להמשיך כך. אין הכנסות כדי לכסות את ההוצאות השוטפות, ובאין אופציה להגדלת הוצאות מעבר לשוטף - אין אפשרות לתקן דברים נחוצים.

או אז ישבנו הדיקמנים ואנוכי לישיבת חירום בדלתיים סגורות, ובה הגענו למסקנה שאין מה לעשות, ואתר פרוג צריך להמשיך להיות חינמי (וינגרטן מחייך אל מול עיני המתקוממות). אין מצב ולא יהיה מצב כזה שבו אנשי עסקים חרדיים יצטרכו לשלם כדי לקבל עזרה הדדית, פידיבק ופלטפורמה לשיטופי פעולה. אתר פרוג היה ותמיד יהיה בית ליוצרים חרדיים בצביון תורני ושמור, והוא ימשיך להיות ללא תשלום.

הצעד ההתחלתי שנקטנו בו כעזרה ראשונה היה הכנסת איש שיווק משמעותי לצוות, שהיה אחראי על פרסומות. הפרסום היה הדלק הראשון במכונה המיובשת, והוא אפשר לה להתחיל לנסוע. ועדיין, זה לא היה מספיק יחסית להוצאות, והיינו צריכים מימון יציב וקבוע יותר.

לכן הוחלט שאומנם על עזרה כללית בפורום אין לקחת תשלום, אבל על רווח כספי ישיר שאנשים מקבלים מהאתר - נוכל לגבות דמי תיווך. כשאדם מפרסם דירה להשכרה - הוא מרוויח כמה עשרות אלפי שקלים. אין סיבה שהשירות הזה יהיה חינמי. פרסומי דרושים, חתימות עסקיות, פניות ללקוחות ועוד, כל אלו יהיו בתשלום שיעזור לנו להוסיף ולהשקיע באתר".

והודעות אישיות?

"ההודעות האישיות הן סיפור אחר", משיב וינגרטן. "הגענו לשלב שבו היה מסוכן להמשיך איתן, והיינו צריכים לנהל עליהן פיקוח ישיר. מכיוון שלא יכולנו לפקח על ניקים אנונימיים, החלטנו שכל אדם שרוצה לשלוח הודעה פרטית - ייתן לנו את פרטיו המלאים, כדי לחייב אותו לסוג של משמעת. מערכת הפרימיום שהוקמה באותה תקופה עזרה לנו לעשות זאת, וכך הוגבלו הודעות אישיות למשלמים בלבד, ועל הדרך גם עזרו לנו במטרה הכלכלית של ההשקעה".

ומה באמת הייתה ההשקעה? מה עשיתם עם הכסף, מלבד עשרים אלף השקלים החודשיים לשרת?

"קודם כל, מלבד עדכון השרת למניעת הקריסות, העברנו את האתר לפלטפורמה עדכנית שאפשרה לנו להתקין כלים נדרשים. כמו כן שכרנו מתכנת במשרה מלאה שעובדת על פיתוחים חדשים, ובעיקר מטפלת בבאגים שמתרחשים כל הזמן".

ומה קורה כשיש באג רציני?

"רציני ממש?" מברר וינגרטן בחשש.

הכי רציני שתדמיין, אני מאשרת.

"זה לא קורה הרבה, אבל כשזה קורה - אנחנו נכנסים למתכונת חירום. כל הצוות. בפועל זה אומר לילה לבן, עבודה מסביב לשעון, ועד שהבאג מתוקן - אף אחד מאיתנו לא מעז לעלות על יצועו".

ואחרי התוכנית הכלכלית הזאת, האתר נהיה רווחי?

"הגדירי רווחי", צוחק וינגרטן. "אם הכוונה היא להכנסות, התשובה היא לא, חד משמעית. ואני אומר את זה כאדם שרואה את המספרים בפועל. אין רווח כלכלי, ההכנסות וההוצאות חופפות ברוב המקרים".

הרווחים, מסביר וינגרטן, נובעים מהמכללה. טובי דיקמן אחראית על הצד הפיננסי שלה, והיא מוגדרת כעסק לכל דבר. האתר, לעומת זאת, ממשיך וכנראה ימשיך להיות יוזמה חברתית נהדרת, בדיוק כפי שהתחיל.

מאחורי הקלעים של פרוג

כשקיבלתי לידי את מפתחות הניהול, הדבר הראשון שעשיתי היה, כמובן, לטייל ברחבי הפורום ולנסות אותם. כניקית באתר מספר שנים לפני שהפכתי למנהלת, סקרן אותי מאוד לדעת על מה מתלחשים כל המנהלים שם מאחורי הגב שלי.

כשהגעתי לפורום ההנהלה, נכונה לי אכזבה קלה עד בינונית. עשרות דיווחים משמימים של "נא לתקן שגיאת כתיב כתבתי אם במקום עם"; "זה פרסום מאושר? מישור?"; "סקרן רמאי נוכל גנב לסלק אותו מי צריך אותו בפורום!!!!!!"; "מה זה קשור לפה"; ועוד בסגנון המיוחד הנ"ל, פחות או יותר. מדי פעם, לריענון, מתקבלים דיווחים משעשעים עד מגוחכים, ואז נחמד לשים לייק צוחק והודעה סרקסטית.

אז ככה זה נראה (צילומי המסך עברו שינויי תוכן, כדי לשמור על פרטיות הניקים).

דף הבית של המנהלים נראה כך:

בתווית "ממתינים לאישור" יש את כל ההודעות של המשתמשים החדשים. כל מנהל נכנס לשם בתדירות משתנה - תלוי בקצב ההודעות בפורום - ושם יש לו מספר אופציות:

ממתינים לאישור

סינון ▼

<p>הודעה</p> <p>ביום שני בשעה 12:59</p> <p>פורסם באשכול ארון פעילים בבניסה לבית בפורום פורום חכנון ובניה רלוונטי?</p> <p>שם ניק 1</p>	<p>אל תעשה דבר</p> <p>☒ אישור</p> <p>☐ מחיקה</p>
<p>הודעה</p> <p>ביום שני בשעה 13:35</p> <p>פורסם באשכול הוא מתקשקש, ואני מתקשקש: בפורום פורום חכנון ובניה להפריד</p> <p>שם ניק 1</p>	<p>אל תעשה דבר</p> <p>☒ אישור</p> <p>☐ מחיקה</p>

שמור

בנוסף קיימת תווית של "דיווחים", ובה מרוכזים כל דיווחי התוכן השלילי מכל האתר. כל המנהלים רואים את כל הדיווחים.

דיווחים

מצא דיווחים ▼

דיווחים פעילים	דיווחים סגורים
<p>מ דיווח לדוגמה (שם הפורום)</p> <p>ניק מדווח: אתמול ב- 22:49 · עדכונים ובקשות</p> <p>הועבר לטיפול (שם מנהל)</p> <p>דיווחים: 1</p> <p>הגובות: 0</p> <p>היום ב- 00:25 שם מנהל</p>	
<p>ב דיווח לדוגמה (שם הפורום)</p> <p>ניק מדווח: 14/3/22 · דירות ונכסים תיווך וגדלן</p> <p>הועבר לטיפול (שם מנהל)</p> <p>דיווחים: 1</p> <p>הגובות: 0</p> <p>אתמול ב- 15:24 שם מנהל</p>	
<p>ר דיווח לדוגמה (שם הפורום)</p> <p>ניק מדווח: 8/3/22 · קהילת תיכנות</p> <p>הועבר לטיפול (שם מנהל)</p> <p>דיווחים: 1</p> <p>הגובות: 0</p> <p>אתמול ב- 15:23 שם מנהל</p>	
<p>כ דיווח לדוגמה (שם הפורום)</p> <p>ניק מדווח: 23/3/22 · הפסקת אוכל</p> <p>הועבר לטיפול (שם מנהל)</p> <p>דיווחים: 1</p> <p>הגובות: 2</p> <p>אתמול ב- 15:21 שם מנהל</p>	

כשמנהל רואה דיווח מהפורום שלו, הוא נכנס פנימה כדי לראות את תוכן הדיווח. כל מנהל אחראי רק על הדיווחים של הפורום אותו הוא מנהל, ואין מנהל נוגע בצלחתו של חברו. בזמני חירום שבהם מנהל ספציפי לא נמצא, בדרך כלל יטפל אחד המנהלים האחרים, ויודיע על כך באשכול הדיווח.

כך הדיווח נראה:

הודעה בנושא 'כותרת האשכול המדווח' (עדכונים ובקשות שירים)

כותב ההודעה הבעייתית
משתמש רשום
הודעות: 18 · תגובות למאמר: 3 · תודות שהתקבלו: 83 · נקודות: 14

עבור לדיווח ולתגובות · עבור לתוכן

תוכן ההודעה הבעייתית

סורס: עדכונים ובקשות שירים
נוצר בתאריך: ביום שלישי בשעה 22:32

עבור לתוכן

נוצר ביום שלישי בשעה 22:49 · דיווחים: 1 · תגובות: 0 · מצב: הועבר לטיפול (אסתי !!) · התעדכן: אتمול ב- 00:25

תגובות

M שם הניק המדווח: ביום שלישי בשעה 22:49 · דעות על תוכן שלישי

הודעת המדווח
IP

הכלבויניק: אטמול ב- 00:25
מצב דיווח הועבר לטיפול
IP

עדכן · העבר לטיפול

רק מנהלים יוכלו לצפות בתגובה שלך.

מצב: ☒ השאר ללא שינוי ☐ בטל העברה לטיפול ☐ טופל ☐ נדחה

☒ שלח התראה למדווח עם הפיתרון/דחייה:

כל טקסט בהתראה על פתרון/דחייה יסודי באופן אוטומטי לתגובה הפוכית:

שמור

כל עדכון מאת המנהלים על התוכן - מתויק בהודעות הדיווח. בדרך כלל מדובר בעדכון אחד או שניים. לפעמים יש שאלות הבהרה או הערות נרגזות, ולעיתים נדירות מתפתח דיון ארוך יותר.

שם הניק פ

מנוי פרמיום · בטר/תלמיד פרח

משתמש מקצוען
הצטרף: 11/9/19

נראה לאחרונה: לפני 5 דקות · צופה בנושא << נפתח

ההצטרפות למנוי המטין השיטות!

הודעות	תגובות למאמר	תיקי עבודות	ציון דירוג	תודות שהתקבלו	נקודות
491	4	2	0 (0%)	676	143

חיפוש
דירוג מפרסם
0 תוצאות חיפוש

שלח הודעה פרטית · חסום · עקוב אחר המשתמש

כרטיסיות המשתמשים של כל הניקים נראות כך, עם מספר כלים נחוצים:

בנוסף לאופציות הניהול הנמצאות בסרגל הכלים, למנהלים יש גם שני פורומים הפתוחים רק להם: אחד הוא הפורום הכללי לכל המנהלים, והשני הוא פורום הניהול לקהילה הספציפית.

בפורום "ניהול פורום X" - האישי לכל פורום בנפרד - קיימים דיונים שונים בין מנהלי הפורום, וכן בקשות ההצטרפות לפורום.

מנומרים

ניהול סרורים

ניהול כתיבה מקצועית

המשתמש שם ניק מעוניין להצטרף

שם ניק

לפני 24 דקות

דלג לתוכן חדש

הוסף לפעקב

#1

הודעה

לפני 24 דקות

שם מלא תשובה

כתובת מעורים תשובה

טלפון תשובה

קטע כתיבה מקצועי בן כ-200 מילה תשובה

שם ניק

משתמש סוסר מקצוען

צילום תמונה

דחה על חובן שוללי

אפשר

שולליה

☐ דרוש על תוכן שליילי עריכה מחיקה IP אזהרה תודה + ציטוט צטט הודעה

ואם אנחנו באווירה של צילומי מסך, אז צילום מסך אחרון, יפה ומרגש, מתוך אשכול הדיווחים למנהלים.

אשכולות · פסח תשפ"ב · 69

וכעת ניגש לעיקר: מי הם המנהלים? מה הם עושים? ולמה כל כך כיף להם למחוק הודעות?

הושבנו מספר נכבד של מנהלים לשיחה ישירה סביב שולחן עגול (לא באמת, שלחנו להם גוגל-פורמס), כדי לשמוע מהם על חוויות הניהול שלהם. התשובות התגלו כחוזרות על עצמן באופן מדאיג: התברר למרבה התדהמה שאף אחד לא אוהב למחוק הודעות! ליתר דיוק, רובם עצובים / מאוכזבים / נבוכים / מתוסכלים מההיבט הזה בתפקיד שלהם.

"ממש לא נחמד למחוק הודעות", אומרת EPaP, **מנהלת פורום מעצבים גרפיים** (המכונה פמ"ג). "בדרך כלל אני מנסה לחשוב באובייקטיביות ולהיות ביקורתית מאוד כלפי עצמי במחשבה האם המחיקה הכרחית או שקיימת דרך נוספת. בנוסף, מאתגר לנסח את הסיבות למחיקה באופן שבו כולם יבינו למה היא בוצעה, ולא יסיקו חלילה שזה יועד אישית".

"אני שונאת למחוק נושאים", מצהירה **רותי קפלר, מנהלת פורום סופרות הסגור**. "זה דיקטטורי ופטרנליסטי, ומי שמני בכלל להחליט על מחיקות. למזלי זה לא קורה הרבה, אבל לפעמים, כשיש משהו שעלול לפגוע או להזיק לניקים - או ניקיות, במקרה שלנו - חייבים למחוק, עם כל הכבוד לחופש הביטוי וחופש המידע".

חיים דיקמן:

לא מזמן לקחתי איש נחמד כטרמפיסט בני ברק. התפתחה בינינו שיחה, והנ"ל התעניין במה אני עובד. כשהשבתי לו ללא הרחבה שאני עובד בפרוג, הביט בי לרגע האיש בעיניים קרועות בתדהמה, ואז פצח במגילת תשבחות עסיסית ונרגשת כל הדרך בואכה בני ברק.

הוא סיפר כמה הוא נעזר דרך האתר, וכמה חסדים גמל ונגמל, וכמה האתר קידם אותו עסקית ומקצועית, ועוד כמה שירות נחמדות שגרמו לי לטמון את ראשי עמוק בשמשה הקדמית ולקוות שבני ברק תגיע לפני שיגלה את שמי.

"לא נחמד בכלל", מסכימה **רותי וינברג, מנהלת פורום אדריכלים**. "מעדיפה מאוד להימנע מכך, אבל לפעמים אין ברירה".

"חבל לי כשניקים לוקחים אותי באופן אישי", משתפת **רותי המניק, מנהלת פורום צלמים**. "אם הודעה לא עומדת בכללים - היא צריכה להימחק. זה לא נגדכם".

"ממש לא כיף", **הכלבוניק, מנהל פורום איש את רעהו**, מפרט יותר: "מה זה כן? ובכן, תלוי. כשמדובר בקטטות המוכרות, מאלו שהחכמולוגים עוד מספיקים לכתוב 'עוד רגע זה נמחק' ובטוחים שניצחו את פוטין, במקרים כאלו התחושה בהחלט מעצבנת. למה הם לא יכולים להיות ילדים גדולים ולוותר על הוויכוחים האישיים?"

במקרים של הודעה שנכתבה נגד כללי הפורום בתום לב, אני מתקשה מאוד למחוק. הודעות פרסום, למשל, להן יש כלל בסיסי בכל האתר שאין להעלותן ללא תשלום. חובה עליי למחוק אותן, אבל זה לא קל. תמיד עוברת בי המחשבה על אותו משתמש שישב מעבר למקלדת, השקיע, כתב, התלבט ומחק, בסוף לחץ על 'פרסם נושא חדש' ושלח את אשכולו לאוויר, ובלחיצת כפתור אני משמיד אותו. צר לי על האכזבה של אותו ניק, בהחלט. לפעמים אני חושב שאם רק היו הניקים קוראים בשימת לב את כללי הפורום, מצב המחיקות היה הרבה פחות מסיבי".

יואל ארלנגר - קטוס, מנהל פורום צלמים, מאזן את תמונת המצב העגמומית: "אומנם אני לא אוהב למחוק ולא אוהב ניהול קפדני באופן כללי, אבל כן משמח אותי כשיש להט בפורום, ואנשים מדברים מתוך תשוקה ואמוציות".

אחרי שהבהרנו מה
המנהלים לא אוהבים
לעשות, הבה נברר מה הם
אכן עושים, וכמה זמן זה
לוקח:

"אני נמצא בפרוג בערך חצי שעה ביום", עונה **ירמי וולדמן, מנהל פורום נדל"ן**. "היקף התפקיד שלי מסתכם, באופן כללי, בלוודא שהכל כשורה. 'הכל כשורה' מוגדר לפי כללים פשוטים וברורים, וכשאחד מהם מופר, אני מטפל בכך".

"נמצאת באתר די הרבה", אומרת **פנינה אורשלימי, מנהלת פורום אומנות ויצירה**. "אני מורה, אז נמצאת במחשב זמן רב כדי להכין שיעורים, ואגב כך קופצת לאתר. במצב, זה יכול להגיע למספר שעות בשבוע".

"התפקיד שלי הוא לעבור על כל האשכולות ועל התגובות שבהם, ולוודא שהם עומדים בתנאי הפורום", מסבירה **ה. בקר, מנהלת פורום הפסקת אוכל**. "בנוסף, אני עם יד על הדופק בכל הנוגע להפרת זכויות יוצרים - דבר המתרחש לעיתים קרובות לצערי - מתקנת טעויות לבקשת ניקים, מאחדת אשכולות כשיש בכך צורך, וכמובן מוחקת כשרלוונטי. יש תפקידים רבים נוספים, קשה לפרט את כולם על רגל אחת".

כידוע, הניהול באתר פרוג הוא התנדבותי, ללא שום תגמול כספי. למה אנשים רוצים להיות מנהלים? איך מתרחשת ההתנהלות ההירואית ולמה המנהלים הקיימים נעתרו לה?

"האמת היא שמעולם לא חלמתי להיות מנהלת בפרוג", מספרת **מקצועי בלבד, מנהלת פורום על המחיה והכלכלה**. "מאז ומתמיד ניסיתי לפעול לכך שיהיה בפרוג פורום כלכלי שבו ניתן יהיה להרחיב על נושאים כלכליים שונים, כגון השקעות פיננסיות, חיסכון, התנהלות כלכלית חכמה ועוד - נושאים שהציבור שלנו חסר מידע לגביהם. להרגשתי, פורום כזה נצרך מכיוון שאין מקומות רבים שבהם ניתן לקבל מידע חיוני וקריטי בנושאים כלכליים. כשנפתח הפורום, בשעה מוצלחת, פנה אליי ניהול האתר בבקשה שאנהל אותו. הסכמתי מאותן סיבות שהיה לי חשוב שייפתח: תחושת השליחות להעביר לציבור את המידע, והאפשרות לשפר את מצבם הכלכלי של אנשים בתחומים שונים. אנשים רבים סיפרו לי כי למדו מהפורום דברים חדשים, או שינו את ההרגלים הכלכליים שלהם לטובה. בזכות הפורום, גדלה גם הדחיפה לפתיחת מסלולי השקעות עם כשרות מהודרת בחברות ביטוח שונות. ברוך השם אני חווה סיפוק עצום בניהול הפורום, ונהנית ממנו מאוד".

"גם אצלי זה הגיע די בטעות", משתף **גיוון, מנהל פורום מעמדים**. "הייתי באמצע להתעסק עם הקמת תת פורום לעיצוב גלופות, כפורום צדדי למעצבים. מכיוון שהייתה לי חגורת ניהול, יצא לי להתערב מדי פעם בדינוי ההנהלה ולהציע הצעות שונות לשיפור, וכאשר נפתחה המשרה למנהל פורום המעמדים, הציעו לי לנהל אותו".

שירה בירה, מנהלת פורום הפסקת אוכל, מנצלת את ההזדמנות למסור: "זו זכות בשבילי, ומשמח אותי בכל יום להיות בפורום, לעזור ולהיעזר. פרוג הוא כר פורה לכל אחד ואחת, ואני שמחה להיות מאחורי הקלעים של הדבר הגדול הזה".

הכלבוניק:

יום אחד גיליתי
את גיסי הצעיר
משוטט בניק
ברחבי הפורום.
לבשתי ארשת
קונדסית
והחלטתי לזמון
לו מזימה קטנה.

ניגשתי אליו, ושאלתי אותו:
"תגידי, מה זה פרוג?" הברנש החל
להסביר לי בהתלהבות: "תה
לא מבין, אתה כותב הודעות,
ואז אתה מחכה לאישור של
מנהל, ותוך עשרים וארבע
שעות מאשרים לך, ואז אתה
יכול לאסוף לייקים..." פצצה
של דבר. בימים הבאים התחלתי
להשתעשע איתו במתיחות
נחמדות, כששינינו נהנים - כל
אחד מסיבתו הוא. "בעוד שבע
דקות יאשרו לך הודעה, תסתכל
על השעון", והופ - ההודעה
אושרה בדיוק בזמן!

שלחתי לו
הודעות מנהל
רשמיות, בלי
שהוא יודע
מי זה הכלבוניק.

הרגע הכיף ביותר
היה הרגע שבו
גיליתי לו מי אני,
ומאז חסל סדר
פרוטקציות...

ניכ-ראז בנים

מאת: הכלבוניק, EPaP, הדוויג

לרגל הוצאת המגזין
השיתופי הראשון
שרואה אור בשיתוף
פעולה ושילוב כוחות
של קהילות פרוג
השונות, יצאנו לבדוק
מי הם גולשי פרוג, מה
מרכיב את הקהילה
האדירה הזו, ומי הן
הדמויות שמאחורי
המסכים והמקלדות.

פרוג הוא אתר הפורומים המקצועי, הפעיל והמשגשג ביותר בציבור החרדי. עשרות קהילות, מאות אשכולות של ידע וסיוע מקצועי בשלל תחומים, אלפי הודעות מדי יום ורבות משתמשים.

האתר בנוי מפורומים מקצועיים ייעודיים לבעלי מקצוע שונים: מעצבים, פרסומאים, מאיירים ועוד, לצד פורום כללי בשם "איש את רעהו" שנועד לעזרה הדדית בין משתמשי האתר (המכונים "ניקים").

בחודש האחרון עלה באתר סקר נרחב ומקיף, עליו ענו מדגם מייצג של כמעט אלף משתמשים.

הנתונים זרמו, התוצאות היו מרתקות, והנה הגיע הרגע לחשוף אותן. כל השאלות וכל התשובות - בכתבה שלפניכם.

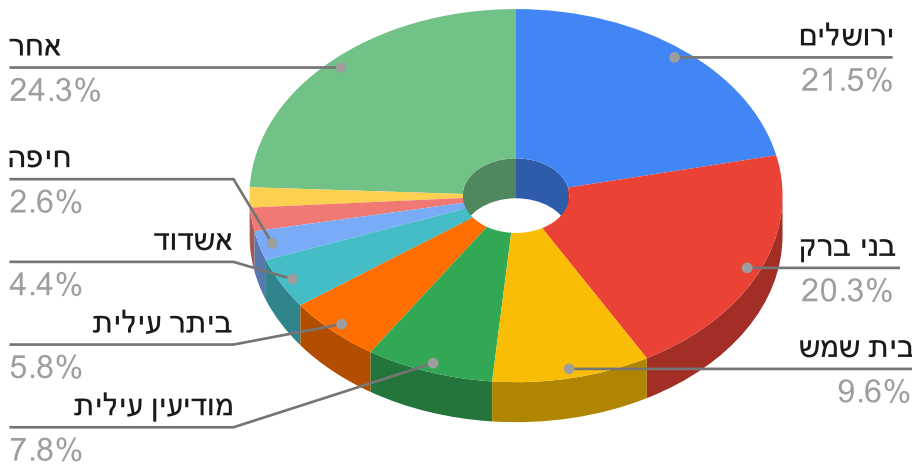
קדימה סקרנים, הצטרפו אלינו למסע בעקבות הניקים. נברר היכן הם מתגוררים, נתארח בבתים ונבדוק האם הדירה בבעלותם וכמה חדרים יש בה, נתעניין איזה עיתון הם יעדיפו לקרוא בחג, ואפילו נציץ להם לצלחת ונבחן אילו הכשרים נכנסים אליה.

הנתונים בצרה ובשביה

איפה הניקים מתגוררים?

המרחב הווירטואלי מפגיש גם אנשים שיש ביניהם מרחק גיאוגרפי. הניקים בפרוג פזורים בכל רחבי הארץ:

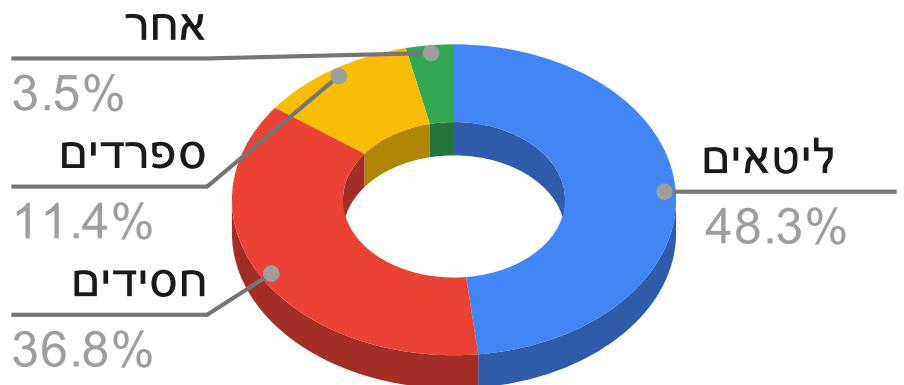
את המקומות הראשונים תופסות כמובן שתי הערים החרדיות הגדולות, ירושלים ובני ברק. התחרות המעניינת מתחילה בערים החרדיות הנוספות. בית שמש באופן די מפתיע במקום השלישי, אחריה מודיעין עילית, ביתר עילית, אשדוד ו... חיפה.

לאיזה זרם הניקים משתייכים?

כל עם ישראל אחים, כולנו בני אב אחד. ובכל זאת מסקרן לדעת מאילו זרמים ומגזרים מורכב ציבור גולשי פרוג.

אז כן, זה קצת מפתיע, אבל הקבוצה הגדולה ביותר היא הליטאים - כמעט מחצית מהניקים. הקבוצה השנייה בגודלה הם החסידים - קצת פחות מהליטאים - אבל לא ברמה של שש-שלוש... דווקא ספרדים יש הרבה פחות. אפליות או מה?

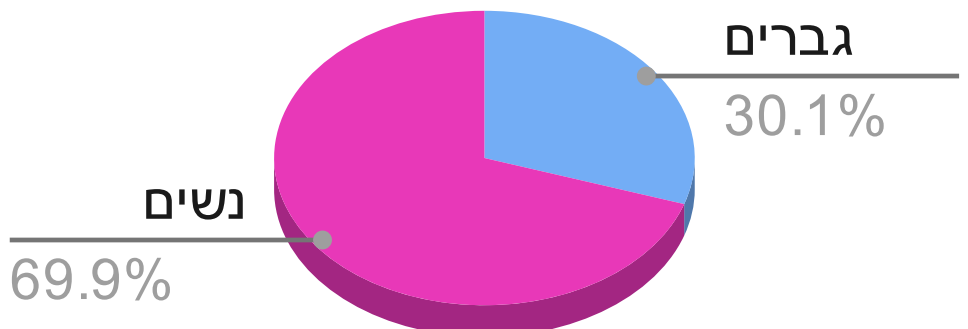

שליט"א או תליט"א?

החממה השמורה והמפוקחת של פרוג מאפשרת גם לגברים וגם לנשים להסתייע בחוכמת ההמונים. איזה משני המינים הוא הרוב הגדול והמכריע של הגולשים? מרגע פרסום הסקר, התשובה הייתה ברורה ונטתה בצורה משמעותית לכיוון אחד:

התליט"א נמצאות בפרוג באחוזים גדולים בהרבה מאשר השליט"א.

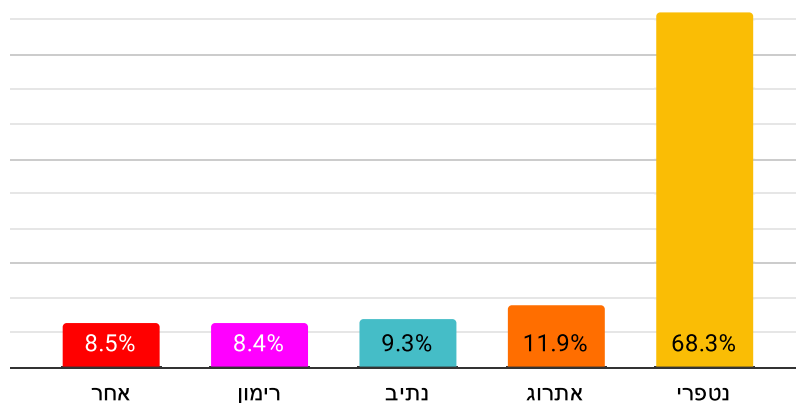
עם זאת, מצאנו הבדלים בין הזרמים השונים. בקרב הציבור הליטאי, 30% מהגולשים הם גברים, לעומת 70% נשים. בציבור החסידי יש קצת יותר גולשים גברים - 33%, לעומת 67% נשים, ואילו בציבור הספרדי רק 23% הם גולשים גברים, וכל שאר ה-77% הן נשים.

איזה סינון?

סינון, חסימה, הגנה, פיקוח - שמות רבים לאותו מוצר, הכלי שמאפשר לגולש ירא שמיים להשתמש באינטרנט ללא חשש. באיזה סינון משתמשים גולשי פרוג? גם פה התשובה היא חד משמעית ולא מפתיעה:

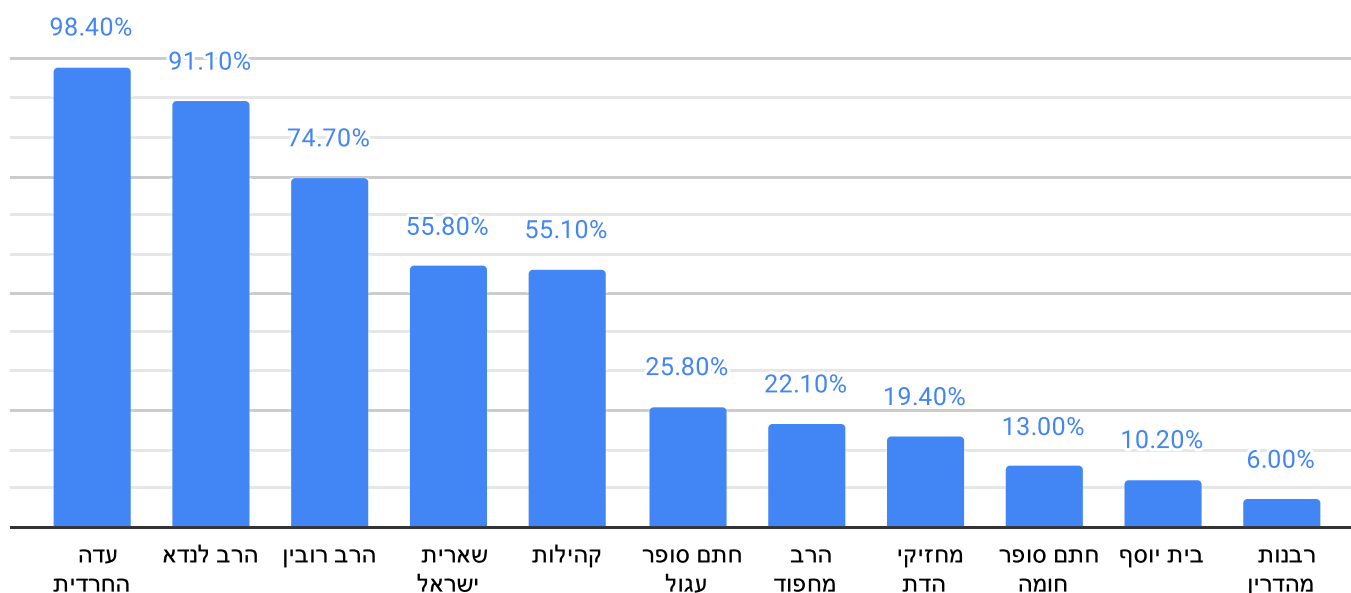

נטפרי כמובן נמצא במקום הראשון באופן גורף לחלוטין. לא הפתעה גדולה למי שמכיר את פרוג, ויודע שהמיזם האדיר של הקמת נטפרי צמח בערוגות האתר.

הכשרים

בד"ץ העדה החרדית מנצח ברוב סורי של כמעט 100%. גם לנדא מקבל מעל 90%. שארית עם 55% (אחוז גבוה יותר מאחוז הליטאים בסקר), ובית יוסף עם 10% (מעט פחות מאחוז הספרדים בסקר).

אם תרצו לארח בביתכם מפגש של מספר ניקים מפרוג, כדאי שתדעו אילו הכשרים הם אוכלים:

איזה עיתון יקראו גולשי פרוג בפסח?

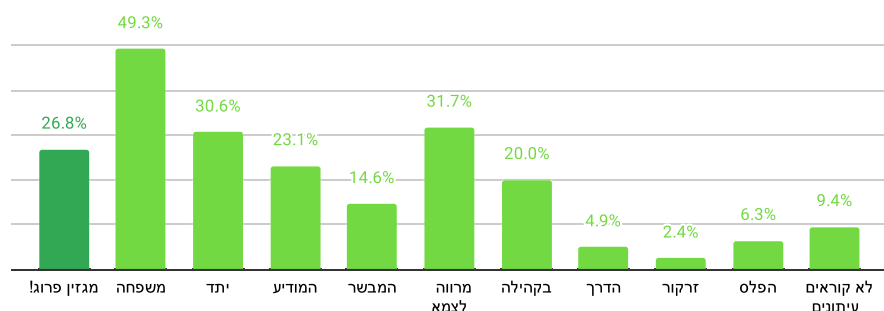
במקום הראשון והמכובד - עיתון משפחה (שחלק מן הכותבות בו הן ניקיות מוכרות בפרוג).

במקום השני והמפתיע למדי - מרווה לצמא, עיתון חוצה מגזרים ומחנות.

במקום השלישי, יתד נאמן. (בכל זאת, רובם ליטאים...)

במקום הרביעי - מגזין פרוג (היי, זה אנחנו! דמעות התרגשות!)

שימו לב שיש גם 9.5% שבכלל לא קוראים עיתונים. זה יפה.

אתם שאלתם

לאחר שהעמקנו בתוצאות ובנתונים השונים, אנחנו מכירים קצת יותר את גולשי פרוג.

בין שאלות הסקר, הייתה לכם ההזדמנות לספר לנו "איזה נתון הכי מרתק אותך לדעת על ציבור הגולשים?" שאלות רבות זרמו למערכת, והנה אנחנו פה בשביל לענות.

לצורך ההמחשה, שמנו את השאלות בפיהן של ארבע דמויות.

לא מדובר בניקים ספציפיים, אלא בדמויות שנבנו בהתאם לפרופילים השונים הקיימים בין משתמשי האתר, על סמך הנתונים הסטטיסטיים שעלו מתוצאות הסקר. כמו שרגילים לכתוב "מבוסס על סיפור אמיתי".

רבקי

רבקי. ליטאית, תושבת בני ברק, בת 26, בעלה אברך יום שלם. מנויים על יתד, ובחגים לא מוותרים על משפחה. נעזרת רבות בפרוג (תחפושות, מתכונים, משכנתא, מה כדאי לקנות במשנת יוסף ועוד). במחשב הביתי יש כמובן נטפרי.

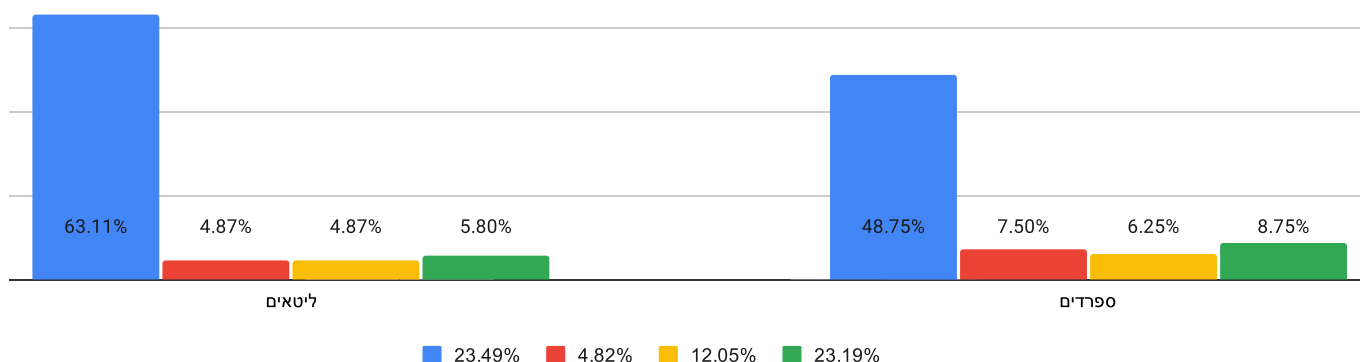
נכנסת לפרוג כמה פעמים ביום. הניק שלה אנונימי, אבל לא מזמן אחת מהשכנות עלתה עליה שזו היא...

רבקי שואלת:

כמה אברכים גולשים כאן?

על פי הסקר, קצת יותר משליש מהניקים הגברים הם אברכים שלומדים בכולל יום שלם (כנראה פותחים את פרוג רק בבין הסדרים). עם זאת, חמישים אחוז מהנשים הן נשות אברכים.

והנה החלוקה של עיסוק האב לפי מגזרים:

מאיזה מגזר הניקים, ויותר חשוב, כמה עצניקים יש בפורום?

הניקים משתייכים לכלל המגזרים, הזרמים, העדות והחוגים החרדיים. קיים גם כחצי אחוז של דתיים לאומיים.

קוראי הפלס עומדים על קצת יותר מ-6%.

אם הבחירות היו נערכות בין גולשי פרוג בלבד, גפני היה ראש הממשלה חד משמעית. 72% מהניקים הצביעו ליהדות התורה. לש"ס הצביעו 9.5% מהניקים, ואילו 10.7% מהניקים לא השתתפו כלל בבחירות.

שעייה שואל:

כמה הניקים מרוויחים בחודש?

- למה אתה שואל? אתה ממס הכנסה?

טוב נו, הנה הנתונים:

עד 4,000 ש"ח - 5.8%

עד 5,000 ש"ח - 10.1%

בין 5,000 ל-7,000 ש"ח - 19.8%

בין 7,000 ל-9,000 ש"ח - 13.4%

בין 9,000 ל-12,000 ש"ח - 12%

ואם מעניין אותך גם לדעת כמה מרוויחים בממוצע בכל עיר, אז בבקשה:

פתח תקווה - 11,055 ש"ח

אשדוד - 8,833 ש"ח

בני ברק - 8,509 ש"ח

ירושלים - 8,489 ש"ח

מודיעין עילית - 7,937 ש"ח

בית שמש - 7,013 ש"ח

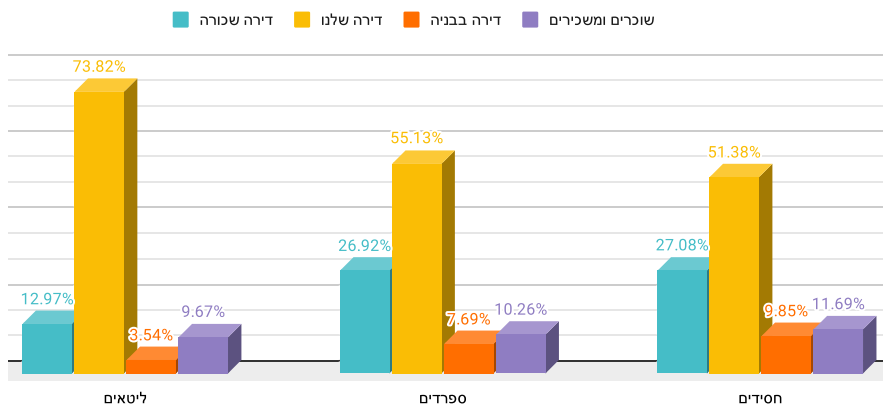
שעייה

שעייה, מוסיף לאחת החסידות הגדולות, הוא תושב אשדוד העובד במשרה ניהולית. נשוי + 4, קורא המודיע ומרווה לצמא. מרוויח כ-14,000 ש"ח לחודש. גר בדירת 5 חדרים, נטפרי בבית ואתרוג בעבודה. 4 שנים בפרוג, משתמש סופר מקצוען. נכנס לפרוג כל ערב בסוף היום, מגיב בעיקר בקהילה המקצועית שבה הוא חבר. שם הניק דומה לשמו האמיתי.

לכמה מהניקים יש דירה משלהם?

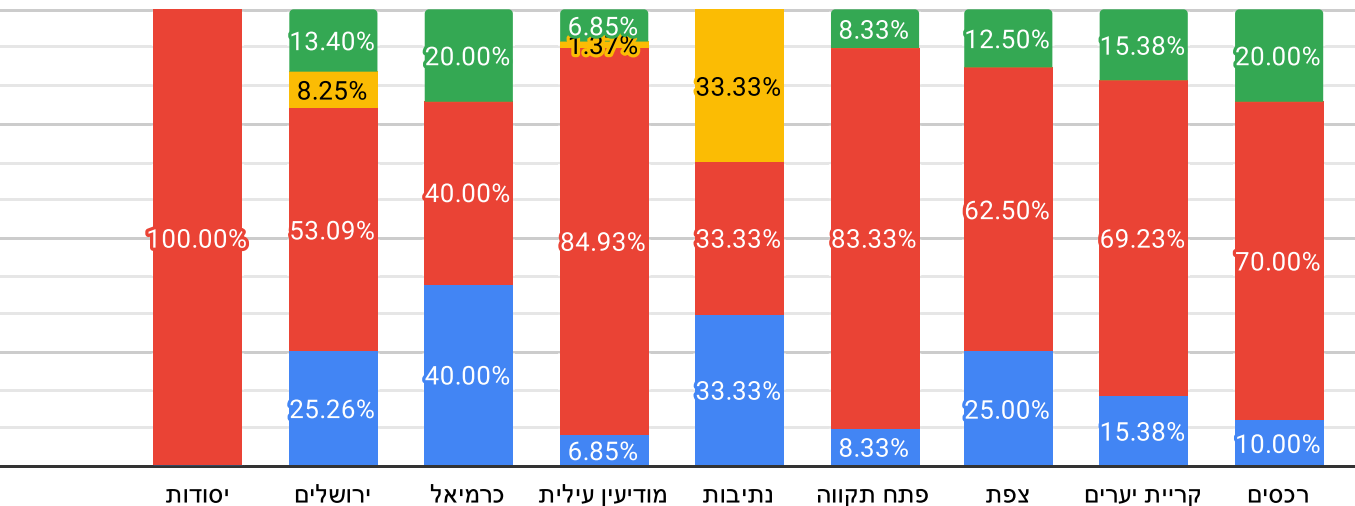
קצת יותר מ-60% מהניקים מחזיקים בבעלותם דירה ובה הם גרים. עוד כ-20% גרים בשכירות, והשאר שוכרים ומשכירים או מחכים לדירה בבנייה.

לפי מגזרים:

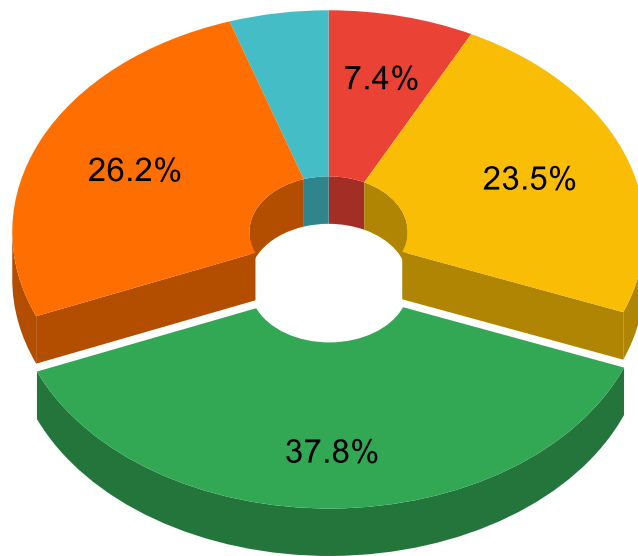
והנה לפי ערים:

דירה שכורה | דירה שלנו | שוכרים וממתינים לסיום הבניה | שוכרים ומשכירים

מאיר ונחמה

מאיר ונחמה, זוג ירושלמים, מתגוררים בדירת 4 חדרים משלהם. הוא - אברך יום שלם, משלים הכנסה בערב כמעמד, היא - עובדת כשכירה בגרפיקה, חושבת לפתוח סטודיו כעצמאית. נטפרי בבית ממחשב ניח. מנוי פרימיום (הוא תלמיד פרוג). הוא אוהב לעזור בפורום המעמדים, היא נעזרת במתכונים. הוא קורא בקביעות את אחד מהסיפורים בהמשכים בקהילת הכתיבה. היא אוהבת את אשכול החידות "חיה בהיגיון". כל אחד מהם נכנס לפרוג פעמיים בשבוע בממוצע.

17-19 20-23 24-29 30-39 40-49

מאיר ונחמה שואלים:

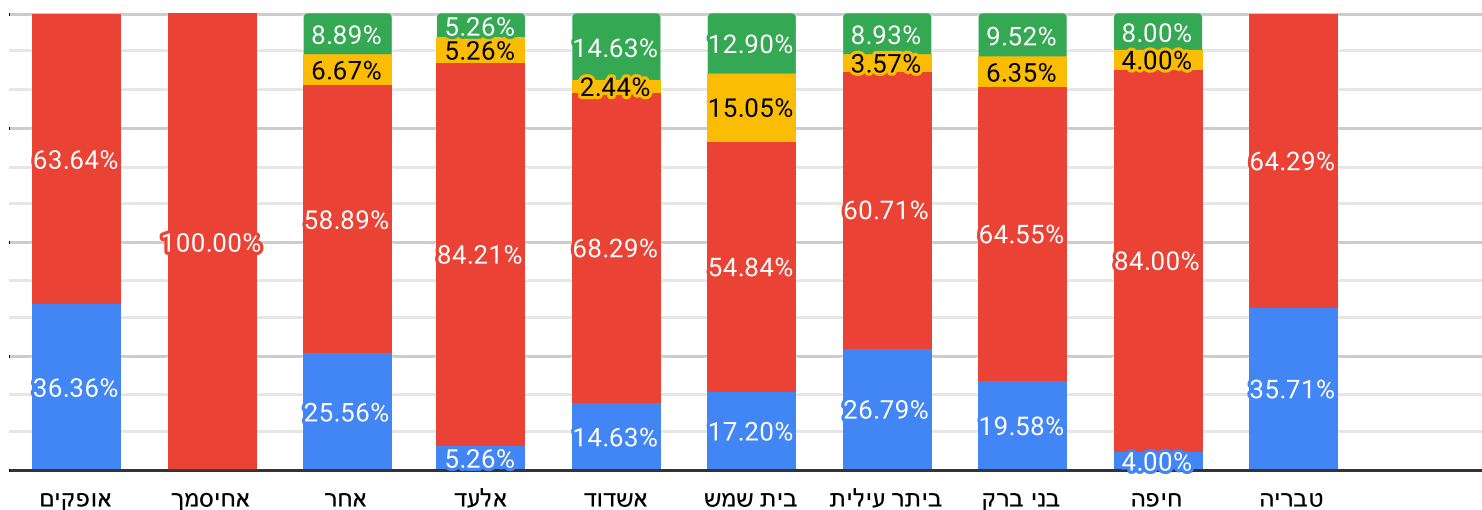
בני כמה האנשים בפרוג ומה הסטטוס שלהם?

הקבוצה הכי גדולה היא קבוצת הגיל שבין 24 ל-29.

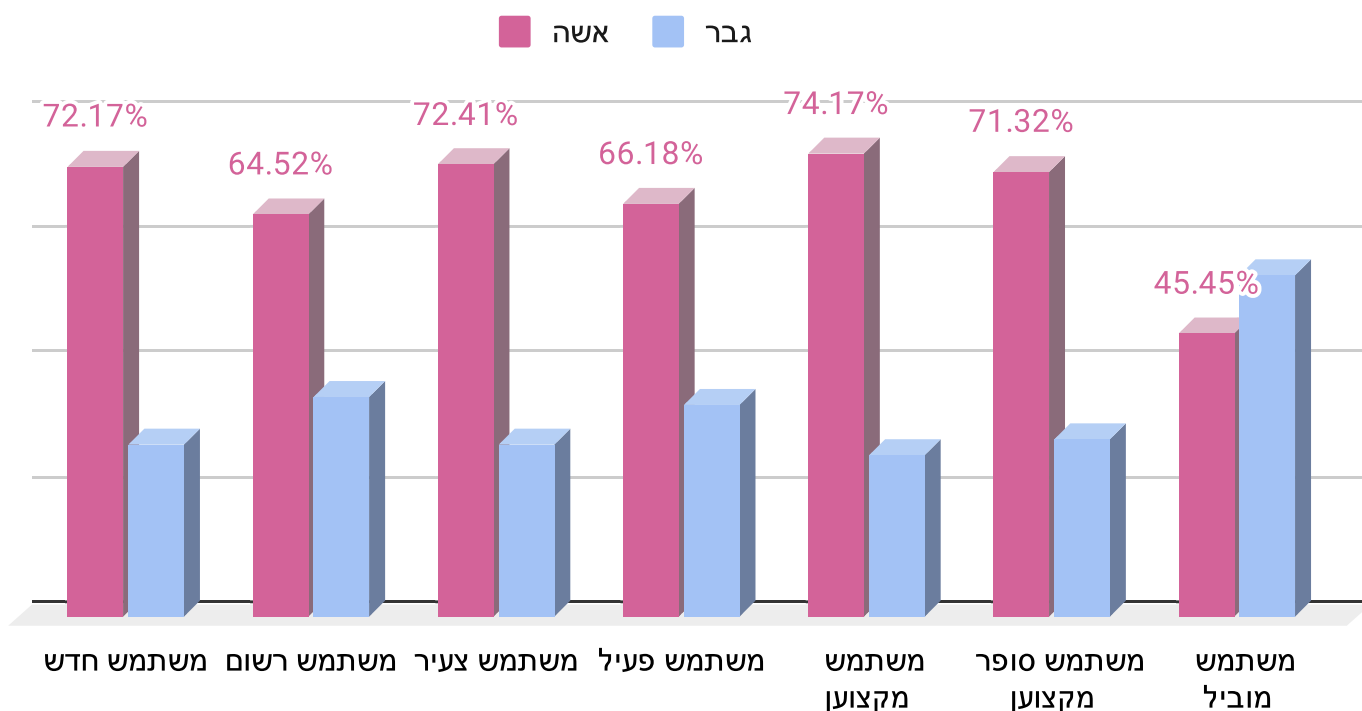
הפירוט בעוגה משמאל.

לגבי מצבם המשפחתי של הניקים, 78.2% מהניקים הם נשואים, לעומת 18.6% רווקים.

כמות הניקים הרווקים נמוכה יותר מכמות הניקיות הרווקות, כמעט 23% רווקות, לעומת כ-9% רווקים.

ואם כבר מדברים על סטטוס ומגדר, מעניין לציין שבין הניקים בעלי הסטטוס 'משתמש מוביל' באתר - קיימים יותר גברים מאשר נשים, למרות אחוזם הנמוך באוכלוסיית הפורום.

ומה גודל הדירה שבה הם גרים?

2 חדרים - 6.9%
 2.5 חדרים - 6.6%
 3 חדרים - 31.6%
 4 חדרים - 28.4%
 5 חדרים - 19.1%
 6 חדרים - 4.8%

מה גודל משפחותיהם של הניקים?

28.5% מהניקים עדיין לא הורים לילדים.
 13.3% הורים לילד אחד, 12.6% הורים לשני ילדים, 13.5% הורים לשלושה ילדים, 9.7% הורים לארבעה ילדים, ו-19% הורים לחמישה ילדים או יותר.

מירי

הדמות האחרונה שלנו היא מירי מהפריפריה. משתייכת לעדות המזרח, אם לשבעה ילדים, לא מכניסים הביתה עיתונים. שוכרים ומשכירים דירת 3 חדרים, מרוויחים כ-8,000 ש"ח לחודש, גולשת גם כשהיא בעבודה עם סינון ייחודי של העבודה וגם בערב אחרי השכבת הילדים. נמצאת בפרוג בעיקר בפורום חכמת נשים ונעזרת בכל עניין, החל ממידות נעליים באל-אקספרס דרך התייעצויות על מתנה לחמותה, ועד התייעצויות ליליות בחינוך ילדים. הניק שלה אנונימי באובססיות. נמצאת בפרוג כל יום למשך כשלוש שעות בממוצע.

מי הניק האהוב ביותר על הציבור?

במקום הראשון ביי-פאר נמצאת הניקית ה. בקר. אחריה ברשימה: נתן גלנט, רותי קפלר, הדוויג, הכלבוניק ושרלוט.

מירי שואלת:

מהיכן הניקים גולשים ומאיזה מכשיר?

הרוב הגדול גולשים מהבית, מדובר בכ-85% מהניקים. כנראה המיתוס שרוב הגולשים מורכב מנשות קריירה שיושבות במשרד, הוא לא ממש מדויק.

יש 29% שגולשים מהעבודה (מקווים שלא תוך כדי עבודה...), 6.7% שגולשים מחדרי מחשבים, ו-1.2% שגולשים במהלך נסיעה (מקווים שלא תוך כדי נהיגה).

61.3% גולשים בפרוג ממחשב נייד, 48.7% ממחשב נייד, 6.3% מסמארטפון, ו-3.9% מטאבלט.

מלבד הפן המקצועי, באילו עניינים משמעותיים נוספים נעזרים הניקים בפורום?

לצד האשכולות המקצועיים שהם השדרה המרכזית של הפורום, כגון האתגרים הייחודיים בפמ"ג וכתביה, ואשכולות שיתופים והשראות בקהילת הצלמים והמאיירים, קיימת פעילות ענפה של שיתופים, עזרה והתייעצויות. בסוגים אלו של התייעצויות מונים משתתפי הסקר את אשכולות המתכונים בפורום הפסקת אוכל, רעיונות לתחפושות, קישורים מומלצים וקופונים באל-אקספרס, אשכול הסינגלים החדשים, "אשכול ענווים" - להברקות קופירייטינג, אשכולות נדל"ן המספקים ידע רב ועזרה הדדית (בפרט בחריש ובבית שמש), ואף אשכולות לעדכוני אקטואליה שנפתחים בעת הצורך, למשל על אסון מירון או על המלחמה באוקראינה.

במה פרוג עוזר לאנשים?

אווה. בלי סוף ידע, סיעורי מוחות, התייעצות עם קולגות או עם חוכמת ההמונים, סיוע ועזרה.

אחד הניקים סיפר שהוא היה מעורב בתאונת דרכים והרכב שלו נזקק לתיקון. הוא קיבל טלפון מאדם שהציע לו לתקן עבורו את הרכב בכפר ערבי במחיר זול. משהו לא הריח לו, והוא התייעץ בפרוג. בפורום הזהירו אותו שמדובר בתרגיל עוקץ והוא ניצל מנוק של אלפי שקלים.

עוד ניק סיפר שמפיק מוזיקלי פנה אליו לאחר שראה בפרופיל שלו שהוא שר, והציע לו לשיר בסינגל שעסק בהפקתו. הסינגל יצא לאור, וברשימת הקרדיטים על הסינגל גילה הניק שהקלידן גם הוא ממשתמשי פרוג...

ניקית אחרת סיפרה שבשבועיים לאחר שנולד בנה הבכור, הוא התחיל לצפצץ בנשימתו. הם לקחו את התינוק לרופאת ילדים וגם לטרי - אבל כולם טענו שהריאות נקיות והכל נראה בסדר. היה ברור שיש בעיה כלשהי שבהחלט מציקה לתינוק, ההורים דאגו אך לא ידעו מה לעשות. כשהתינוק היה כבן חודש, ישבה אמו ליד המחשב וכלאחר יד פתחה אשכול בפרוג עם תיאור הבעיה. כמובן, פורום הוא לא תחליף להתייעצות רפואית מקצועית, אבל היא שאלה האם מישוהו נתקל בזה ויידע לכוון אותה. כעבור שעה היא כבר הייתה עם אבחון ביד. ניקית אחת סיפרה שכך היה לה עם הילד, ונתנה גם את המונח הרפואי המדויק לבעיה. ניקית נוספת אף הפנתה אותה לרופא ריאות ילדים - הכתובת המדויקת לבעיה שכזו. במקביל, נתנו לה עידוד וכוח להתמודד. באותו השבוע הלכו ההורים לרופא ריאות ילדים שנתן את אותה אבחנה, וחיו של הילד השתפרו לאין ערוך.

אלו רק מעט מזעיר מתוך כמות הסיפורים המרשימה שהגיעה אלינו, חלקם קטנים, חלקם גדולים, אך כל אחד מהם מוציא לאור ולו היבט קטן על עולם של ניק וירטואלי לחלוטין, שמחזיק מאחוריו אדם ועולם.

לסיכום אפשר לומר שפרוג זה כמו מעלית:

מבקרים שם כל השבוע חוץ משבת.
הכפתור הכי אטרקטיבי הוא הפעמון.
יש את אלה שלא מסוגלים לראות הודעה בלי להוסיף עליה כמה מילים.
תמיד יהיו את הילדים שסתם באים ולוחצים בלי קשר.
לפעמים אתה מגלה שם מישהו מוכר ומשחק אותה שלא שמת לב.
אם תהיה שם הרבה זמן ברצף - יתחיל לכאוב לך הראש.
אלה שמשתמשים ונהנים הכי הרבה, הם אלו שמתלוננים אם מבקשים מהם תשלום חודשי.
תמיד זה נתקע ברגעים הכי קריטיים.
אנשים עובדים שעות נוספות כדי שהמקום יהיה נקי.
ואלפי אנשים מסתייעים ונעזרים בזה יום יום, בכל מקום, כל השנה, בכל שעות היממה.

שטער'י מדדן

איור: ורד ויסבקר

דג סלמון פסח חגיגי

מאת: פאר הפרי

מתכון קלאסי ומושלם לדג סלמון.
הדובדבן שבו הוא הצעת ההגשה המיוחדת,
שמתאימה לסעודת יום טוב, לשבת חול המועד,
או סתם ככה כשמגיעים אורחים שרוצים
להרשים אותם עם מנה מפוארת בהגשה חגיגית.

מצרכים:

דג סלמון שלם או רצועות, לאחר השריה
בלימון ומלח לחצי שעה ושטיפה טובה
שמן רגיל (כי יש אומרים שלא בריא לחמם
שמן זית)
מלח (עדיף מלח ים, בכל זאת דג...)
פלפל שחור
כוסברה קצוצה
שום כתוש
פרוסות לימון - עדיף קלופות במקלף זיג-
זג (או לנקות היטב מכנימות ולפרוס)

* ניתן לשנות את תיבול הדג ולהוסיף
רטבים לפי הטעם. ניתן להוסיף שורות של
חצאי שרי, קוביות פלפל, שומשום לבן /
שחור וכדומה, כיד הדמיון הטובה עליכם.

אופן ההכנה:

מפזרים את התבלינים ישירות על הדג.

מכניסים לתנור על חום של 180 מעלות למשך כחצי שעה - תלוי בסוג התנור.
מוציאים כשהדג מתחיל להזיע.

המלצה: אם אפשר, מומלץ להכין את הדג סמוך ממש לאכילה, שלא יצטרך קירור וחימום
שנית. במקרה שלא והדג יחומם על הפלטה, מומלץ להשתמש בסלמון עם עור בתחתיתו,
כדי שהדג עצמו לא ישרף. בשעת ההגשה יהיה אפשר לקלף את העור בקלות.

הצעת הגשה לסלמון שלם:

במרכז השולחן מניחים הגבהות - כוסות
לשתייה קרה. מעליהן מראה ארוכה, או
כמה קצרות צמודות. אפשר גם זכוכית
רגילה.

מעליהן מניחים מצע חסה וירקות חיים:
פורסים חסה בתחתית, מעליה את
הדג, ואז מקשטים עם ירקות מגוונים
ומעוצבים:

שתי וערב מקולורבי, צנוניות, עגבניות שרי,
בצל ירוק, פרוסות לימון חי, לימון חצוי
זיג-זג.
ניתן להוסיף חידודי גזר ושאר ירקות...

כבד בבצל

מאת: הניקית מיריון 1111

מצרכים:

200 גר' כבד
200 גר' חזה עוף
1 בצל גדול
1 כוס קמח תפו"א
1/2 כפית שטוחה מלח
מעט פלפל שחור
מעט פפריקה

אופן ההכנה:

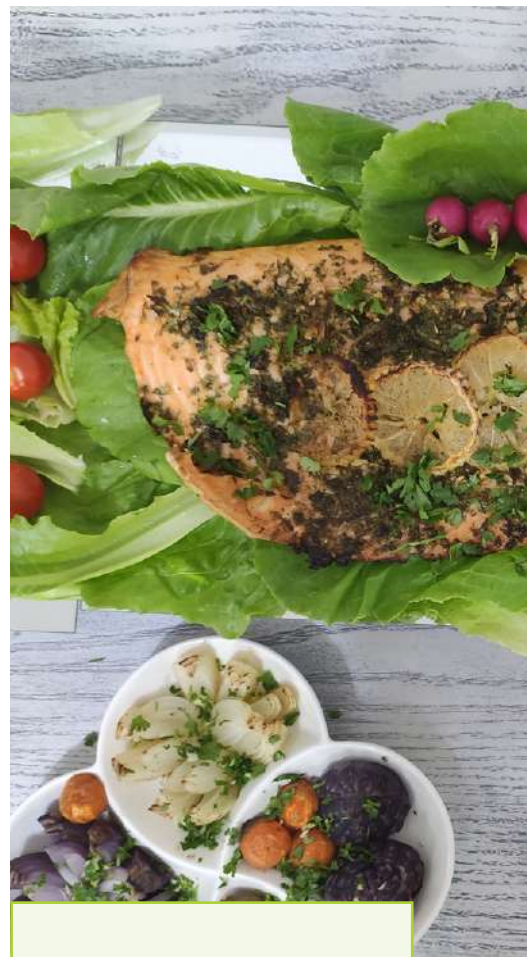
מטגנים את הבצל בסיר על להבה נמוכה עד שהוא נעשה שקוף, למשך כחצי שעה.

מגביהים את הלהבה, **מוסיפים** את הכבד ו**מטגנים** למשך כעשר דקות תוך כדי ערבוב.

טובלים את החזה בקמח תפו"א ו**מוסיפים** לסיר. **מערבבים** בזהירות.

מוסיפים כוס מים רותחים.

מתבלים לפי הטעם.

הצעות הגשה למנות בוטיק אישיות:

סגנון חריף

פרוסות דקות מצנונית חצויה - לפרוס לאורך הדג, פרוסות דקות משום סיני, פלפל חריף - טבעות שוכבות, עלי חסה ושרי, פרוסות לימון קלוף זיג-זג, קישוט של עלי נענע.

סגנון סיני

חצאים של לימון סיני, שום סיני, שרי וצנוצית, לימון חצוי זיג-זג שבמרכזו בצל ירוק, עלי פטרוזיליה.

תלתלי בצל וקולורבי

שושנה מצנונית על תלתלי בצל ירוק, קולורבי - שתי וערב, שרי, רבעי לימון על מצע נבטים.

חזה טזוף ברזטב ברביקיו

מאת: העני בקר

הרוטב מתאים
הן לחזה עוף
והן לעוף.

יוצא טעים.
אבל באמת.

אופן ההכנה:

טוחנים את כל הרכיבים לרוטב אחיד.

דופקים את חלקי חזה העוף כדי שלא יהיו עבים מדי. כמה שיותר דק - ככה זמן האפייה יהיה קצר יותר.

טובלים את חתיכות חזה העוף ברוטב.

מניחים בתבנית מרופדת בנייר אפייה.

אופים ללא כיסוי כ-10 דקות בחום של 200 מעלות.

אחרי כ-10 דקות, **מנערים** מהרוטב שהצטבר בתבנית מעל חלקי חזה העוף ו**אופים** לשתי דקות נוספות.

מצרכים:

4 פרפרי חזה עוף חתוכים, או עוף שלם

2/3 כוס קטשופ

1/2 כוס חומץ

1/3 כוס סוכר חום

1 כף מיץ לימון

2 כפות פפריקה מעושנת (זה מה שנותן לרוטב את הטעם המעושן של ה-BBQ. אפשר להחליף בפפריקה מתוקה, אומנם לא זהה אבל מוצלח מאוד גם כך).

3 כפות רוטב צ'ילי מתוק

1 כף כמון

מלח

פלפל שחור

קציצות פסחיות

מאת: העני בקר

רציתי קציצות שהן גם בשרות
לפסח, וגם מושלמות.
עסיסיות, רכות, טעימות ומפנקות.

אז ניסיתי.

"אמא, מהיום רק אלו".

זהו. לא צריך יותר מזה, נכון?

מצרכים:

850 גרם עוף טחון (אני טחנתי חזה עוף
לבד, ולכן המשקל - כי כך היה משקל
האריזה)

3/4 כף מלח

4 שיני שום כתושות

חופן כוסברה או פטרוזיליה קצוצות (אני
מאוד אוהבת עשבי תיבול, אבל כן, אפשר
לוותר)

1 כף גדושה רסק עגבניות

1 כפית פפריקה

1/4 כפית פלפל שחור

4 ביצים

1 קישוא בינוני מגורר דק דק

אופן ההכנה:

מערבבים היטב את כל הרכיבים בקערה גדולה. מכיוון שאין תוספת פחמימה
(קמח מצה / פירורי לחם וכו') יש חשיבות גדולה לערבוב טוב מאוד כדי לאחד את העיסה.
העיסה יוצאת דביקה, זה בסדר.

בטיגון:

מחממים מעט שמן במחבת (אני
אוהבת מחבת פסים).

יוצרים צורת קציצות בידים לחות
(אני שמה לידי כלי עם מים ומרטיבה
את הידיים כל 2-3 קציצות).

מטגנים על אש בינונית כ-2 דקות
מכל צד להשחמה נאה.

מעבירים לצלחת עם נייר סופג.

באפייה:

משמנים נייר אפייה בשמן.

יוצרים קציצות ומניחים על התבנית
המרופדת בנייר האפייה.

מרססים מעט בתרסיס שמן.

אופים ב-200 מעלות כ-8 דקות
להשחמה נאה. **הופכים** לצד השני
לדקה-שתיים נוספות.

בפשטידה:

משטחים את העיסה בתבנית קטנה
מ-A4 מרופדת בנייר אפייה, **ואופים**
ב-180 מעלות למשך כארבעים דקות.

ב"ה

לדעת. להרגיש. להיות.

יצחק גלבר
יועץ רגשי מקצועי

אשר לשלמה 5, גרין פארק - מודיעין עילית
052-7130-217 | 08-6901107

הידעת?

- דוח נוכחות ידני מחייב חתימת עובד ומעסיק בסיום כל יום עבודה
- מעסיק עובדי קבלן בתחומי הניקיון וההסעדה, אחריות חוקית ופלילית חלה גם על המעסיק בשטח!
- העברת תשלומים לקופות הגמל לאחר 150 לחודש הינה כהלנת שכר

בדיקת שכר זו התשובה שלכם.

הנעת תלושי שכר חייב לרשויות | בדיקת שכר מקיפה ותקופתית | פנישת ודרכה למעסיקים

אפרת פרידמן - יועצת מס ובדוקת שכר מוסמכת
e.friedman.taxes@gmail.com | 054-8508102

אפרת פרידמן
יועצת מס

M STUDIO
הדמיות

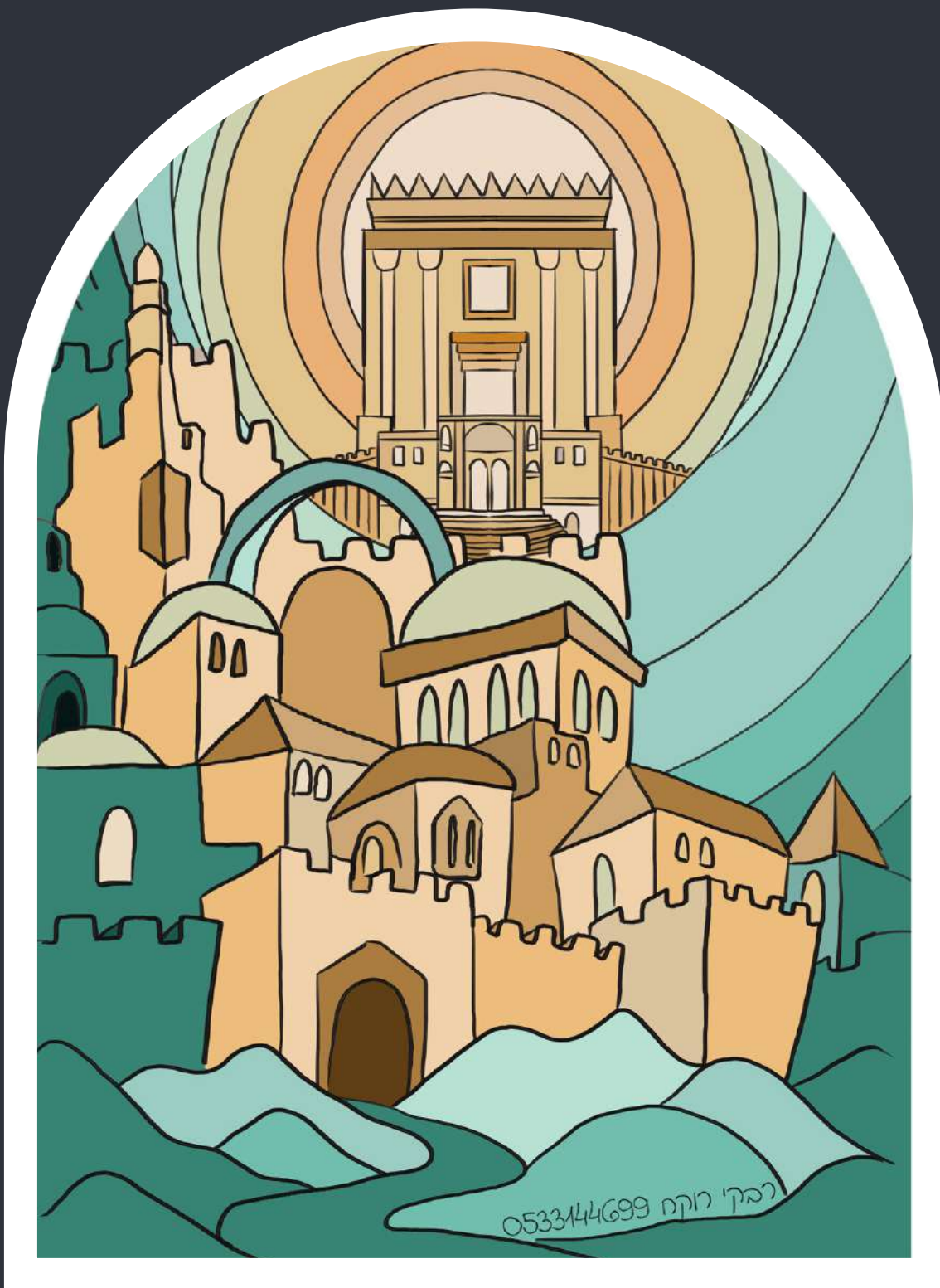
- התאמה מושלמת לצרכי הלקוח
- תמונה מציאותית משקפת ומרשימה
- רמת גימור מקסימלית עד הפרטים הקטנים

הדמיות ריאליסטיות ומקצועיות

שרטוט שהופך
למציאות

המייל שלנו
ma3802a@gmail.com
 להזמנות
052-7193802
 בקרו אותנו באתר
www.m-studio.online

שטער' קזמ'זת

איור: רבקי רוקח

סדר דבר

והשיב לב אבות
על בנים

מבשר וגואל

לאורך הגיליון ליוו אותנו השערים,
הלקוחים מתוך פיוט הגאולה שנאמר קודם
ההבדלה במוצאי שבת. פסח, חודש ניסן,
ומוצאי שבת הם מוטיבים המוזכרים רבות
במקורות בהקשר של גאולה. אין מתאים
מפיוט זה ללוות גיליון היוצא לאור בחודש
ניסן - חודש שבו נגאלו ישראל, ובו עתידים
להיגאל.

אחד ממנהגי ליל הסדר הוא להשאיר על
שולחן הסדר למשך ליל השימורים את
גביע היין של אליהו הנביא, מתוך ציפייה
שעוד הלילה יבוא הגואל ויוציאנו לתשועת
עולמים, באשר ידוע הוא חודש ניסן
כחודש המסוגל לגאולה.

מדי מוצאי שבת נהוג להזכיר את מבשר הגאולה, אליהו הנביא הזכור לטוב. זאת על פי דברי
חז"ל (עירובין מ"ג) הקובעים כי אליהו לא יבוא לבשר על הגאולה בערב שבת או בשבת כדי
שלא להטריח את העם. משיצאה ועברה השבת, שוב אנו יושבים ומצפים לאליהו שיבוא
ויבשר לנו את הבשורה המתוארת בפסוק המרגש במלאכי: "הִנֵּה אֶנֶכִּי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי
הַנְּבִיא... וְהָשִׁיב לִב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְלִב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם".

הנה כי כן, לא מצא הנביא דרך טובה יותר לתאר ולבטא את בשורת הגאולה של אליהו הנביא
מאשר שיבת לב האבות ולב הבנים לשכון יחדיו ללא מחיצות. אכן, נושא הגיליון, 'בנים', קשור
בקשר הדוק ורב רבדים לגאולה אשר אנו מצפים לה.

יהי רצון שחודש ניסן הנוכחי ייהפך לחודש של גאולה וישועה, ובואו של אליהו הנביא במהרה
ישפיע עלינו משפע השערים המוזכרים בפיוט הגאולה.

נוסח הבדלה, המאה ה-14
(מקור: ויקיפדיה)

שערים של גאולה

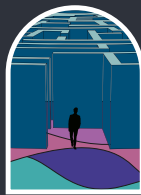
תְּבַשְׁרֵנוּ בְּשׁוֹרוֹת
טוֹבוֹת,

תִּשְׁמְחֵנוּ בָּנִים
עַל אָבוֹת,

תַּצְלִיחֵנוּ עַל יָדוֹ
בְּתוֹרָה,

תִּשְׁמִיעֵנוּ מִפִּי
בְּשׁוֹרָה טוֹבָה
בְּמַהֲרָה,

תּוֹצִיאֵנוּ מֵאֶפְלָה
לְאוֹרָה.

שְׁעֵרֵי אוֹרָה, שְׁעֵרֵי בְּרָכָה, שְׁעֵרֵי
גִילָה, שְׁעֵרֵי דִיצָה, שְׁעֵרֵי דָעָה,
שְׁעֵרֵי הוֹד וְהָדָר, שְׁעֵרֵי וַעַד
טוֹב, שְׁעֵרֵי זְמָרָה, שְׁעֵרֵי חֲדָוָה,
שְׁעֵרֵי חֲמֵלָה, שְׁעֵרֵי חוּ וְחֶסֶד,
שְׁעֵרֵי חַיִּים טוֹבִים, שְׁעֵרֵי טוֹבָה,
שְׁעֵרֵי יְשׁוּעָה, שְׁעֵרֵי כְפָרָה,
שְׁעֵרֵי כִלְכָּלָה, שְׁעֵרֵי לַמּוֹד
תּוֹרָה לְשִׁמָּה, שְׁעֵרֵי מָזוֹן, שְׁעֵרֵי
מַחִילָה, שְׁעֵרֵי נִחְמָה, שְׁעֵרֵי
סְלִיחָה, שְׁעֵרֵי עֲזָרָה, שְׁעֵרֵי
פְדוּת, שְׁעֵרֵי פְרִנְסָה טוֹבָה,
שְׁעֵרֵי צְדָקָה, שְׁעֵרֵי צְהֻלָה, שְׁעֵרֵי
קוֹמְמִיּוֹת, שְׁעֵרֵי רְפוּאָה שְׁלִימָה,
שְׁעֵרֵי שְׁלוֹם, שְׁעֵרֵי שְׁלוֹהָ,
שְׁעֵרֵי תוֹרָה, שְׁעֵרֵי תַפְלָה, שְׁעֵרֵי
תְּשׁוּבָה, שְׁעֵרֵי תְּשׁוּעָה:

אינדקס יזצרים

עריכה ויזואלית:

אפרת הכהן עדני, EPaP.co.il

מייל מערכת:

prog.magazine@gmail.com

הו"ל:

קסת הו"ל

office@keset.org

עריכה ראשית:

מ. י. פרצמן, mperitzman.com

עריכת תוכן:

טקסטיל - כתיבה ועריכת תוכן,
tex-til.co.il

ליאורה ריץ'

leoraediting@gmail.com

ליצירת קשר עם צוות ההפקה:

עתה בנים שירו למלך: פינחס כהן
p0534192297@gmail.com

בעד ארבעה בנים,
דמעה בליל התקדש - שיר: ל. רז
l0548412346@gmail.com
058-7470-711

כולנו חכמים - שיר: אילה רובינפלד -
קופירייטינג וכתיבת תוכן
gmail.com@8589740

סדקים של אומנות: מלכיאל כץ
psic770@gmail.com
058-3280-438

לירה במעטפה: יוסף יצחק פירוס
ypiros770@gmail.com

דג סלמון: לאה - פאר הפרי
p0504182990@gmail.com

חזה עוף וקציצות: ה. בקר

כבד בצל: מירי1111

בנים אתם - מאמר על חירות: דיאלוג
nechemia95@gmail.com

בני משפחת המלוכה - היסטוריה:
א. ידידיה
supersipur123@gmail.com

איך לקנות דירה לילדים: ז.א.ב משכנתאות
יועץ מבית "איתנים" למשכנתאות
a025616590@gmail.com
054-2032-999

מיתוג במותגי ענק: נתן גלנט,
כתיבה כייפית וממוקדת לבעלי עסקים
ועמותות
ng054ng@gmail.com

ארבעה בן אחד: ק. מנדלמן
k0548541508@gmail.com

הבן שואל: פסיק
psic770@gmail.com, 058-3280-438

דע בני - שולי רנד: ס. גרינבוים
tex-til.co.il

ליצירת קשר עם המשתתפים ביצירה הכתובה:

המגזין שבידיכם הופק באופן התנדבותי על ידי גולשי אתר פרויקט שיתופי, ובחסות האתר. מלבד אינדקס היוצרים, אף אחד מהמשתתפים לא קיבל תמורה כספית או פרסומית לתרומתו.

משתמשי האתר הם אנשי מקצוע חרדיים המתפרנסים מהכלים אותם תרמו לפרויקט. אם התרשמתם מעבודתם, הזמינו מהם עבודות עסקיות.

* כל פרסומת שקיימת במגזין מעוצבת כמודעה שיווקית, והתשלום עליה משמש לכיסוי עלויות הפרויקט.

ליצירת קשר עם המשתתפים: ביצירה הוויזואלית:

אביה סטודיו לעיצוב

aviyac111@gmail.com, aviyas.co.il
052-7116-263

רבקי רוקח

053-3144-699, 3144699@gmail.com
pastoral-art.co.il

שמחה יוסקוביץ

binimyosko@gmail.com
שלוחה 1 051-6500-640

רחל קארו

איורים עם אווירה 052-7186-986 rk

יחיאל בלאיש

yehielb.iyour@gmail.com

ורד ויסבקר

050-4112-841, veredsgallery.com
yehielb.iyour@gmail.com

בנימין צדוק

055-6799-161

נתנאל אלביליה

054-8467-850

אליעזר פרנקל

054-8430-933

נחמה קפלן

נחמה 052-7136-596

מנדי פ.

mendipirus@gmail.com
051-2770-818

מרים זיידה

dorsheni4@gmail.com

פרומי קוביטשעק-מאיירת

f6700795@gmail.com, 055-6700-795

אריאל לוי

058-328-6349

שלום דיין

054-841-1200

הדור החדש במטבח בוחר דאבו פרו

דגם 5740

שקט יותר, יציב יותר וחכם הרבה יותר!

**5 שנות אחריות
יבואן רשמי**
אחריות כוללת לשנה
+ 4 שנים על המנוע

עיצוב חלק ומודרני
מסך מגע דיגיטלי
כולל טיימר
והשהייה

קל לניקוי
קערת נירוסטה עגולה
בנפח 7L +
ידיות סיליקון

**מנוע שקט
במיוחד**
45 דציבלים
בלשיה

**לישה
בפעם אחת**
1.5 ק"ג קמח
אופציונלי 2 ק"ג

**אולטרה
חזק
ויציב**
1800W

מבצע משתלם! רוכשים מיקסר מסדרה 7 ומקבלים בנוסף:
קערת נירוסטה 8 ליטר לקיבולת 2 ק"ג קמח
+ סדנת שף מקצועית

סדרה 7
1.5/2 ק"ג קמח

סדרה 5
1 ק"ג קמח

סדרה 4
0.9 ק"ג קמח

DAVO PRO

מבית

OIG

בני ברק: קניון רפאלי, חשמל כהלכה, לוינגר, ביגל חשמל, קניית אצל צביקה, טרקלין חשמל, UNR, סולטן אורי **ירושלים:** יריד ביתר רמות, עולם החשמל - עמוס, טרקלין כהלכה, סלון גאולה, קניון רפאלי, המאייר, המקור, ברוכים לייזר לין, שרות כל א.ד.י.מ, מיסטר אלקטריק ליאור, זיק אור, מילטון חוויה במטבח, א.ל.מ, שקם, אלקטרה קמעונאות **ביתר עילית:** יריד ביתר **בית שמש:** אלקטרה קמעונאות, ליאור, מוסבכר חשמל, א.ל.מ, קניון רפאלי-רמת בית שמש **אשדוד:** טרקלין כהלכה, חשמל כהן **נתניה:** אורות